

Міністерство освіти і науки України
Кафедра політичних наук і права
Рада молодих вчених Університету Ушинського
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених

VI Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів та
молодих вчених
«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»
22 травня 2026 року

м. Одеса

УДК: 32+316]-043.86:3.073(477)

С91

Рекомендовано до друку рішенням

Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 26 червня 2026 року)

Рецензенти:

Коч С. В., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Гедікова Н. П., доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

С91 «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» [Електронний ресурс] : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 22 травня 2026 р.) / за заг. ред. д. політ. н. С. М. Наумкіної, к. політ. н. С. А. Дмитрашко, к. пол. н. І. І. Пронози. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2026. 266 с.

22 травня 2026 року у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» проведено VI Всеукраїнську науково-практичну конференцію студентів та молодих вчених, в якій взяли участь представники закладів вищої освіти України, студенти, магістри, аспіранти та докторанти, представники дипломатичної служби України. До збірника увійшли тези доповідей з актуальних питань політичного процесу України та світу, міжнародних відносин та дипломатії. Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, студентам, магістрам, аспірантам, докторантам та всім, хто цікавиться питаннями політичної науки, дипломатії, права та філософії.

© автори тез

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2026

ВСТУП

VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених «СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ» об'єднала молодих науковців з усієї України та досвідчених науковців, практиків у сфері дипломатії, політики, права, філософії, культури, етикету.

Основна мета VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» – обмін інформацією, досвідом та результатами наукових досліджень з питань політико-правового, соціально-економічного, безпекового розвитку України, а також вироблення рекомендацій щодо застосування «м'якої сили» культурної та освітньої дипломатії у формуванні позитивного іміджу України в умовах війни та післявоєнному відновленні.

До організаційного комітету конференції надійшло понад 70 тез доповідей українською та англійською мовою із 10 установ від науковців, громадських організацій, аспірантів та здобувачів вищої освіти, які формують нові погляди та розуміння фундаментальних стратегій розвитку держави.

Учасники працювали за такими напрямками:

1. Політико-правові виміри сучасних соціальних трансформацій.
2. Сучасні моделі соціально-економічного розвитку України на шляху до Європейського Союзу.
3. Культурна та освітня дипломатія як чинники позитивного іміджу України в світі.
4. Соціокультурні виклики сучасності: філософські, соціологічні та управлінські інтерпретації.

За результатами обговорення представлених доповідей та загальної дискусії було сформульовано такі **Рекомендації**:

Учасники VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ», що об'єднала науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих учених та практиків у галузях дипломатії, політології, права, економіки, філософії, культурології, обговорили актуальні проблеми адвокації інтересів України та завдання культурної дипломатії, розвитку сучасної української держави, детрансформації суспільно-політичних процесів, модернізації економічної системи та правового забезпечення демократичних перетворень в умовах воєнних викликів, європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України.

У ході конференції було відзначено високий науковий рівень представлених тез і доповідей, актуальність міждисциплінарного підходу до дослідження сучасних суспільних процесів, а також важливість залучення молодих учених до науково-дослідної діяльності та академічної комунікації.

За результатами роботи конференції учасники ухвалили:

1. Визнати пріоритетними напрямками подальших наукових досліджень:

- трансформацію політичних інститутів та розвиток демократичного врядування в Україні;
- проблеми національної безпеки, державної стійкості та європейської інтеграції;
- пріоритети культурної і освітньої дипломатії в реалізації зовнішньої політики держави
- модернізацію економічної політики в умовах глобальних викликів;
- удосконалення правових механізмів захисту прав людини та забезпечення верховенства права;

- розвиток молодіжної політики, громадянського суспільства та соціальних комунікацій;

- впровадження інноваційних підходів у науковій та освітній діяльності.

2. Підкреслити необхідність активізації міждисциплінарних досліджень, розширення міжнародної академічної співпраці та інтеграції української науки до глобального та європейського науково-освітнього простору.

3. Сприяти подальшому розвитку наукової діяльності молодих учених, здобувачів та аспірантів шляхом:

- підтримки наукових ініціатив і дослідницьких проєктів;
- залучення молодих науковців до участі у конференціях, грантових програмах та міжнародних проєктах;

- розвитку академічної мобільності та наукових комунікацій.

4. Рекомендувати закладам вищої освіти та науковим установам:

- посилювати практичну спрямованість наукових досліджень;
- впроваджувати сучасні цифрові технології у науково-освітній процес;

- поглиблювати співпрацю між університетами з метою формування гуманітарного поля м'якої сили

- підтримувати академічну доброчесність та високі стандарти наукової етики.

5. Відзначити важливість проведення щорічних наукових конференцій як ефективного майданчика для професійного діалогу, обміну досвідом, презентації результатів досліджень та формування нових наукових ініціатив.

6. Рекомендувати опублікувати матеріали конференції у збірнику тез та забезпечити їх поширення серед наукової спільноти.

Учасники конференції висловлюють вдячність організаційному комітету, науковим керівникам, модераторам секцій та всім учасникам заходу за високий

рівень організації, конструктивну наукову дискусію та підтримку розвитку молодіжної науки в Україні.

ЗМІСТ
ВСТУП
ПРОГРАМА
НАПРЯМ 1
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВИМІРИ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ

Авер'янов Сергій	ПОЗИЦІЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЗА АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ДОКТРИНАЛЬНО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІР	33
Батяла Анна	АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ	38
Берьозкіна Валерія	ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: МЕЖІ ДОПУСТИМОСТІ ЦИФРОВИХ ДОКАЗІВ	40
Бодян Кароліна	ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ	44
Діваєв Олег	ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ	48
Довга Світлана	ВПЛИВ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	52
Долока Христина	АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ РЕАЛІЯХ	55
Железков Андрій	КОНСЕРВАТИЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ	57

Западня Владислава	ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ	61
Зозуля Ольга	ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ	64
Іванченко Лариса	КВАЛІФІКАЦІЯ ГОТУВАННЯ ТА ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ЇХ СКОЄННЯ	68
Каменчук Тетяна	ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ	71
Торпан Юрій	ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ НА ГРОМАДЯНСЬКУ АКТИВНІСТЬ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	77
Кохно Софія	МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНІ ПОДІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	81
Кравченко Анастасія	АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ	84
Кушніренко Ірина	НЕДІЙСНІСТЬ ТА НІКЧЕМНІСТЬ ПРАВОЧИНУ: ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ	86
Лагутін Микита	ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ	86
Лебедь Марія	ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ СУПЕРЕЧНОСТІ НАВКОЛО ЗАНГЕЗУРСЬКОГО КОРИДОРУ	90
Ляшенко Софія	ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЧИННИК СТІЙКОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ	94
Малець Вікторія	ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ НАТО В УРЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ	98

	ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ (1991–2013)	104
Микитей Артем		
Міницький Валерій	ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ	108
Мужеляк Юлія	МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	113
Овчарова Анастасія	КОМУНІКАЦІЙНИЙ ВИМІР ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИМОГ ДО СТУДЕНТА У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ	116
Онищенко Анастасія	ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ. РОЗМЕЖУВАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПОСЛУГ	121
Підгорна Крістіна	АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ	124
Побережець Валерія	КІБЕРБЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	127
Роман Вікторія	МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ–БІЖЕНЦІВ ВІД ВІЙНИ В ПРИЙМАЮЧІ КРАЇНИ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ЄС	131
Степанюк Дарина	ФРАНЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ЛІДЕР У СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІЖНАРОДНО- ПОЛІТИЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРСИ	136
Столяров Іван	ЮРИДИЧНІ ФАКТИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ	140

Суслікова Ніна	АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС: ПОДАТКИ ТА ЇХ РОЛЬ У ДЕРЖАВІ	142
Тарасенко Кристина	ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТИВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ	146
Тимчаковська Анна	ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТУВАННІ	149
Уцеховський Максим	СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ	153
Федорук Світлана	СТРАТЕГІЇ ЕМОЦІЙНОЇ ПОЛЯРИЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТАХ: ЛІНГВОПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ПОПУЛІЗМУ	156
Цимбал С	ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА: ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРІЯ ТЕРМІНУ	159
Чабаненко Аліна	КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНИХ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ	164
Шафаренко Андрій Проноза Інна	ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН	168

НАПРЯМ 2

СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Волков Максим	UKRAINE FACILITY TA UKRAINE SUPPORT LOAN (2024–2027) ЯК МОДЕЛЬ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ	173
Наумкіна Світлана	ІНКЛЮЗИВНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ,	178

	НЕРІВНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА ПЕРЕРОЗПОДІЛУ	
Наумкіна Світлана Ніколаєва– Домбровська Марія	СТІЙКІСТЬ (RESILIENCE) ЯК НОВА ПАРАДИГМА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ	182
Полуяктова Ольга Чернишев Олександр	ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ	186

НАПРЯМ 3

КУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИКИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ

Винниченко Марія	КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СТРАТЕГІЇ «GLOBAL IRELAND» ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	190
Кохно Софія	МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНІ ПОДІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	195
Музиченко Ганна	ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АЗІЇ	200
Піскун Катерина	КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ SOFT POWER ДЕРЖАВИ	205
Pronoza Inna Skliar Ihor	POLITICAL CULTURE AS AN INSTRUMENT OF CULTURAL DIPLOMACY IN THE MODERN STATE	209
Семотюк Анна	РОЛЬ МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У ПРОМОЦІЇ УКРАЇНИ: КЕЙС EUROVISION 2022–2023	212

НАПРЯМ 4

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІОЛОГІЧНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Дерік Ангеліна	ЧИ ІСНУЮТЬ МЕЖІ ЛЮДСЬКИХ ЗНАНЬ?	217
Атаманюк Зоя		
Івахненко Аанстасія	СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО ІРЛАНДІЇ	220
Ієремія Василь	МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ В РОБОТІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ З ВИБОРЦЯМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО НЬОГО: ДОСВІД МІСТА ОДЕСИ	225
Карастан Сергій	ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕХАНІЗМИ, АКТОРИ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ	229
Козар Анна	МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАНАДИ	233
Левко Артур	ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ РФ ДО ВЕРБУВАННЯ ПОЛІТИКІВ У ФРН ТА ФРАНЦІЇ	238
Наумова Марія	СПЕЦИФІКА ЦИВІЛІЗАЦІЙ СХОДУ І	242
Атаманюк Зоя	ЗАХОДУ	
Начев Микола	НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІА В	245
Атаманюк Зоя	ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	
Стасій Наталя	МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	249
Цуркан Дар'я	СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	255
Юрченко Єлизавета	ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ	260

У разі повітряної тривоги кожен учасник має подбати про свою безпеку та перейти в безпечне місце

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»**

Модератор конференції – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Світлана Анатоліївна Дмитрашко

ПОРЯДОК РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

9.45 – 10.00 Реєстрація учасників конференції

10.00 ОФІЦІЙНЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО РЕКТОРА УНІВЕРСИТЕТУ УШИНСЬКОГО ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА КРАСНОЖОНА АНДРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА

ПОЧЕСНІ ГОСТІ:

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ГЕНЕРАЛЬНОГО КОНСУЛЬСТВА УКРАЇНИ В СТАМБУЛІ (2022 -2025)

НЕДІЛЬСЬКА Людмила Ярославівна – доктор, кандидат політичних наук, дипломат, дружина Генерального консула України в Стамбулі, учасниця Асоціації Подружжів українських дипломатів

УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ В КАЗАХСТАНІ: КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ В ЧАСИ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

НАКОНЕЧНА Ольга Анатоліївна – керівниця волонтерської ініціативи дружин дипломатів «Український дім в Казахстані», член Наукового товариства

історії дипломатії та міжнародних відносин, директор школи ділової етики та етикету, дружина дипломата.

ДОПОВІДАЧІ:

**ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АЗІЇ**

МУЗИЧЕНКО Ганна В'ячеславівна – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, проректор з наукової роботи, Університет Ушинського, м. Одеса

**ПСИХОЛОГІЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ РИЗИКУ В ПЕРІОД
СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

ВДОВІЧЕНКО Оксана Володимирівна – доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

**ПОЛІЦЕНТРИЧНІСТЬ ВИКЛИКІВ: ЯК ЗБЕРЕГТИ СТІЙКІСТЬ
СИСТЕМ У СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ**

НАУМКІНА Світлана Михайлівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

**ЦИФРОВА ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОГНІТИВНОГО
ВПЛИВУ ТА ПОЛІТИЧНИХ МАНІПУЛЯЦІЙ В УМОВАХ СУЧАСНИХ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН**

ПРОНОЗА Інна Іванівна – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

**ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ У
ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ**

ШВЕЦЬ Світлана Леонідівна – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

**ПЛАТФОРМА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ
СЕКЦІЙНІ ВИСТУПИ ЗА НАПРЯМАМИ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Регламент виступів: 15 хвилин

НАПРЯМ 1

**ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВИМІРИ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

**ПОЗИЦІЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЗА
АДМІНІСТРАЦІЇ ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ
ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ДОКТРИНАЛЬНО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ
ВИМІР**

Авер'янов Сергій Володимирович - к. політ. н., асистент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ
ПРАВИЛ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ**

Батяла Анна Олексіївна – здобувачка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: МЕЖІ ДОПУСТИМОСТІ ЦИФРОВИХ ДОКАЗІВ

Берьозкіна Валерія Віталіївна - здобувачка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Бодян Кароліна Ігорівна – здобувачка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Діваєв Олег Артурович – здобувач 1 курсу магістратури спеціальності «Політологія. Українські та європейські студії», Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Проноза Інна Іванівна** кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ВПЛИВ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Довга Світлана Сергіївна - здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності «Дипломатія і міжнародне співробітництво» Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник: **Ковтун Олена Юріївна**
к. політ. н., доцент, доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ РЕАЛІЯХ

Долока Христина Миколаївна - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Баймуратов Михайло Олександрович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

КОНСЕРВАТИЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Железков Андрій Іванович - аспірант кафедри політичних теорій
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

Науковий керівник: **Краснопольська Тетяна Миколаївна** - к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних теорій Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Западня Владислава Віталіївна – здобувачка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Зозуля Ольга Юріївна - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

КВАЛІФІКАЦІЯ ГОТУВАННЯ ТА ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ЇХ СКОЄННЯ

Іванченко Лариса – здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

Каменчук Тетяна Олегівна - кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права , Університет Ушинського, м. Одеса

Торпан Юрій – здобувач 2 курсу спеціальності 052 «Політологія», Навчально-науковий інститут психології та суспільних відносин, Університет Ушинського, м. Одеса

ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ НА ГРОМАДЯНСЬКУ АКТИВНІСТЬ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Кісельова Єлизавета Володимирівна - здобувачка четвертого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія», Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Науковий керівник: **Горло Наталя Віталіївна**, д. політ. н., проф., професор кафедри політології, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Кравченко Анастасія Сергіївна - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

НЕДІЙСНІСТЬ ТА НІКЧЕМНІСТЬ ПРАВОЧИНУ: ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ

Кушніренко Ірина Володимирівна - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Чекмарьова Лариса Юріївна** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Лагутін Микита Романович - аспірант 2 курсу навчання, спеціальність 052 – Політологія, Університет Ушинського, м. Одеса

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ СУПЕРЕЧНОСТІ НАВКОЛО ЗАНГЕЗУРСЬКОГО КОРИДОРУ

Лебедь Марія Сергіївна - студентка 1 курсу магістерської програми «Дипломатія та міжнародне співробітництво» спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник: **Ковтун Олена Юріївна**, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЧИННИК СТІЙКОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ

Ляшенко Софія – здобувачка 2 курсу спеціальності 052 «Політологія», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Наумкіна Світлана Михайлівна** - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університет Ушинського, м. Одеса

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ НАТО В УРЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Малець Вікторія Сергіївна - здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності «Дипломатія та міжнародне співробітництво», Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Т. Г. Шевченко

Науковий керівник: **Ціватий Вячеслав Григорович**, к. істор. н., доцент, Заслужений працівник освіти України, доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ (1991—2013)

Микитей Артем – аспірант ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Одеса, Україна

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Мініцький Валерій Вікторович - здобувач 1 курсу магістратури спеціальності «Політологія. Українські та Європейські студії» Навчально-Науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Проноза Інна Іванівна**, к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

МОВНІ ЗАСОБИ МАНПУЛЯЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Мужеляк Юлія – здобувачка 4 року навчання третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ВИМІР ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИМОГ ДО СТУДЕНТА У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

Овчарова Анастасія - студентка спеціальності «Журналістика», Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник - **Шкуров Євген Владленович**, к.філол.н, доцент, доцент кафедри журналістики та реклами ДТЕУ, м. Київ

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ. РОЗМЕЖУВАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПОСЛУГ

Онищенко Анастасія Сергіївна - здобувачка 3 курсу спеціальність 081 «Право», Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Баймуратов Михайло Олександрович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Підгорна Крістіна Михайлівна - здобувачка 3 курсу спеціальність 081 «Право», Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Баймуратов Михайло Олександрович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

КІБЕРБЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Побережець Валерія Олександрівна - здобувачка вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія», м. Одеса

Науковий керівник: **Завгородня Юлія Володимирівна** - доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», м. Одеса

МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ—БІЖЕНЦІВ ВІД ВІЙНИ В ПРИЙМАЮЧІ КРАЇНИ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ЄС

Роман Вікторія Олександрівна - студентка 1 курсу спеціальності С 2 «Політологія», Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Козловська Людмила Володимирівна**, к. політ. н., доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ФРАНЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ЛІДЕР У СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРСИ

Степанюк Дарина Василівна - здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності «Міжнародні відносини», ОПП «Дипломатія і міжнародне співробітництво», Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник: **Ціватий Вячеслав Григорович**, к. істор. н., доцент, Заслужений працівник освіти України, доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Столяров Іван Олександрович - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС: ПОДАТКИ ТА ЇХ РОЛЬ У ДЕРЖАВІ

Суслікова Ніна Іванівна - здобувачка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Дерев'янкін Сергій Леонідович**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Тарасенко Кристина Русланівна - здобувачка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Швець Світлана Леонідівна** – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТУВАННІ

Тимчаковська Анна Сергіївна - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ

Уцеховський Максим Юрійович - здобувач четвертого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія», навчально-науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Проноза Інна Іванівна**, к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

СТРАТЕГІЇ ЕМОЦІЙНОЇ ПОЛЯРИЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТАХ: ЛІНГВОПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ПОПУЛІЗМУ

Федорук Світлана – заступник директора Приватного Підприємства Пьюселік Консалтінг Груп

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА: ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРІЯ ТЕРМІНУ

Цимбал С. Ю. - здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ ПРОБОЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Чабаненко Аліна Євгеніївна - здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Долженков Олександр Федорович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Шафаренко Андрій Андрійович - здобувач першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія», навчально-науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Проноза Інна Іванівна - кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

НАПРЯМ 2

СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

UKRAINE FACILITY TA UKRAINE SUPPORT LOAN (2024—2027) ЯК МОДЕЛЬ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Волков Максим Сергійович - здобувач 3-го року навчання третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності «052 Політологія», Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Науковий керівник: **Брусиловська Ольга Іллівна**, д. політ. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ІНКЛЮЗИВНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ, НЕРІВНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА ПЕРЕРОЗПОДІЛУ

Наумкіна Світлана Михайлівна - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університет Ушинського, м. Одеса

СТІЙКІСТЬ (RESILIENCE) ЯК НОВА ПАРАДИГМА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ

Наумкіна Світлана Михайлівна - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Університет Ушинського, м. Одеса

Ніколаєва-Домбровська Марія – здобувачка 4 курсу спеціальності 052 «Політологія», Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Полуяктова Ольга Володимирівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права, навчально – наукового інституту психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Чернишев Олександр - здобувач 1 курсу спеціальності «Політологія» навчально – наукового інституту психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

НАПРЯМ 3

КУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИКИ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ

КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СТРАТЕГІЇ «GLOBAL IRELAND» ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Винниченко Марія Романівна - здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності «Міжнародні відносини», Освітня програма «Дипломатія та міжнародне співробітництво» Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник: **Циватий Вячеслав Григорович**, к. іст. н., доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, Заслужений працівник освіти України, ННІМВ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНІ ПОДІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кохно Софія - студентка спеціальності «Журналістика», Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник - **Шкуров Євген Владленович**, к.філол.н, доцент, доцент кафедри журналістики та реклами ДТЕУ, м. Київ

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ SOFT POWER ДЕРЖАВИ

Піскун Катерина Сергіївна – здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності «Політологія. Українські та європейські студії» Навчально-Науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: Дмитрашко Світлана Анатоліївна, к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

POLITICAL CULTURE AS AN INSTRUMENT OF CULTURAL DIPLOMACY IN THE MODERN STATE

Pronoza Inna Ivanivna - Candidate of political sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Science and Law Ushynsky University, Odesa, Ukraine

Skliar Ihor Stanislavovych - Master's student in Political Science, Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences, Ushynsky University, Odesa, Ukraine

РОЛЬ МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У ПРОМОЦІЇ УКРАЇНИ: КЕЙС EUROVISION 2022–2023

Семотюк Анна - здобувачка спеціальності «Журналістика», Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник - Шкуров Євген Владленович, к. філол. н, доцент, доцент кафедри журналістики та реклами ДТЕУ, м. Київ

НАПРЯМ 4

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІОЛОГІЧНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

ЧИ ІСНУЮТЬ МЕЖІ ЛЮДСЬКИХ ЗНАНЬ?

Дерік Ангеліна Едуардівна - здобувачка першого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземних мов, Університет Ушинського, м. Одеса

Атаманюк Зоя Миколаївна - доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських та соціологічних студій та соціокультурних практик, Університет Ушинського, м. Одеса

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО ІРЛАНДІЇ

Івахненко Анастасія – здобувачка 3 курсу спеціальності «Політологія», Навчально-Науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: **Дмитрашко Світлана Анатоліївна**, к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ В РОБОТІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ З ВИБОРЦЯМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО НЬОГО: ДОСВІД МІСТА ОДЕСИ

Ієремія Василь Володимирович – аспірант кафедри політичних наук і права Університету Ушинського, м. Одеса

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕХАНІЗМИ, АКТОРИ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ

Карастан Сергій Костянтинович - здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП «Філософія», Навчально-науковий інститут музичного і перформативного мистецтва та соціокультурних практик, Університет Ушинського, м. Одеса

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАНАДИ

Козар Анна Олександрівна - здобувачка третього року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія», Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Науковий керівник: Горло Наталя Віталіївна, д. політ. н., проф., професор кафедри політології, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ РФ ДО ВЕРБУВАННЯ ПОЛІТИКІВ У ФРН ТА ФРАНЦІЇ

Левко Артур Ігорович - здобувач вищої освіти ОПП «Дипломатія та міжнародне співробітництво», спеціальності СЗ Міжнародні відносини 1 курс ОС магістр, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник: Ковтун Олена Юріївна, к. політ. н., доцент, доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

СПЕЦИФІКА ЦИВІЛІЗАЦІЙ СХОДУ І ЗАХОДУ

Наумова Марія Василівна - здобувачка першого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету іноземних мов Університет Ушинського, м. Одеса

Атаманюк Зоя Миколаївна - доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських та соціологічних студій та соціокультурних практик, Університет Ушинського, м. Одеса

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІА В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Начев Микола Юрійович - здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, Університет Ушинського, м. Одеса

Атаманюк Зоя Миколаївна - доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських та соціологічних студій та соціокультурних практик, Університет Ушинського, м. Одеса

МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Стасій Наталя Сергіївна - здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Філологія (перша-англійська, друга-німецька)» факультет іноземних мов, медіа та психології, Міжнародний університет, м. Одеса

Науковий керівник: **Петінова Оксана Борисівна**, д. філос. н., професор, професор кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов, Міжнародний університет, м. Одеса

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Цуркан Дар'я - здобувачка четвертого року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародні економічні відносини», ОНУ імені І. І. Мечникова, м. Одеса

Науковий керівник: **Цевух Ю. А.** – кандидат економічних наук, доц. ОНУ імені І. І. Мечникова

ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ

Юрченко Єлизавета Володимирівна - здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Філологія (перша-англійська, друга-німецька)» факультет іноземних мов, медіа та психології, Міжнародний університет, м. Одеса

Науковий керівник: **Петінова Оксана Борисівна**, д. філос. н., професор, професор кафедри романо-германської філології та методики викладання іноземних мов, Міжнародний університет, м. Одеса

НАПРЯМ 1
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ВИМІРИ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ

ПОЗИЦІЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЗА АДМІНСТРАЦІЇ
ДОНАЛЬДА ТРАМПА ЩОДО ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ: ДОКТРИНАЛЬНО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІР

Авер'янов Сергій Володимирович,
к. політ. н., асистент кафедри міжнародних
організацій та дипломатичної служби
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Сучасна міжнародна система безпеки переживає тектонічні зміни, що були спровоковані військовою агресією Росії проти України 2022 року та остаточно закріплені у новій зовнішньополітичній парадигмі США — Стратегії національної безпеки від листопада 2025 року [1]. Цей документ фіксує рішучий відхід Вашингтона від концепції глобального домінування на користь гнучкого реалізму та прагматичного курсу «America First». У цій новій конфігурації Україна опинилася в епіцентрі трансформації трансатлантичного простору, виступаючи вже не просто об'єктом міжнародної підтримки, а активним суб'єктом, що змінює внутрішню логіку розширення західних інституцій.

Головна наукова та політична проблема полягає у виникненні суттєвого розриву між традиційними прагненнями України щодо повноправного членства в НАТО та новою стратегією США, яка прямо закликає припинити сприйняття Альянсу як структури, що постійно розширюється [1, с. 27]. Вашингтон зміщує фокус на стратегічну стабільність із РФ, щоб запобігти її надмірному зближенню з Китаєм, що значно знижує політичні перспективи вступу України до Альянсу у коротко- чи середньотерміновій перспективі. Водночас спостерігається

розбіжність між матеріальним лідерством США, орієнтованим на технологічну міць та силу, та нормативним лідерством ЄС, що базується на жорстких стандартах та етичних правилах.

Центральним елементом дослідження є трансформація ролі України у статус «донора безпеки» та фронтира західної цивілізації. США та ЄС переходять від ідей вільної торгівлі до політики економічної оборони та захисту стратегічних ланцюгів постачання, де Україна розглядається як ключовий постачальник ІТ-послуг та критичної сировини. У рамках принципу розподілу відповідальності (Burden-sharing), Вашингтон очікує від європейських союзників здатності функціонувати стабільно без постійної прямої допомоги США, встановлюючи планку оборонних витрат на рівні 5% ВВП [1, с. 12].

Оновлена Стратегія національної безпеки США (2025) декларує рішучий відхід від концепції глобального домінування, якою з часів завершення Холодної війни керувалась Америка у своїй зовнішній політиці. Адміністрація нинішнього президента Дональда Трампа визначає пріоритетом №1 захист ключових національних інтересів, відмовляючись від «нескінченного списку бажань» [1, с. 1] інших країн на користь реалістичного планування.

Фокусоване визначення національного інтересу полягає в тому, що справи інших країн цікавлять США лише тоді, коли вони безпосередньо загрожують чи стосуються американських інтересів у світі. В усіх інших випадках дії американського уряду диктуватимуться геополітичною доцільністю, яка не в останню чергу враховуватиме неоізоляціоністський підхід нинішньої адміністрації (доктрина Монро 2.0) [2], що ацентує виключну увагу офіційного Вашингтона на Західній півкулі. Політика ізоляціонізму не є чимось новим для американської держави. Наприклад, американці до останнього намагались уникнути прямої участі США у Другій Світовій війні і лише агресія Японії на Тихоокеанському театрі бойових дій змусила Вашингтон на більш рішучі дії у відповідь.

Однак характерною рисою ізоляціонізму США у XXI столітті вбачається його направленість. Якщо раніше ізоляціонізм США тримався на невтручанні у

внутрішні справи Європи та решти світу, то зараз, проголосивши Південну Америку, по суті, виключною зоною власних інтересів, американці намагаються обмежити дії зовнішніх акторів в регіоні, у першу чергу Китайської Народної республіки.

Концепт миру через силу передбачає, що міць вітчизняної американської економіки та збройних сил розглядаються як базовий та найкращий засіб стримування агресії. Тобто опора на постулати *Real Politic*, через домінування в ключових для держави сферах: якості армії та торгівельно-фінансової стабільності, як ключові показники могутності країн на міжнародній арені. В цьому сенсі можна зробити обережне припущення про посилення реалізації більш агресивної зовнішньої політики, особливо там, де зачіпаються особливо чутливі інтереси та глобальні лідерські позиції США (наприклад, тарифна політика Трампа, енергоресурси Венесуели та Ірану, Арктика, рідкоземельні метали тощо).

Застосування підходу гнучкого реалізму має за основу ідею про те, що США більше не мають наміру нав'язувати демократичні чи соціальні зміни країнам, чії традиції відрізняються від західних. США чи не вперше так відкрито і офіційно відходить від своєї ролі своєрідного світового локомотива та донора демократії в інші країни, особливо якщо ми говоримо про постбіполярний період. Це лише підкреслює курс на виключний прагматизм у відносинах Америки з іншими державами світу, незважаючи на їх політичний устрій чи форму правління. Теоретично це відкриває вікно до співпраці з авторитарними чи деспотичними режимами, чого раніше, принаймні формально та у відкритій площині, Вашингтон прагнув уникати.

Ще один ключовий принцип, яким керується офіційний Вашингтон це розподіл відповідальності. Тобто передбачається, що союзники США повинні брати на себе основну відповідальність за безпеку у своїх регіонах. Звичайно, в першу чергу це стосується союзників США по НАТО. Стратегія чітко вказує на необхідність для європейських членів НАТО витратити 5% ВВП на власну оборону, тим самим збільшуючи частку відповідальності європейців за власну

безпеку. Для України та Європи ця зміна означає перехід до моделі, де США виступають одним із можливих полюсів сили, а не одноосібним «світовим поліцейським», що визначає весь світовий порядок, як це було впродовж кількох останніх десятиліть.

В контексті Євроатлантичної інтеграції України стратегія знаменує відхід від політики «відкритих дверей» до «заморожування» розширення Атлантичного Альянсу. Щодо НАТО оновлена стратегія США вносить суттєві корективи в очікування офіційного Києва. Документ прямо закликає до припинення сприйняття НАТО як міжнародної організації, яка перманентно розширює свій склад. Відтак Перспективи набуття швидкого членства України в НАТО у найближчій перспективі виглядають вкрай малоімовірними.

Нинішнім пріоритетом Білого Дому є оперативне припинення бойових дій в Україні для стабілізації європейських економік та відновлення стратегічної стабільності з Росією. США усіляко прагне зберегти РФ в орбіті свого впливу, не допустивши тим самим надто тісне зближення Москви та Пекіна. З цієї точки зору затяжна війна і, як результат, значне послаблення країни-агресора, аж до ризику дезінтеграції, суперечить планам США запобігти падінню ослабленої та знекровленої Росії «в обійми» Китаю.

З рештою, спостерігається ставка США на функціональну інтеграцію України замість формального вступу в євроатлантичні структури. Наша держава вже стала де-факто частиною безпекового простору НАТО через участь у програмах оперативної сумісності, модернізацію зв'язку та логістики, обмін бойовим досвідом, процесі переозброєння, впровадження та активне використання на полі бою новітніх засобів та методів ведення бойових дій тощо. Даний процес можна визначити як членство через функціональну участь.

Аналіз трансатлантичних відносин виявляє розбіжність між матеріальним лідерством США та нормативним лідерством ЄС. Позначились ідеологічні розбіжності між європейськими лібералами та американськими консерваторами [3, с. 121]. Штати просувають інноваційну свободу та саморегуляцію ринку, тоді як ЄС апелює до жорстких стандартів захисту даних (GDPR) та штучного

інтелекту (AI Act) [4]. Україна має потенціал стати мостом між цими двома моделями, адаптуючи американський технологічний прагматизм до європейської нормативної рамки.

Це передбачає розбудову Нових форм взаємодії, у тому числі і у сфері безпеки. США та ЄС переходять від вільної торгівлі до захисту стратегічних ланцюгів постачання. Україна поступово може інтегруватися в ці ланцюги як постачальник критичної сировини та ІТ-послуг. Україна здобула статус «цифрового тигра Європи» [5, с. 2], що дозволяє їй інтегруватися до європейських стандартів (eIDAS) швидше за інші сектори. Цифрова трансформація через застосунок «Дія» вже визнана глобальним еталоном у сфері надання цифрових послуг і є інструментом «м'якої сили» України в процесі інтеграції. Це дозволить Україні закріпити свої позиції у цифровому лідерстві.

Отримані результати свідчать про виникнення унікального геополітичного феномену: Україна досягає глибокого рівня інтеграції в безпековий простір Заходу через «функціональну участь», водночас залишаючись поза юридичним полем колективної оборони. Ця ситуація створює стратегічну неоднозначність: з одного боку, Україна виступає потужним «донором безпеки» з унікальним бойовим досвідом, а з іншого — позбавлена «парасолькового захисту» Статті 5 НАТО через пріоритет США щодо «стратегічної стабільності» з РФ. Такий розрив між фактичною роллю та формальним статусом несе ризики тривалого перебування у «сірій зоні» безпеки.

Список використаних джерел:

1. National Security Strategy of the United States of America (November 2025). URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf>
2. Куш О. Доктрина Монро 2.0. Інтерв'ю на YouTube каналі «[Yuriy Romanenko](https://www.youtube.com/watch?v=CgDW5JISviE)». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CgDW5JISviE>
3. Кудряченко А., Мартинов А. Трансформація Євроатлантичних відносин за 47-го Президента США Дональда Трампа. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/problem_i_vsesv-0126-33-113-124.pdf

4. EU Artificial Intelligence Act (13.06.2024). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>
5. DIGITAL TIGER the Power of Ukrainian IT research for 2023. URL: https://itukraine.org.ua/files/ITU_GT.pdf

Адміністративна відповідальність за порушення правил комендантської години

Батяла Анна Олексіївна,

Студентка спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут
психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

*Науковий керівник: Долженков Олександр Федорович, доктор
юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса*

На сьогодні в Україні комендантська година вводиться на підставі Закону «Про правовий режим воєнного стану». Проте правовий парадокс полягає у тому, що Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) тривалий час не містив (і станом на зараз має суттєві прогалини) прямої окремої статті за «порушення комендантської години». На практиці правоохоронні органи змушені застосовувати механізм ст. 185 КУпАП (злісна покора законному розпорядженню працівника поліції). Це створює ситуацію, де сама присутність особи на вулиці без перепустки не є автоматичним складом правопорушення, якщо особа виконує вимогу поліцейського залишити вулицю.

Об'єктом правопорушення тут виступають суспільні відносини у сфері забезпечення громадського порядку та державної безпеки. Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Важливо розуміти, що за чинною моделлю відповідальність настає не за факт перебування на вулиці, а за ігнорування законних вимог патруля. Процесуально це закріплюється протоколом, який

розглядається судом. Санкції за ст. 185 включають штрафи від 8 до 15 неоподатковуваних мінімумів, громадські або виправні роботи, або адміністративний арешт до 15 діб. Проте така кваліфікація є хиткою, оскільки не враховує специфіку воєнного часу та потребує від поліції доведення факту «злісної» непокори, що часто призводить до закриття справ у судах за відсутністю складу злочину.

Не забуваємо про необхідності криміналізації або чіткої адміністративної деліктації цього порушення через законопроекти (зокрема №10195 та наступні ініціативи). Основна ідея реформи полягає у введенні до КУпАП спеціальної статті, яка б чітко визначала диспозицію: «перебування у визначений час доби під час дії воєнного стану на вулицях без спеціально виданих перепусток». Це дозволить відійти від маніпулятивної ст. 185 і встановити адекватні штрафи, які за різними проектами варіюються від 8 500 грн до 17 000 грн для фізичних осіб та значно вищі суми для суб'єктів господарювання (ресторанів, клубів), що працюють у заборонений час.

Проблема реалізації цієї відповідальності впирається у баланс між безпекою та правами людини. Необхідно законодавчо розмежувати випадки крайньої необхідності (прямування до укриття, отримання медичної допомоги, супровід тварин до ветеринара) від свідомого порушення режиму. Окремим дискусійним моментом є розширення повноважень Національної поліції та органів Національної гвардії щодо складання протоколів на місці без тривалих судових процедур. Реформування законодавства має на меті не лише наповнення бюджету, а передусім превентивну функцію: мінімізацію ризиків для цивільних під час роботи ДРГ та полегшення роботи сил оборони в нічний час. Таким чином, перехід від загальної норми про «непокору» до спеціальної норми про «порушення режиму» є логічним кроком у розвитку адміністративного права в умовах тривалого воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 185. Злісна покора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена

громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>;

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Стаття 8, пункт 5 щодо запровадження комендантської години. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>;

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF>;

4. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів щодо встановлення адміністративної відповідальності за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43063>;

5. Єдиний державний реєстр судових рішень. Пошук за кваліфікацією ст. 185 КУпАП у контексті порушення комендантської години. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: МЕЖІ ДОПУСТИМОСТІ ЦИФРОВИХ ДОКАЗІВ

Берьозкіна Валерія Віталіївна,
студентка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий
інститут психології та права, Університет Ушинського, м. Одеса
Науковий керівник: Долженков Олександр Федорович, доктор
юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

В умовах стрімкої цифровізації кримінального провадження штучний інтелект дедалі частіше розглядається не лише як технологічний інструмент, а як

важливий елемент сучасної системи кримінального процесуального доказування. Його можливості пов'язані з автоматизованим аналізом великих масивів інформації: відеозаписів, аудіофайлів, зображень, даних мобільних пристроїв, геолокаційних відомостей, матеріалів із соціальних мереж, відкритих джерел інформації та інших цифрових слідів. У зв'язку з цим основна проблема полягає не стільки в самому факті використання штучного інтелекту, скільки у визначенні меж, за яких результати його застосування можуть бути визнані належними, допустимими, достовірними та достатніми доказами у кримінальному судочинстві. На думку М. А. Погорецького, зростання масивів даних із комунікаційних платформ, мобільних пристроїв, мережевих журналів та відкритих джерел інформації ускладнює їх процесуально коректну обробку. Це формує потребу в такій моделі використання штучного інтелекту, яка поєднувала б оперативність аналізу з дотриманням критеріїв належності, допустимості, достовірності та достатності доказів, а також із мінімізацією ризиків алгоритмічної упередженості й недостатньої прозорості процедур, тобто проблеми «чорної скриньки» [1]. Ключовими для такої моделі мають бути судовий контроль, змагальність сторін, можливість перевірки алгоритмічного результату та право сторони захисту поставити під сумнів як сам цифровий доказ, так і спосіб його отримання чи обробки. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України визначає доказами фактичні дані, отримані у передбаченому законом порядку, а процесуальними джерелами доказів називає показання, речові докази, документи та висновки експертів. Доказ визнається допустимим лише тоді, коли він отриманий у порядку, встановленому КПК України; водночас доказ, отриманий із істотним порушенням прав і свобод людини, не може бути використаний судом при ухваленні рішення. Особливе значення для цифрових доказів має стаття 99 КПК України, відповідно до якої до документів можуть належати матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації, зокрема комп'ютерні дані [2]. Отже, цифровий доказ у кримінальному процесі не може існувати поза процесуальною формою: він має бути належно отриманий, зафіксований, збережений,

досліджений і перевірений у суді. Г. К. Авдєєва звертає увагу на те, що в Україні досі існують труднощі з визнанням цифрових доказів допустимими через відсутність чіткого законодавчого визначення понять «цифровий доказ» та «електронний доказ», а також через недостатню регламентацію порядку вилучення, огляду, фіксації, зберігання й оцінки цифрової інформації [3]. У цьому контексті штучний інтелект не повинен підміняти собою процесуальну діяльність слідчого, прокурора, експерта чи суду. Його результат може мати доказове значення лише тоді, коли він перевіряється людиною, підтверджується іншими доказами та може бути пояснений у межах судового розгляду. Окрему небезпеку становлять цифрові матеріали, створені або змінені за допомогою штучного інтелекту, зокрема дїпфейк-відео, синтетичні аудіозаписи, згенеровані зображення, автоматично змінені метадані або алгоритмічно відфільтровані фрагменти інформації. У таких випадках суд має оцінювати не лише зовнішній зміст доказу, а й його походження, цілісність, автентичність, технічний спосіб створення, можливість втручання в дані та наявність експертного підтвердження. Як зазначає Г. Кучинська, активне використання алгоритмів для аналізу й управління цифровими доказами потребує спеціальної оцінки допустимості таких доказів у кримінальному процесі, оскільки слідчі та судді мають враховувати ризики, властиві алгоритмічному аналізу даних [4]. Межі допустимості цифрових доказів, пов'язаних із використанням штучного інтелекту, доцільно визначати через такі критерії: законність отримання інформації; збереження її первинного вигляду або належне документування змін; можливість встановлення джерела походження даних; наявність безперервного ланцюга зберігання; технічна перевірюваність результату; пояснюваність алгоритму; відсутність істотного порушення прав людини; можливість сторони захисту ознайомитися з доказом і поставити під сумнів його достовірність. Якщо результат роботи штучного інтелекту неможливо перевірити, відтворити або пояснити, його використання як самостійної підстави для обвинувачення є небезпечним і може суперечити принципам справедливого судового розгляду. Важливим орієнтиром для України може бути європейський

підхід до регулювання штучного інтелекту. Регламент ЄС про штучний інтелект побудований на ризик-орієнтованій моделі та прямо пов'язує використання ШІ із захистом фундаментальних прав людини. Зокрема, у сфері правоохоронної діяльності особливо чутливими є системи прогнозування ризику вчинення кримінального правопорушення, біометрична ідентифікація, автоматизована оцінка поведінки особи та використання ШІ для аналізу доказової інформації. Це підтверджує необхідність того, щоб у кримінальному судочинстві штучний інтелект залишався допоміжним інструментом, а не автономним суб'єктом доказування. Отже, штучний інтелект у кримінальному судочинстві має значний потенціал для підвищення ефективності розслідування, опрацювання цифрових слідів і виявлення зв'язків між доказами. Водночас його використання потребує чітких процесуальних меж. Цифровий доказ, отриманий або проаналізований із застосуванням ШІ, може визнаватися допустимим лише за умови законності його походження, технічної автентичності, прозорості алгоритмічної обробки, можливості експертної перевірки та дотримання прав сторін кримінального провадження. У протилежному випадку штучний інтелект може стати не інструментом справедливого правосуддя, а джерелом процесуальних помилок, маніпуляцій і порушення прав людини.

Список використаних джерел:

1. Pohoretskyi M. A. Artificial Intelligence in evidence in pre-trial and judicial proceedings: doctrine principles and application practice. *Uzhhorod national university herald. series: law*. 2025. Т. 4, № 91. С. 398–417. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.56>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 1 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
3. Avdeeva G. K. Digital evidence and artificial intelligence systems in legal activity. *Issues of crime prevention*. 2023. Vol. 46. P. 32-40. URL: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2022-46-32>

4. Kuczyńska H. The analysis and evaluation of evidence by artificial intelligence in a criminal trial. Forensic science. 2025. No. 1. P. 126-131. URL: <https://doi.org/10.32782/forensic.science.2025.1.17>

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Бодян Кароліна Ігорівна,

студентка 3 курсу спеціальності «Право»,

Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник: Долженков Олександр Федорович,

д. пол. н., професор, професор кафедри

політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

У сучасній правовій науці під злочинністю розуміють не просто сукупність окремих протиправних діянь, а складний, масовий соціально-правовий феномен, що трансформується під впливом історичного контексту та детермінується різноманітними суспільними чинниками. Цей феномен знаходить своє вираження через скоєння кримінальних правопорушень на території конкретної держави у визначений часовий проміжок. Базою для такого розуміння виступають положення Кримінального кодексу України, який визначає кримінальне правопорушення як суспільно небезпечне винне діяння, передбачене законом. Вони, у свою чергу, поділяються на кримінальні проступки та злочини. Відповідно, злочинність як категорія соціально-правового характеру охоплює не лише порушення кримінально-правових заборон, а й комплексний пласт суспільних процесів: витоки девіантної поведінки, ступінь соціальної нестабільності, рівень законності, а також ефективність

функціонування правоохоронних органів та інститутів кримінальної юстиції загалом.

Сутність злочинності відображає її подвійну природу. З одного боку, вона є соціальним явищем, оскільки формується під впливом протиріч суспільного поступу, матеріальної нерівності, кризи моральних цінностей, дефектів соціалізації, наслідків воєнних дій, міграційних хвиль та інших деструктивних факторів. З іншого боку, «злочинність має чітко виражений правовий характер, оскільки лише кримінальний закон визначає, які діяння є кримінально караними, якими є межі відповідальності та за якими критеріями відмежовується злочинне від незлочинного» [1, с. 199]. «Саме тому в криминології злочинність прийнято розуміти як сукупність кримінальних правопорушень, учинених на певній території за певний час, разом із характеристиками осіб, які їх вчинили, та умовами, що сприяли їх вчиненню. Таке розуміння дає змогу досліджувати злочинність не лише статистично, а й причинно-наслідково» [2, с. 110].

Як складний соціально-правовий феномен злочинність наділена комплексом специфічних ознак. Передусім їй притаманна масовість — велика кількість повторюваних кримінальних правопорушень, що дозволяє фіксувати певні тенденції, а не розглядати делікти як ізольовані випадки. Крім того, вона є історично мінливою, оскільки її структура та прояви безпосередньо залежать від політичних, господарських, воєнних та технологічних умов життя суспільства. Наступною ознакою є соціальна обумовленість, що вказує на формування злочинності під впливом конкретних суспільних процесів. Також відзначається її системність, яка виражається у взаємозалежності різних категорій кримінальних правопорушень, їх акумуляції у конкретних соціальних групах та кореляції з рівнем соціального контролю. Особливе місце посідає латентність злочинності, адже значний масив протиправних діянь залишається поза межами офіційного обліку. Найбільше це стосується випадків домашнього насильства, кіберзлочинності, корупційних проявів та злочинів, скоєних в умовах воєнного стану. «Про наявність проблеми неповної виявлюваності свідчать і результати загальнонаціонального дослідження рівня злочинності та оцінки діяльності

системи правосуддя, презентовані Офісом Генерального прокурора у 2025 році» [3, с. 195].

Ключовою характеристикою злочинності виступає її суспільна небезпечність, оскільки вона завдає суттєвої шкоди як окремим громадянам, так і суспільству й інститутам влади в цілому. Масштабне поширення злочинних проявів руйнує відчуття безпеки, нівелює довіру населення до державних органів, гальмує економічне зростання, перевантажує органи правопорядку та суди, а також посилює соціальну напругу. У цьому контексті вагомими є приписи Закону України «Про Національну поліцію», де серед ключових векторів діяльності відомства закріплено саме протидію злочинності, поряд із підтриманням публічної безпеки та захистом прав і свобод людини. Це демонструє, що на законодавчому рівні злочинність інтерпретується як одна з фундаментальних загроз для розвитку правової держави [4].

«Ще однією суттєвою рисою злочинності є її детермінованість. У кримінологічній площині це означає, що злочинність має свої причини та умови, які можуть бути економічними, соціальними, політичними, психологічними, культурними або організаційно-управлінськими. Для України ця теза є особливо актуальною, оскільки на сучасному етапі на стан злочинності прямо впливають повномасштабна війна, внутрішнє переміщення населення, втрата майна, психотравмуючі наслідки бойових дій, навантаження на правоохоронну систему та трансформація злочинних практик у цифровому середовищі. Тому дослідження злочинності лише як юридичної категорії є недостатнім: її слід оцінювати комплексно, з урахуванням реальних суспільних процесів і змін криміногенної ситуації» [5, с. 210].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що злочинність як соціально-правове явище є багаторівневою та багатоаспектною категорією, яка акумулює в собі норми кримінального законодавства, статистичні дані, соціальні фактори, поведінкові інваріанти та результати діяльності державних інституцій. Об'єктивне розуміння природи злочинності є засадничим елементом для

побудови дієвої кримінально-правової політики, модернізації превентивних механізмів та мінімізації криміногенних загроз в Україні.

Список використаних джерел:

1. Гуцул Р. Р. Кримінологічне забезпечення індивідуальної профілактики корисливих злочинів неповнолітніх : дис. ... д-ра філософії. Львів, 2021. 257 с.
2. Джужа О.М. Економічна злочинність в Україні: детермінація та протидія в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. С. 109-115.
3. Корягіна А. Запобігання злочинності як різновид соціально-профілактичної діяльності. В: Підприємництво, господарство і право, №11, 2016. с. 191-196.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19>
5. Скитенко Л. О. Кримінологічне дослідження теоретичних і практичних аспектів превентивної діяльності щодо агресивної злочинності неповнолітніх. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 207-211.

**ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ
МУЛЬТИКУЛЬТУРНОСТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА
УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ**

Діваєв Олег Артурович,

здобувач першого року навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія»,
навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,
Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

*Науковий керівник: **Проноза Інна Іванівна,***

к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

У сучасних умовах глобалізації, цифровізації та активізації міграційних процесів проблема політичної соціалізації молоді набуває особливої актуальності. Європейські суспільства дедалі більше характеризуються культурною, етнічною та релігійною різноманітністю, що формує нові умови для становлення політичної культури молодого покоління. Мультикультурність стає не лише соціальним феноменом, а й важливим політичним чинником, який впливає на формування громадянської ідентичності, політичних цінностей та моделей політичної поведінки молоді. Для України ця проблема також є надзвичайно важливою, оскільки сучасні трансформаційні процеси, європейська інтеграція та повномасштабна війна актуалізують потребу формування демократичної політичної культури та стійкої громадянської позиції молодого покоління.

Проблематика політичної соціалізації тривалий час перебуває у центрі уваги політичної науки. Значний внесок у дослідження політичної соціалізації зробили Г. Алмонд і С. Верба, які розглядали політичну культуру як основу функціонування демократичного суспільства. На думку Г. Алмонда, саме процес засвоєння політичних норм і цінностей забезпечує стабільність політичної системи та формування активного громадянина. Сучасні дослідники також

акцентують увагу на трансформації агентів політичної соціалізації під впливом цифрових технологій, медіапростору та глобалізаційних процесів [1].

У мультикультурних суспільствах Європи політична соціалізація молоді відбувається в умовах поєднання різних культурних ідентичностей та політичних традицій. Це створює як нові можливості для демократичного розвитку, так і певні виклики. Європейський досвід свідчить про те, що важливу роль у формуванні політичної культури молоді відіграють освітні інституції, громадянське суспільство, молодіжні організації та цифрові медіа. Саме через систему освіти у більшості європейських країн реалізуються програми громадянського виховання, міжкультурного діалогу та формування демократичних цінностей.

Дослідники Б. Матофора, Й. Ф. Зімес та Г. Й. Абс наголошують, що формування європейської ідентичності молоді значною мірою залежить від доступу до громадянської освіти, міжкультурної комунікації та участі у демократичних практиках [3]. У сучасних умовах молодь дедалі більше ототожнює себе не лише з національною державою, а й із ширшим європейським політичним та культурним простором. Водночас мультикультурність у країнах Європи супроводжується і певними кризовими явищами — посиленням політичної поляризації, зростанням популярності праворадикальних рухів та кризою довіри до традиційних політичних інститутів.

Особливу роль у процесі політичної соціалізації сучасної молоді відіграє інформаційне середовище. Соціальні мережі, цифрові платформи та онлайн-комунікація стали ключовими каналами формування політичних поглядів молодого покоління. З одного боку, цифрові медіа сприяють політичній активності молоді, розвитку громадянської участі та поширенню демократичних цінностей. З іншого боку, вони створюють ризики маніпулятивного впливу, поширення дезінформації та радикалізації молодіжного середовища. У цьому контексті європейські держави активно впроваджують політику медіаграмотності та цифрової освіти як елементу демократичної безпеки.

Український контекст політичної соціалізації молоді має власну специфіку. Повномасштабна війна суттєво вплинула на систему політичних цінностей української молоді, посиливши значення національної ідентичності, громадянської відповідальності та політичної активності. Молоде покоління стало активним учасником волонтерського руху, громадянських ініціатив та інформаційного спротиву. Водночас українська молодь залишається інтегрованою у глобальний цифровий простір, що посилює вплив міжнародних інформаційних процесів на формування політичної свідомості.

На думку Н. С. Уханової, сучасна політична соціалізація молоді в інформаційному суспільстві характеризується посиленням ролі нових комунікаційних технологій та трансформацією традиційних механізмів політичного впливу [1]. Це означає, що політична освіта молоді вже не може обмежуватися лише діяльністю формальних інституцій, а повинна враховувати вплив цифрового середовища, соціальних мереж та глобальних інформаційних потоків.

Для України важливим є використання європейського досвіду у сфері політичної соціалізації молоді з урахуванням національних викликів та безпекових загроз. Насамперед це стосується розвитку громадянської освіти, підтримки молодіжної політичної участі, формування критичного мислення та підвищення рівня медіаграмотності. Важливим напрямом залишається також формування культури міжкультурного діалогу та толерантності, що є необхідною умовою демократичного розвитку сучасного суспільства. Як зазначає О. С. Филик, сучасна європейська політика мультикультуралізму базується на поєднанні принципів культурного плюралізму, демократичної участі та соціальної інтеграції [2].

Отже, політична соціалізація молоді в умовах мультикультурності є складним багатовимірним процесом, який визначає перспективи демократичного розвитку сучасних держав. Європейський досвід демонструє важливість поєднання громадянської освіти, міжкультурної взаємодії та цифрової грамотності у формуванні політичної культури молодого покоління.

Для України адаптація таких практик є важливою умовою зміцнення демократичної стійкості, розвитку громадянського суспільства та успішної інтеграції до європейського політичного простору.

Список використаних джерел:

1. Уханова Н. С. Політична соціалізація молоді як передумова формування інформаційної культури. *Інформація і право*. 2020. № 3(34). С. 124–130. URL: <https://il.ippi.org.ua/article/view/221004> (дата звернення: 16.05.2026).
2. Филик О. С. Становлення й етапи розвитку теорії і політики мультикультуралізму в країнах Європи. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. 2023. № 3(69). С. 95–102. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2832> (дата звернення: 17.05.2026).
3. Matafora B., Ziemes J. F., Abs H. J. A multilevel analysis of factors influencing teenagers' identification with Europe: the effects of migration and learning opportunities. *Comparative Migration Studies*. 2023. Vol. 11. Article 25. URL: <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-023-00348-x> (дата звернення: 14.05.2026).

ВПЛИВ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Довга Світлана Сергіївна

здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності

«Дипломатія і міжнародне співробітництво»

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського

національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

Ковтун Олена Юріївна

к. політ. н., доцент, доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної

служби, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського

національного університету імені Тараса Шевченка

Сучасні виклики соціально-політичному розвитку суспільства та його інституцій пов'язані з трансформацією сучасної системи міжнародних відносин.

Сучасні гуманітарні кризи дедалі більше впливають не лише на окремі держави, а й на функціонування глобальної системи охорони здоров'я загалом. Повномасштабна війна росії проти України, гуманітарна катастрофа в секторі Гази, конфлікти в Судані та Сирії, а також наслідки пандемії COVID-19 продемонстрували, що міжнародна система реагування на медичні загрози залишається недостатньо підготовленою до криз комплексного характеру [5].

У сучасних умовах гуманітарні кризи супроводжуються не лише руйнуванням медичної інфраструктури, а й масштабними міграційними процесами, дефіцитом лікарських засобів, зривом програм вакцинації та погіршенням санітарно-епідеміологічної ситуації. Актуальність теми полягає у необхідності дослідження впливу гуманітарних криз на міжнародну систему охорони здоров'я та визначення основних викликів для діяльності міжнародних організацій у сфері медичної безпеки.

Однією з головних проблем сучасних гуманітарних криз є руйнування систем медичного забезпечення. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, станом на 2024 рік понад 70 % медичних закладів у секторі Гази були частково або повністю пошкоджені внаслідок бойових дій [6].

Аналогічна ситуація спостерігається в Україні, де внаслідок російських обстрілів систематично пошкоджується цивільна медична інфраструктура. За даними WHO Surveillance System for Attacks on Health Care, від початку повномасштабного вторгнення росії було зафіксовано понад 1900 атак на об'єкти охорони здоров'я в Україні [4]. Це свідчить про порушення норм міжнародного гуманітарного права [1] та створює довгострокові ризики для системи громадського здоров'я.

Гуманітарні кризи безпосередньо впливають і на поширення інфекційних захворювань. Руйнування систем водопостачання, антисанітарні умови та перенаселеність місць тимчасового проживання біженців створюють сприятливі умови для спалахів холери, кору, поліомієліту та інших інфекційних захворювань [5; 6].

Подібні процеси демонструють, що сучасні конфлікти та гуманітарні катастрофи швидко трансформуються у транскордонні загрози глобальній медичній безпеці.

Окремою проблемою є масштабні міграційні процеси. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, кількість вимушено переміщених осіб у світі у 2024 році перевищила 120 млн осіб [3]. Значна концентрація біженців у країнах прийому створює додаткове навантаження на національні системи охорони здоров'я, особливо у сфері первинної медичної допомоги, вакцинації та психічного здоров'я.

Пандемія COVID-19 додатково продемонструвала нерівність міжнародної системи охорони здоров'я. Попри створення міжнародних механізмів координації, держави з високим рівнем доходу отримували значно більший доступ до вакцин та медичних ресурсів, ніж країни Глобального Півдня [5]. Це стало свідченням структурної асиметрії глобальної системи охорони здоров'я та

залежності міжнародних гуманітарних програм від політичних і економічних інтересів провідних держав.

Суттєвим викликом залишається також проблема фінансування міжнародних гуманітарних програм. Значна частина діяльності ВООЗ та гуманітарних агенцій ООН фінансується через добровільні внески держав і міжнародних донорів [2]. Унаслідок цього міжнародні організації часто стикаються з нестачею ресурсів для оперативного реагування на масштабні гуманітарні кризи та політико-дипломатичні незгодженості [7, с. 38-40; 8, с. 59-63].

Отже, сучасні гуманітарні кризи суттєво трансформують систему міжнародної охорони здоров'я та виявляють її структурні вразливості. Руйнування медичної інфраструктури, поширення інфекційних захворювань, нерівний доступ до медичних ресурсів і фінансова нестабільність гуманітарних програм свідчать про необхідність посилення міжнародної координації у сфері медичної безпеки.

В умовах зростання кількості комплексних гуманітарних криз особливого значення набуває реформування механізмів міжнародного реагування та зміцнення ролі міжнародних організацій у системі глобального управління охороною здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
2. Constitution of the World Health Organization. World Health Organization. URL: <https://www.who.int/about/governance/constitution>
3. Global Trends: Forced Displacement in 2024. UNHCR. URL: <https://www.unhcr.org/global-trends>
4. WHO Surveillance System for Attacks on Health Care (SSA). World Health Organization. URL: <https://extranet.who.int/ssa/Index.aspx>
5. World Health Organization. Health Emergencies Programme. URL: <https://www.who.int/emergencies>

6. Cholera outbreaks in fragile and conflict-affected settings. World Health Organization. URL: <https://www.who.int/emergencies/disease-outbreak-news>

7. Ціватий В.Г. Медична дипломатія, валеологічна дипломатія і міжнародне медичне право в умовах глобалізаційних змін: світові, європейські і національні стандарти. *«Medfocus»*: науково-аналітичне видання. 2026. № 2. С. 38-40.

8. Авер'янов С.В., Ковтун О.Ю. Перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції України в контексті оновленої Стратегії національної безпеки США (2025). *Нотатки сучасної науки. Мультидисциплінарний науковий часопис*. 2026. № 36. С. 59-63.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ В СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ РЕАЛІЯХ

Долока Христина Миколаївна

здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально – науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Баймуратов Михайло Олександрович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

В умовах реформування правової системи України та адаптації національного законодавства до європейських стандартів захисту прав дитини, інститут адміністративної відповідальності неповнолітніх потребує глибокого теоретичного переосмислення. Він постає не просто як карально-репресивний апарат держави, а як специфічна когнітивно-виховна та превентивна технологія. Модернізація цього інституту має на меті трансформацію правосвідомості

підлітків, мінімізацію рецидивів правопорушень та інтеграцію неповнолітніх у соціум через гуманізацію правоохоронної діяльності.

На думку дослідників, ефективність протидії делінквентній поведінці молоді залежить від балансу між державним примусом та виховним потенціалом правових норм. Як зазначає О. М. Соловйова, сучасний стан адміністративної відповідальності неповнолітніх вимагає чітких законодавчих змін, спрямованих на посилення саме виховного, а не карального чинника [1, с. 316].

Адміністративна відповідальність осіб віком від 16 до 18 років має автономний правовий статус у структурі Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). На відміну від дорослих правопорушників, підлітки характеризуються незавершеним процесом соціалізації та підвищеною вразливістю до зовнішніх чинників. Тому за загальним правилом (стаття 13 КУпАП) до них застосовуються заходи впливу виховного характеру, що зміщує фокус правосуддя з покарання на корекцію поведінки. Застосування суто фінансових санкцій (штрафів) до осіб, які найчастіше не мають власного доходу, фактично перекладає матеріальний тягар на батьків, що нівелює персональну відповідальність підлітка. Натомість такі заходи, як застереження, догана або передача під нагляд, мають значно вищий превентивний ефект, оскільки апелюють до морально-вольової сфери неповнолітнього. О. В. Ткаля справедливо підкреслює, що заходи адміністративного впливу мають бути гнучкими та враховувати індивідуальні психологічні особливості дитини [2, с. 87].

Наявна система адміністративного впливу стикається з серйозними бар'єрами реалізації. Зокрема, норми законодавства часто є декларативними через відсутність чітких державних механізмів психолого-педагогічного супроводу підлітків, до яких застосовано заходи впливу. Це створює дисбаланс, коли формально винесена догана або застереження залишаються лише на папері, не виконуючи реальної виховної функції, що може спровокувати подальшу трансформацію делінквентної поведінки у кримінальну.

Отже, попри наявний виховний потенціал інституту адміністративної відповідальності неповнолітніх, його практична реалізація в Україні потребує виваженого підходу та системних реформ. Необхідно відмовитися від рудиментів суто репресивного підходу, оптимізувати чинні заходи впливу за статтею 24-1 КУпАП та гармонізувати їх із сучасними міжнародними стандартами ювенальної юстиції. Подальший розвиток цього інституту має йти шляхом посилення взаємодії органів превенції із соціальними службами та закладами освіти для реального подолання правового нігілізму в молодіжному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Соловйова О. М. Адміністративна відповідальність неповнолітніх: чи потрібні зміни. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 12. С. 316–322.
2. Ткаля О. В. Особливості заходів адміністративного впливу, що застосовуються до неповнолітніх. Новітні кримінально-правові дослідження. 2016. С. 87–90.

КОНСЕРВАТИЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ

Железков Андрій Іванович

аспірант кафедри політичних теорій

Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

Науковий керівник:

Краснопольська Тетяна Миколаївна

к.політ.н., доцент, доцент кафедри політичних теорій

Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

В контексті політичної науки та вивчення ідеологічних доктрин консерватизм займає особливе місце в історії та розвитку державних інститутів

й формуванні політичної стратегії багатьох цивілізацій. Консерватизм як політико-філософська течія виникає в кінці XVIII – на початку XIX ст. та сформувалася метою якої було збереження порядку та традицій інституційної стабільності. Зародження та розповсюдження відбулося у відповідь на поширення радикальних ідей: повалення монархій та перебігу революційних подій у Франції, потім і в інших європейських державах, рушійною силою та послідовниками були роялістами легітимістами, які бажали захищали існуючий соціально-політичний лад під гаслами стабільності.

Слід зазначити, що радикальні революційні ідеї республіканських та навіть соціалістичних прихильників були спричинені самими монархічними дворами, тобто лицемірною політикою «просвітницького абсолютизму», яка у своїй суті була симбіозом ідей просвітництва та методів абсолютизму, «зовнішній фасад та імідж» монархії впроваджували через науку мистецтво, церемонії, видимість реформ згори, що не мали реальних практичних дій на місцях. Після революцій та поширенню консенсусних угод між політичними елітами (Франція після реставрації Бурбонів, Прусія після закріплення конституції та зміни форми правління, Іспанія в період прийняття конституції та регентства Марії Крістини і реформи Хуана Альвареса Мендісабаля), партії консерваторів змінили риторичку дій, перейшли до договірної стратегії та компромісного діалогу з ліберальними партіями, зберігаючи обмеженість у змінах та апелюючи до поваги старих норм.

Актуальність дослідження консерватизму зумовлена сучасними обставинами – політичні програми партій та політиків, заснованих на постулатах захисту стабільності, відродження соціально-політичних рухів організацій з метою відродження традиційних цінностей. В багатьох країнах повернення до традиціоналістичного образу життя та апеляція до минулої спадщини є стратегією урядів та правлячої еліти. В позитивному контексті, консервативні сили можуть запропонувати вдалу альтернативу та перспективи розвитку краще ніж ліберальні партії, в сенсі політичного плюралізму та вибору сприяють конкурентності. Одне з важливих питань в політичній науці: чи постає

консерватизм як комплексна ідеологія, чи – як стиль мислення та об'єднання принципів? З одного боку він має характерні риси ідеології, а з іншого – постулати консерватизму уникають жорсткого структурованого визначення догматики функціонування політичної системи, цілком звертаються до традиційних вимірювань юридичних та моральних норм. Скрізь час саме другий аспект дозволяє консервативним політичним колам адаптуватися до різних політичних систем та їх особливостей, а також бути готовими до викликів та змін в часовому просторі суспільного буття.

Засновниками та першими представниками консервативних концептуальних ідей були Едмунд Берк, Жозеф де Местр та Луї де Бональд, які обґрунтовували необхідність поступового розвитку суспільства та критикували радикальні зміни. Едмунд Берк в своїй праці «*Reflections on the Revolution in France*» наголошував на силі традицій, звичаїв спадкоємності як основ стабільності суспільства. На його думку, різкі зміни можуть погіршити соціальне становище та дестабілізувати державу, що в певному сенсі і принесла Французька революція (стосовно автономності та радикальності паризької комуни та селянські повстання в провінціях) [1]. Ще більш консервативний Жозеф де Местр відкидав навіть можливості компромісу. У своїй праці «*Considérations sur la France*» він стверджував, що ідеї просвітництва заклали хаос революції та політичний порядок має ґрунтуватися на історичному досвіді та авторитеті монархії, як фундамент легальності своїх прав, тоді як абстрактні ідеї просвітників та лідерів революції тільки звабили суспільство примарним майбутнім, а не реальними змінами [2].

У ХХ столітті консерватизм зазнав трансформації, зокрема в англо-американській традиції представники Роджер Скрутон «*The Meaning of Conservatism*» [4], «*How to Be a Conservative*» та Майкл Оукшотт «*Rationalism in Politics and Other Essays*» [3] в своїх працях поєднують фундаментальні принципи консерватизму, збереження історичного досвіду та традиційних форм суспільних відносин, скепсис раціоналізму в політиці, разом з тим вони були готові йти на компроміс з ліберальними колами та допускали використання

ліберальних методів регулювання ринкової економіки. В розумінні трансформації принципів консерватизм не пропонує універсальної моделі держави, однак він схиляється до підтримки стабільних політичних форм, що забезпечують спадковість і легітимність влади. Історично це проявлялося у підтримці монархії, особливо конституційної, як форми, що поєднує традицію та поступовий розвиток в соціально-політичному аспекті життя [4].

Отже, консерватизм як ідеологія залишається актуальним у сучасному світі, оскільки пропонує альтернативу радикальним трансформаціям і соціальній нестабільності. Сучасні консервативні політичні сили не виглядають старомодно та адаптують свої політичні програми до нагальних потреб суспільства в сьогоденні. Як наслідок, це дозволяє зберігати вплив та конкурентоспроможність у політичному та інтелектуальному дискурсі. Консервативні системи не є статичними: від післявоєнного «державного консерватизму» в Європі до неоліберальних реформ епохи Маргарет Тетчер і Рональда Рейган – консерватизм змінювався внаслідок компромісів з соціал-демократами, впровадження нової економічної політики, але зберігав акцент на порядку, традиції та інституційній спадковості.

Список використаних джерел:

1. Burke E. Reflections on the Revolution in France. London: Penguin Books, 1982. 400 p. URL: https://ia803207.us.archive.org/16/items/in.ernet.dli.2015.202293/2015.202293.Reflections-On_text.pdf
2. Maistre J. Considérations sur la France. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 134 p. URL: <https://doi.org/10.1017/CBO9781139170758>
3. Oakeshott M. Rationalism in politics and other essays. Indianapolis : Liberty Fund, 1991. 582 p. URL: https://www.scribd.com/document/374486372/Rationalism-in-Politics-and-Other-Essays?language_settings_changed=English
4. Scruton R. The Meaning of Conservatism. Third edition. St. Augustines Press. Macmillan Press ltd., 2001. 206 p. URL: <https://doi.org/10.1057/9780230377929>

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Западня Владислава Віталіївна

студентка 4 курсу спеціальності «Право», Навчально-науковий інститут
психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,

д. юрид. н., професор,

професор кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

В умовах цифровізації суспільних відносин та активного використання інформаційно-комунікаційних технологій особливого значення набуває питання використання електронних доказів у судовому процесі. Значна частина юридично значущої інформації сьогодні створюється, передається, зберігається в електронному форматі, що зумовлює необхідність належного правового регулювання порядку використання таких доказів у судочинстві.

Першим важливим питанням є визначення поняття та правової природи електронних доказів. Електронний доказ - це інформація в електронній (цифровій) формі про обставини справи (електронні документи, фото, відео, аудіо, веб-сторінки, метадані, бази даних тощо). Дані можуть зберігатися на носіях або в Інтернеті. Наприклад, ст.100 ЦПК України містить деталізований перелік таких форм, завдяки цьому підхід враховує швидкий розвиток техніки. Вчені звертають увагу на властивості е-доказів. Так С. Г. Сафронов та А. В. Минбалєєв відносять їх до «задокументованої інформації, представленої в електронній формі, придатної для сприйняття через комп'ютери». М. В. Горелов підкреслює, що е-докази - це цифрові, звукові чи відео відомості про факти, важливі для розгляду справи. Це узгоджується з визначеннями ЦПК/КАС, де

перелік форм доказів відкритий, а не замкнений. О. Ю. Гусєв вказує на «широке розуміння поняття е-доказів» і неможливість їх чіткого поділу на види. Електронні докази прирівняні до письмових і речових доказів, що підкреслює їх роль. Водночас для них встановлено особливі правила: наприклад, паперовий знімок е-доказу не є письмовим доказом. Це означає, що подання лише фотокопії електронного повідомлення або веб-сторінки не тягне наслідків письмового доказу, якщо не додано оригінал чи засвідчену копію. Науковці також зауважують роль доказової презумпції: приймаючи е-доказ, суд припускає його допустимість, якщо не доведено протилежне. Хоча деякі автори пропонують класифікувати е-докази (за типом носія, способом створення тощо), провідні дослідження свідчать про неможливість вичерпного поділу через різноманіття форм. Важливо, що перелік у законі не є остаточним - наприклад, до е-доказів можуть належати й записи з'ясування обставин через судові експертизи на електронних носіях.

Другим важливим питанням є порядок подання, дослідження та оцінки електронних доказів у судовому процесі. Ст.100 ЦПК і ст.99 КАС передбачають, що е-докази подаються в оригіналі або в електронній копії, на якій накладено кваліфікований електронний підпис згідно із законами «Про електронні документи» та «Про електронну ідентифікацію». Це означає, що для визнання е-доказу допустимим потрібно дотримати вимоги до електронного підпису. За Законом №851-IV (2003) оригінал електронного документа – це його електронний примірник з обов'язковими реквізитами та підписом автора, а отримання електронних копій має підтверджуватися відповідно до закону. Якщо копія подана без належного засвідчення або викликає сумнів, суд може вимагати оригінал; відсутність оригіналу при сумнівній автентичності призводить до недопущення доказу. Суд оцінює джерело та спосіб отримання е-доказів. Важливим є дотримання норм щодо доступу до інформації: С. Р. Сафонова та Д. М. Моїсеєнко зазначають, що легітимність деяких е-доказів, наприклад, даних з обмеженим доступом) залежить від виконання спеціальних правил - наприклад, закону «Про доступ до публічної інформації» або законодавства про персональні

дані. Електронні докази із приватного чи конфіденційного середовища мають бути зібрані з дотриманням прав осіб- інакше вони є недопустимими. Оновлене законодавство надало судам прямі процесуальні повноваження щодо е-доказів. Зокрема, частина 7 ст.85 ЦПК дозволяє суду за клопотанням сторони або з власної ініціативи оглянути веб-сторінку чи інші місця збереження даних в Інтернеті для встановлення й фіксації їх змісту. Це важливо для е-доказів із відкритих джерел – суд може безпосередньо досліджувати інформацію в мережі. Крім того, у разі потреби суд може призначати експертизу для з'ясування технічного змісту електронних даних (наприклад, розшифровки аудіозаписів чи аналізу метаданих). Як і інші докази, електронні доказові оцінюються за загальними критеріями: належності, допустимості, достатності та достовірності. У судовій практиці особливі дискусії викликають саме критерії допустимості та достовірності е-доказів. Наприклад, В. П. Феннич відзначає, що найчастіше виникають питання саме щодо того, чи можна вважати електронну інформацію допустимим доказом і чи вона достовірна. Для належності перевіряється наявність у даних інформації, що стосується фактів справи. Проблеми достовірності здебільшого зумовлені можливістю підробки електронних файлів чи невизначеністю їх походження. На думку дослідників, саме відсутність однозначних процедур оцінки на практиці ускладнює судову оцінку е-доказів. Проте КПК/КАС 2017 року дозволили суддям більше повноважень для встановлення автентичності (наприклад, ініціювати технічний огляд Інтернет-ресурсів або вимагати додаткових пояснень від учасників).

Отже, електронні докази є самостійним та перспективним засобом доказування у сучасному судовому процесі. Їх правовий статус визначається нормами процесуального законодавства та спеціальними законами у сфері електронного документообігу. Разом із тим розвиток цифрових технологій зумовлює необхідність подальшого вдосконалення законодавства, вироблення єдиної судової практики та розширення можливостей використання спеціальних знань для перевірки достовірності електронної інформації.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV (ст. 100 «Електронні докази»). Визначає поняття електронних доказів, порядок їх подання та дослідження в цивільному судочинстві.
2. Гусєв О. Ю. Правові презумпції та оцінка достовірності електронних доказів у цивільному процесі // *Правова держава*. 2019. № 35. С. 61–71.
3. Дяченко С. В., Шевчук В. Р. Електронні засоби доказування в цивільному процесі // *Правова держава*. 2021. № 42.
4. Штефан А. С. Електронні докази: ознаки та особливості використання // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 6.
5. Парасюк М. В. Електронні (цифрові) докази в цивільному процесі // *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025.
6. Погорецький М. А. Цифрові (електронні) докази та цифрова форма доказів: розмежування понять і його значення для кримінального процесуального доказування // *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Зозуля Ольга Юріївна

Студентка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри

політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

У нинішніх умовах розвитку суспільства особливої гостроти набуває питання злочинності серед неповнолітніх. Неповнолітні становлять особливу

категорію суб'єктів кримінального права, адже їхній фізичний та психосоціальний розвиток ще не завершений. Це зумовлює потребу спеціального підходу до кримінальної відповідальності й покарання. Зростання правопорушень серед молоді, вплив соціально-економічних проблем, воєнного стану та поширення девіантної поведінки вимагають удосконалення механізмів кримінально-правового реагування.[1]

В Україні кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент правопорушення виповнилося шістнадцять років. Водночас стаття 22 Кримінального кодексу встановлює винятки: за окремі тяжкі діяння відповідальність може наставати з чотирнадцяти річного віку. Особи віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років несуть кримінальну відповідальність лише за найбільш небезпечні умисні злочини. До них належать умисне вбивство, посягання на життя державних чи громадських діячів, працівників правоохоронних органів, суддів, захисників, тяжкі тілесні ушкодження, терористичні акти, бандитизм, зґвалтування, а також окремі корисливі та насильницькі злочини - крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, умисне пошкодження майна, незаконне заволодіння транспортом, хуліганство тощо. [2]

Поряд із загальними положеннями про кримінальну відповідальність осіб також встановленні спеціальні правила щодо неповнолітніх, це обумовлено психофізіологічними та соціальними характеристиками неповнолітнього віку. Зокрема, неповнолітнім властиві недостатня сформованість психічних процесів, відсутність належного життєвого досвіду, недостатній рівень соціальної зрілості, а також нестійкість поведінки та емоційної сфери. У наслідок цього неповнолітні не завжди усвідомлюють в повній мірі наслідок власних дій та передбачити можливі наслідки.

Саме тому законодавець передбачає для неповнолітніх особливий порядок реалізації кримінальної відповідальності та призначення покарання. Ці особливості можемо спостерігати у нормах, які регулюють питання звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності, застосування до них примусових заходів виховного характеру, визначення видів покарань,

особливостей їх призначення, звільнення від покарання та його відбування, а також порядку погашення і зняття судимості.

Однією з ключових особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх є можливість їх звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Відповідно до ст. 97 Кримінального кодексу України, неповнолітній, який уперше вчинив кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, може бути звільнений судом від кримінальної відповідальності, якщо буде встановлено, що його виправлення можливе без застосування кримінального покарання.

Кримінальний кодекс України також визначає спеціальну систему покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх. Згідно зі ст. 98 КК України до основних видів покарань належать: штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт та позбавлення волі на певний строк. Додатковими покараннями можуть бути штраф і позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Міжнародні стандарти забезпечення прав неповнолітніх є складовою загальної системи міжнародних стандартів прав людини та спрямовані на врахування особливостей правового статусу дитини як учасника кримінального провадження. Їх основою виступають принципи гуманізму, справедливості, поваги до людської гідності, пріоритетності інтересів дитини та забезпечення її всебічного захисту. Ключове значення мають Конвенція ООН про права дитини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Пекінські правила, Гаванські правила, Ер-Рядські керівні принципи та інші міжнародні документи, які закріплюють мінімальні стандарти поведінки з неповнолітніми учасниками кримінального провадження.

Щодо видів покарань, що застосовуються до неповнолітніх, то основні покарання включають: штраф - лише за наявності у неповнолітнього самостійного доходу; громадські роботи - призначаються особам віком від 16 до 18 років на строк від 30 до 120 годин, із обмеженням тривалості щоденного виконання; виправні роботи - застосовуються на строк від 2 місяців до 1 року з

утриманням частини заробітку; пробаційний нагляд - полягає в обмеженні певних прав і обов'язків засудженого з одночасним здійсненням соціально-виховного контролю без ізоляції від суспільства; позбавлення волі на певний строк - призначається як винятковий захід, із максимально скороченими строками порівняно з дорослими засудженими. Також можуть застосовуватися такі інститути як дійове каяття, примирення з потерпілим, передача на поруки, зміна обстановки, умовно-дострокове звільнення .

Законодавство передбачає два основні види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності це застосування примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК України) та у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 106 КК України). [3]

Система звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності в Україні побудована на принципі пріоритету виховання над покаранням.

Правове регулювання кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні характеризується комплексним, диференційованим та гуманістичним підходом, спрямованим на забезпечення виправлення особи та її подальшої успішної інтеграції в суспільство.

Отже, кримінально-правове регулювання відповідальності неповнолітніх в Україні ґрунтується на поєднанні принципів гуманізму, індивідуалізації та пріоритету виховного впливу. Воно спрямоване не лише на реагування на вчинене правопорушення, але й на забезпечення умов для виправлення особи та її подальшої соціальної адаптації.

Список використаних джерел:

1. Бурдін В. М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні : монографія. Київ : Атіка, 2004. 240 с.
2. Єгорова Ю. В. Умовні види звільнення неповнолітніх від покарання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2015. 20 с.
3. Романюк В. В. Кримінальне судочинство щодо неповнолітніх: монографія. Харків : Мадрид, 2016. 252 с.

КВАЛІФІКАЦІЯ ГОТУВАННЯ ТА ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ЇХ СКОЄННЯ

Іванченко Лариса Миколаївна

здобувачка 3 курсу спеціальності 081

«Право», Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри

політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що інститут незакінченого злочину займає важливе місце у системі кримінального права України та має суттєве значення для правильної кваліфікації кримінальних правопорушень. У сучасних умовах розвитку злочинності, зокрема зростання кількості тяжких та особливо тяжких злочинів, питання своєчасного кримінально-правового реагування на підготовчі дії та замах на злочини набуває особливої практичної значущості. Правильне визначення стадії вчинення кримінального правопорушення безпосередньо впливає на межі кримінальної відповідальності та призначення справедливого покарання. Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, постанови Пленуму Верховного Суду України та практика Верховного Суду. Основними нормами, що регулюють відповідальність за незакінчений злочин, є статті 14, 15, 17 та 68 КК України. Відповідно до статті 13 КК України незакінченим злочином визнаються готування до злочину та замах на злочин. Готування до злочину полягає у створенні умов для подальшого вчинення кримінального правопорушення, тоді як замах характеризується початком безпосереднього виконання об'єктивної

сторони складу злочину.

Однією з ключових проблем правозастосовної практики є відмежування готування від замаху. Основним критерієм такого розмежування виступає момент початку виконання об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Якщо особа лише створює умови для майбутнього злочину, має місце готування. Якщо ж дії безпосередньо спрямовані на заподіяння шкоди об'єкту кримінально-правової охорони — йдеться про замах на злочин.

Важливе значення для правильної кваліфікації має встановлення спрямованості умислу винного. Судова практика свідчить, що при вирішенні питання щодо наявності замаху суди враховують характер дій особи, спосіб вчинення кримінального правопорушення, використані знаряддя та причини, через які злочин не було доведено до кінця.

Особливістю кримінальної відповідальності за незакінчений злочин є більш м'який підхід до призначення покарання. Відповідно до статті 68 КК України за готування до злочину строк або розмір покарання не може перевищувати половини максимального покарання, передбаченого санкцією статті за закінчений злочин, а за замах — двох третин максимального покарання.

Науковці звертають увагу на існування певних проблем у чинному законодавстві щодо визначення меж кримінальної відповідальності за незакінчені злочини. Зокрема, дискусійними залишаються питання кваліфікації непридатного замаху, визначення моменту переходу від готування до замаху та критерії добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

Судова практика також свідчить про необхідність забезпечення єдності підходів до кваліфікації незакінчених злочинів. Неправильне визначення стадії кримінального правопорушення може призвести до необґрунтованого посилення або пом'якшення кримінальної відповідальності, що суперечить принципам законності та справедливості.

Отже, інститут готування до злочину та замаху на злочин є важливим механізмом реалізації превентивної функції кримінального права. Правильна кваліфікація незакінчених злочинів має важливе значення для забезпечення

законності кримінального судочинства, індивідуалізації кримінальної відповідальності та призначення справедливого покарання. Подальше вдосконалення кримінального законодавства у цій сфері повинно бути спрямоване на уточнення критеріїв розмежування стадій злочину та забезпечення однакового застосування норм права у судовій практиці.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.05.2026).
2. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів : монографія. Львів : ЛДУВС, 2013. 712 с.
3. Маслак Н. В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину : монографія. Харків : НЮАУ, 2010. 232 с.
4. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 07 лют. 2003 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПОЛІТИЧНУ АКТИВНІСТЬ МОЛОДІ

Каменчук Тетяна Олегівна,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Торпан Юрій

студент 2 курсу спеціальності 052 «Політологія», Навчально-науковий
інститут психології та суспільних наук,
Університет Ушинського, м. Одеса

У сучасному суспільстві інформаційні технології суттєво впливають на характер політичної активності молоді, оскільки саме молоде покоління є найбільш активним користувачем цифрового простору. Соціальні мережі, онлайн-платформи та месенджери стали не лише засобами комунікації, але й важливими інструментами формування політичних поглядів, громадянської позиції та участі у суспільно-політичних процесах. Молодь дедалі частіше отримує інформацію про політичні події саме через цифрові медіа, що значно змінює традиційні механізми політичної соціалізації.

Сучасні цифрові технології створюють нові можливості для залучення молодого покоління до політичного життя, адже інформація поширюється значно швидше та стає доступною для широкої аудиторії практично миттєво. Соціальні мережі дозволяють молоді брати участь у суспільних дискусіях, висловлювати власну позицію щодо актуальних політичних подій та долучатися до громадських ініціатив незалежно від місця проживання чи соціального статусу. У таких умовах цифровий простір перетворюється на важливу платформу для формування політичної культури та громадянської свідомості молоді.

Особливого значення набуває використання інформаційних технологій у періоди суспільно-політичних криз та воєнних викликів, коли саме цифрові платформи стають основним джерелом оперативної інформації. Молодь активно реагує на політичні процеси через створення інформаційного контенту, участь у благодійних кампаніях, онлайн-обговореннях та громадських проєктах. Це свідчить про те, що сучасні інформаційні технології не лише змінюють способи отримання інформації, але й впливають на форми політичної участі молодого покоління.

Крім того, цифрове середовище сприяє розвитку нових форм політичної комунікації між молоддю та представниками влади. Онлайн-платформи забезпечують можливість швидкого обміну думками, проведення суспільних обговорень та привернення уваги до важливих соціально-політичних проблем. Саме тому інформаційні технології сьогодні виступають одним із ключових чинників трансформації політичної активності молоді та розвитку сучасного громадянського суспільства.

Дослідники підкреслюють, що використання цифрових технологій сприяє зростанню рівня громадянської активності молоді, оскільки онлайн-середовище забезпечує швидкий доступ до інформації, можливість відкритого обговорення суспільних проблем та участі у громадських ініціативах [1]. Соціальні мережі стали платформою для організації молодіжних рухів, проведення інформаційних кампаній та поширення політичних ідей, що особливо проявляється в умовах сучасних кризових та воєнних викликів.

Завдяки розвитку цифрових платформ молодь отримала можливість оперативно реагувати на суспільно-політичні події, брати участь у громадських обговореннях та висловлювати власну позицію щодо актуальних проблем розвитку держави. Соціальні мережі стали важливим інструментом мобілізації молодих людей навколо суспільно значущих тем, адже саме через цифрові медіа поширюється значна частина інформації про політичні події, громадські ініціативи та волонтерські проєкти. У сучасних умовах онлайн-комунікація

значною мірою визначає рівень політичної поінформованості молодого покоління та його готовність до участі у суспільному житті.

Особливо помітним вплив інформаційних технологій став у період суспільних криз та військових подій, коли цифрові ресурси перетворилися на важливий засіб координації громадської активності. Молодь активно використовує соціальні мережі для організації благодійних зборів, підтримки волонтерських ініціатив, поширення суспільно важливої інформації та привернення уваги міжнародної спільноти до подій в Україні. У таких умовах цифровий простір виконує не лише інформаційну, але й консолідуючу функцію, об'єднуючи молодих людей навколо спільних цінностей та суспільних цілей.

Водночас інформаційні технології мають і суперечливий вплив на молодіжну політичну активність. Поряд із розширенням можливостей для комунікації та участі у політичному житті цифрове середовище створює умови для поширення дезінформації, маніпулятивного контенту та політичної пропаганди. Як зазначають сучасні дослідники політичної комунікації [2], соціальні мережі та цифрові платформи здатні суттєво впливати на формування політичних поглядів молоді, рівень її громадянської активності та сприйняття суспільно-політичних процесів. Надмірний інформаційний потік та алгоритми цифрових медіа можуть посилювати емоційне сприйняття політичних подій і впливати на рівень довіри до політичних інститутів.

Сучасне цифрове середовище характеризується надзвичайно швидким поширенням інформації, що значно ускладнює процес її критичного осмислення. Молодь, яка проводить значну частину часу в онлайн-просторі, постійно стикається з великим обсягом інформаційного контенту, серед якого поряд із достовірними даними часто поширюються фейки, маніпуляції та емоційно забарвлені повідомлення. У результаті це може впливати на формування політичних переконань молодого покоління та створювати викривлене уявлення про суспільно-політичні процеси.

Особливу роль у цьому відіграють алгоритми соціальних мереж, які формують для користувачів персоналізований інформаційний простір. Молоді

люди здебільшого отримують інформацію відповідно до власних інтересів та попередніх вподобань, що може сприяти формуванню так званих «інформаційних бульбашок». У таких умовах користувачі частіше сприймають лише ту інформацію, яка відповідає їхнім поглядам, і рідше стикаються з альтернативними позиціями. Це може впливати на об'єктивність політичного сприйняття та посилювати суспільну поляризацію.

Крім того, інформаційні технології активно використовуються як інструмент політичного впливу та інформаційного тиску. Соціальні мережі нерідко стають платформою для поширення пропагандистських матеріалів, маніпулятивних кампаній та дезінформації, спрямованої на молодіжну аудиторію. Особливо небезпечними такі процеси є в умовах воєнних конфліктів та суспільної нестабільності, коли інформаційний простір перетворюється на важливий елемент політичного протистояння. Саме тому в сучасному суспільстві особливого значення набуває розвиток медіаграмотності молоді, здатності критично оцінювати інформацію та відповідально ставитися до споживання цифрового контенту.

У сучасних умовах політична активність молоді дедалі більше переміщується у цифровий простір, де важливу роль відіграють не лише інформаційні ресурси, але й механізми візуального та емоційного впливу. Науковці звертають увагу на те, що соціальні мережі формують нові моделі політичної комунікації та створюють умови для швидкої мобілізації молоді навколо суспільно важливих питань [3]. Це свідчить про те, що інформаційні технології стали невід'ємною складовою політичної культури молодого покоління.

Молодь проводить значну частину часу в цифровому середовищі, що безпосередньо впливає на способи сприйняття політичної інформації та форми участі у громадському житті. Соціальні мережі перетворилися не лише на джерело новин, але й на платформу для обговорення політичних подій, обміну думками та формування громадянської позиції. Саме через онлайн-простір молоді люди отримують можливість швидко реагувати на суспільні виклики,

підтримувати громадські ініціативи та долучатися до різних форм політичної діяльності.

Однією з особливостей цифрової політичної комунікації є переважання візуального контенту, який має сильний емоційний вплив на аудиторію. Фото, відео, короткі повідомлення та інтерактивні матеріали швидко привертають увагу користувачів і впливають на формування їхнього ставлення до політичних процесів. У результаті значна частина політичної інформації сприймається через емоційні образи та символи, що змінює традиційні підходи до політичної взаємодії та суспільного впливу.

Важливим аспектом є і те, що цифрові технології створюють умови для швидкої мобілізації молоді навколо суспільно важливих питань. Соціальні мережі дозволяють оперативно організовувати громадські кампанії, поширювати інформацію про благодійні та волонтерські ініціативи, а також координувати суспільну активність. Молоде покоління дедалі частіше використовує онлайн-платформи як інструмент реалізації власної громадянської позиції та впливу на суспільно-політичні процеси.

Отже, цифровий простір сьогодні виступає не лише середовищем комунікації, але й важливим чинником формування політичної культури молоді. Інформаційні технології змінюють способи політичної взаємодії, визначають нові форми громадянської участі та суттєво впливають на характер політичних процесів у суспільстві.

Підсумовуючи, слід зазначити, що інформаційні технології суттєво впливають на характер політичної активності молоді та визначають нові форми її участі у суспільно-політичних процесах. Соціальні мережі, цифрові платформи та онлайн-комунікація стали важливими інструментами формування громадянської позиції, політичних поглядів і суспільної взаємодії молодого покоління.

Інформаційні технології створюють широкі можливості для політичної комунікації, поширення суспільно важливих ініціатив та залучення молоді до громадської діяльності. Водночас цифрове середовище супроводжується і

певними ризиками, пов'язаними з поширенням дезінформації, маніпулятивного контенту та інформаційного впливу на молодіжну аудиторію.

Таким чином, в умовах розвитку цифрового суспільства особливого значення набуває формування медіаграмотності молоді, здатності критично оцінювати інформацію та відповідально використовувати цифрові ресурси у процесі суспільно-політичної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Палагнюк Ю. В., Файчук О. М., Костієва Т. А., Соловійова А. С., Сай Д. В. Молодіжна участь у розвитку громадянського суспільства в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2024. № 23. С. 157–176. DOI: 10.34132/pard2024.23.09.
2. Грубінко А. В., Коцур В. В. Цифрова трансформація політичної участі молоді в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Політикус*. 2023. № 4. С. 52–57. DOI: 10.24195/2414-9616.2023-4.8.
3. Oden A., Fiesler C., Epstein B. The Kids Are Online: Teen Social Media Use, Civic Engagement, and Political Participation. *Social Media + Society*. 2023. Vol. 9, № 3. DOI: 10.1177/20563051231186364.

ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ НА ГРОМАДЯНСЬКУ АКТИВНІСТЬ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Кісельова Єлизавета Володимирівна,

здобувачка четвертого року навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності «Політологія»,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Науковий керівник:

Горло Наталя Віталіївна,

д. політ. н., проф., професор кафедри політології,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Соціально-політичний маркетинг є синтетичним явищем, яке поєднує інструменти соціального і політичного маркетингу та впливає на громадянське суспільство й взаємодію громадян з політичними інститутами. О. Агарков визначає соціально-політичний маркетинг як практичну діяльність соціально-політичних суб'єктів (партій, блоків, політичних і громадських об'єднань тощо) з впровадження в суспільну свідомість певних соціально-політичних, ідеологічних цінностей, ідей, програм розвитку окремої території чи держави взагалі [1, с. 109]. Основними акторами соціально-політичного маркетингу у сьогоденні є держава, громадські організації, незалежні медіа, міжнародні організації, які виступають партнерами і формують систему горизонтальних зв'язків. Реалізація соціально-політичного маркетингу передбачає використання низки інструментів, серед яких політичний PR, соціологічні дослідження, робота зі ЗМІ та інші, які дозволяють просувати певні ідеї та більш ефективно залучати суспільство до соціальних змін. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує питання про специфіку функціонування соціально-політичного маркетингу в умовах війни, зокрема, дослідження його впливу на громадянську активність.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну стало потужним викликом для системи соціально-політичних комунікацій країни, оскільки воно загострило слабкі місця і відкрило нові можливості для розвитку соціально-політичного маркетингу. Відповідно, під впливом трансформації соціально-політичного маркетингу відбуваються суттєві зміни у характері, масштабах і формах прояву громадянської активності українців. Аналіз даних соціологічних опитувань і опрацювання актуальних публікацій дозволяє виокремити декілька тенденцій, що характеризують сучасний стан впливу соціально-політичного маркетингу на громадянську активність в Україні.

По-перше, наявний надзвичайно високий ступінь активізації громадянських активностей. За даними опитування фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (2023 рік), близько 68% українців підтвердили, що з початком повномасштабної війни вони добровільно допомагали армії, тимчасово переміщеним особам або людям, які постраждали від війни. З них 18% надавали фізичну допомогу, 28% – фінансову, а 22% надавали обидва види допомоги [2]. Тобто більш як половина дорослих українців безпосередньо долучилася до волонтерської діяльності у тій чи іншій формі. Настільки масова участь громадян у волонтерській роботі значною мірою стала результатом ефективного функціонування соціально-політичного маркетингу, який зробив участь у волонтерстві соціально бажаною і практично доступною нормою поведінки, що викликає схвалення з боку суспільства.

По-друге, у період війни відбувається трансформація медіапростору на користь Telegram і децентралізованих форматів комунікації. У 2023 році переважна більшість громадян споживала новини із соціальних мереж – 76%, а Телеграм залишається основною соціальною мережею для отримання новин під час війни [5]. Це засвідчує кардинальну зміну характеру соціально-політичного маркетингу, оскільки короткі, оперативні, емоційно насичені повідомлення стали нормою. Але закономірно постає проблема достовірності інформації, отриманої із соціальних мереж. Telegram як платформа надає значно менше алгоритмічного контролю, ніж Facebook, що відкриває простір як для

достовірної інформації, так і для маніпуляцій. Тому паралельно із зростанням Telegram активно розвивалась і фактчекінгова екосистема, доступна для усіх («StopFake», «Детектор медіа» та інші).

По-третє, посилюється рівень інтернаціоналізації соціально-політичного маркетингу. Якщо до 2022 року міжнародний вимір маркетингових комунікацій України носив переважно ситуативний характер, то з початком повномасштабного вторгнення він перетворився на самостійний стратегічний напрям. Платформа United24, запущена Офісом Президента у травні 2022 року, станом на початок лютого 2025 року зібрала понад 1 млрд. дол. США, зокрема, значна частина коштів традиційно надходить від іноземних жертводавців [3]. Цей результат був би неможливим без ефективного міжнародного маркетингу, а саме системної роботи з амбасадорами бренду, присутності у глобальних соціальних мережах та адаптованого контенту для різних культурних аудиторій.

По-четверте, відбуваються зміни в ідентифікаційній системі індивідів, на перший план виходить громадянська ідентичність. Так, соціологічний моніторинг «Українське суспільство» (Хвиля 2025 року), проведений Інститутом соціології НАН України, засвідчив, що громадянська ідентичність є домінуючою. Станом на 2025 рік 72,7% респондентів пріоритетно позначили громадянську ідентичність, у той час як локальну ідентичність (мешканець міста, села, району) обрали 10,5% опитаних, а регіональну ідентичність – 2,7% [4]. Отже, у період повномасштабної війни значно зросла частка тих, для кого громадянська ідентичність є центральним елементом самовизначення, тоді як локальна і регіональна ідентичності відступили на другий план. Важлива роль у домінуванні громадянської ідентичності належить соціально-політичному маркетингу, адже символи, образи і наративи єдності, що масово поширюються через цифрові канали, формують відчуття спільності, яке дозволяє долати регіональні, мовні і соціальні відмінності. А символіка ЗСУ, волонтерських організацій, державних кампаній стала мовою загальнонаціональної солідарності.

По-п'яте, в умовах сьогодення простежується посилення ролі малого і середнього бізнесу як актора соціально-політичного маркетингу. Корпоративні соціальні ініціативи, пов'язані з підтримкою ЗСУ, допомогою переміщеним особам і підтримкою функціонування критичної інфраструктури, набули повсюдного характеру. Цей процес є взаємовигідним: бізнес отримує суспільне визнання і лояльність споживачів, а громадянське суспільство отримує ресурси і нових акторів.

Таким чином, сучасні тенденції впливу соціально-політичного маркетингу на громадянську активність в Україні свідчать про якісний стрибок у розвитку громадянського суспільства. Масовізація участі, цифровізація комунікацій, консолідація наративів, інтернаціоналізація маркетингових кампаній і залучення бізнесу як актора соціально-відповідального маркетингу формують нову екосистему громадянської активності, що є суттєво потужнішою і стійкішою, ніж будь-коли раніше в українській історії. Це засвідчує ключову роль соціально-політичний маркетингу у розвитку громадянського суспільства у сучасній Україні. В умовах екзистенційної загрози він перетворився на один із найважливіших механізмів суспільної самоорганізації, формування національної ідентичності і підтримки обороноздатності держави.

Список використаних джерел:

1. Агарков О. А. Соціально-політичний маркетинг в умовах глобалізації. *Грані*. 2011. № 6(80). Листопад-грудень. С. 108-112.
2. *Залучення громадян до волонтерства після півтора року війни. Опитування громадської думки. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва*. 22.09.2023. URL: <https://dif.org.ua/en/article/citizens-involvement-in-volunteering-after-a-year-and-a-half-of-war> (дата звернення: 28.04.2026).
3. Платформа United24 загалом зібрала понад мільярд доларів благодійних внесків. *Букви*. 11.02.2025. URL: <https://bukvy.org/platforma-united24-zagalom-zibrala-ponad-milyard-dolariv-blagodijnyh-vneskiv/> (дата звернення: 15.05.2026).

4. Соціологічний моніторинг «Українське суспільство». Хвиля 2025 року. Зміни у громадській думці впродовж війни. *Інститут соціології НАН України*. URL: https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/presentation_monitoring_2025.pdf (дата звернення: 30.04.2026).

5. Телебачення втрачає позиції, Telegram-канали нарощують аудиторію. Де українці дізнаються новини (за даними дослідження InMind/Internews Ukraine, 2023). *Forbes Ukraine*. 14.11.2023. URL: <https://forbes.ua/news/telebachennya-vtrachae-pozitsii-telegram-kanali-naroshchuyut-auditoriyu-de-ukraintsi-diznayutsya-novini-14112023-17240> (дата звернення: 15.05.2026).

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Кравченко Анастасія Сергіївна

Студентка 4 курсу спеціальності 081

«Право», Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,

д.юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права, Університет

Ушинського, м. Одеса

Адміністративна відповідальність неповнолітніх є одним із ключових інститутів адміністративного права України, що забезпечує баланс між охороною публічного порядку та захистом прав і законних інтересів дитини. У сучасній доктрині адміністративного права (зокрема у працях В. К. Колпакова) підкреслюється, що відповідальність неповнолітніх має насамперед виховний характер і повинна розглядатися як засіб формування правосвідомості, а не як каральний механізм [1]. Згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення, адміністративній відповідальності підлягають особи, які

досягли 16-річного віку. Такий підхід законодавця ґрунтується на поєднанні принципу юридичної відповідальності з урахуванням вікової та психологічної зрілості особи.

Як зазначає Ю. П. Битяк, адміністративно-правовий статус неповнолітніх є особливим, оскільки держава одночасно визнає їх часткову деліктоздатність і потребу в посиленому захисті [2]. Особливістю цього інституту є застосування спеціальних заходів впливу, які відрізняються від класичних адміністративних стягнень. До них належать попередження, догана, передача під нагляд батьків або осіб, які їх замінюють, а також педагогічного чи трудового колективу. У науковій літературі зазначається, що такі заходи мають відновно-виховний характер і спрямовані на корекцію поведінки без негативної соціальної стигматизації особи.

Причини вчинення адміністративних правопорушень неповнолітніми носять складний соціально-психологічний характер. Дослідники відзначають, що ключовими чинниками є недостатній рівень правового виховання, дисфункція сімейних відносин, вплив асоціального оточення, а також сучасні ризики цифрового середовища. Окремі науковці наголошують, що саме сім'я є базовим інститутом соціалізації, і її ослаблення прямо впливає на зростання делінквентної поведінки серед підлітків. Вплив адміністративної відповідальності на неповнолітніх є багатовекторним. По-перше, вона виконує виховну функцію, формуючи у особи розуміння правових наслідків її дій. По-друге, вона має превентивне значення, оскільки запобігає повторним правопорушенням. Як зазначає В. К. Колпаков, ефективність адміністративно-правового впливу щодо неповнолітніх визначається не суворістю санкцій, а індивідуальним підходом та якістю виховного середовища [3].

Водночас у науковій доктрині звертається увага на проблеми практичної реалізації цього інституту. Зокрема, йдеться про формальний характер застосування виховних заходів, недостатню ефективність профілактичної роботи та слабку міжінституційну взаємодію. У сучасних умовах особливої актуальності набуває зростання правопорушень у цифровому середовищі, що

потребує оновлення підходів до правового виховання молоді. Перспективним напрямом розвитку є впровадження елементів відновного правосуддя та медіації. На думку багатьох науковців, такі інструменти дозволяють поєднати відповідальність із усвідомленням шкоди та її добровільним відшкодуванням, що значно підвищує ефективність ресоціалізації неповнолітніх правопорушників.

Таким чином, адміністративна відповідальність неповнолітніх є важливим інструментом забезпечення правопорядку та виховання молодого покоління. Її ефективність залежить від комплексної взаємодії держави, сім'ї та освітніх інституцій, а також від рівня розвитку профілактичних і відновних механізмів у правовій системі України.

Список використаних джерел:

1. Administrative liability of minors in Ukraine: legal regulation and practice.

URL: https://www.researchgate.net/publication/357910000_Administrative_liability_of_minors_in_Ukraine

2. Juvenile delinquency and administrative responsibility: European and Ukrainian experience.

URL: https://www.researchgate.net/publication/338746521_Juvenile_delinquency_and_administrative_responsibility

3. Preventive function of administrative responsibility of minors in modern legal system.

URL: <https://www.lsej.org.ua/2022/3/12.pdf>

НЕДІЙСНІСТЬ ТА НІКЧЕМНІСТЬ ПРАВОЧИНУ: ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ВСТАНОВЛЕННЯ

Кушніренко Ірина Володимирівна,

здобувачка 3 курсу спеціальності 081“Право”, Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського

Науковий керівник:

Чекмарьова Лариса Юріївна,

к. юрид. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

Недійсність правочину є одним із ключових інститутів цивільного права, спрямованим на захист учасників цивільного обороту від юридичних дій, які не відповідають вимогам закону. Відповідно до ст. 203 Цивільного кодексу України, для чинності правочину необхідно, щоб його зміст не суперечив закону та моральним засадам суспільства, сторони мали належний обсяг цивільної дієздатності, їхнє волевиявлення було вільним і відповідало внутрішній волі, правочин був учинений у встановленій законом формі та був спрямований на реальне настання правових наслідків. Отже, недійсність правочину виникає тоді, коли під час його вчинення порушено хоча б одну з основних умов його чинності, передбачених цивільним законодавством.

Цивільний кодекс України розмежовує два основні види недійсних правочинів: нікчемні та оспорювані. Згідно зі ст. 215 ЦК України, нікчемним є правочин, недійсність якого прямо встановлена законом, тобто він є недійсним незалежно від рішення суду. Натомість оспорюваний правочин вважається чинним доти, доки суд не визнає його недійсним. Це розмежування має важливе практичне значення, оскільки для нікчемного правочину судове рішення не створює факту недійсності, а лише може підтвердити його правові наслідки, тоді як для оспорюваного правочину саме судове рішення є юридичною підставою втрати ним чинності [4, с. 143].

Підстави недійсності правочину можуть бути різними залежно від характеру порушення. Наприклад, правочин може бути недійсним через відсутність належної дієздатності сторони, вчинення його під впливом помилки, обману, насильства, тяжкої обставини, зловмисної домовленості представника однієї сторони з іншою стороною, а також у разі порушення вимог щодо форми правочину. Окреме значення мають правочини, що порушують публічний порядок або спрямовані на незаконний результат, оскільки вони можуть визнаватися нікчемними в силу прямої вказівки закону [1, с. 114]. Таким чином, підстави недійсності охоплюють як порушення внутрішньої волі особи, так і порушення зовнішніх вимог закону щодо змісту, форми та мети правочину. Порядок встановлення недійсності залежить від виду правочину. Якщо правочин є оспорюваним, заінтересована особа повинна звернутися до суду з позовом про визнання його недійсним. У такій справі позивач має довести наявність передбачених законом підстав недійсності, порушення свого права або охоронюваного законом інтересу, а також причинний зв'язок між укладенням правочину і негативними наслідками для нього [2, с. 411]. Якщо ж правочин є нікчемним, то окремий позов про визнання його недійсним за загальним правилом не є належним способом захисту, оскільки такий правочин уже є недійсним на підставі закону. Верховний Суд у своїй практиці наголошує, що у випадку нікчемного правочину доцільним способом захисту є не вимога про визнання його недійсним, а вимога про застосування наслідків його недійсності.

Правові наслідки недійсності правочину визначені насамперед ст. 216 ЦК України. Загальним наслідком є двостороння реституція, тобто кожна зі сторін зобов'язана повернути другій стороні все одержане за правочином, а якщо повернення в натурі неможливе — відшкодувати його вартість. У певних випадках можуть застосовуватися додаткові наслідки, зокрема відшкодування збитків або моральної шкоди. Водночас ст. 217 ЦК України передбачає можливість часткової недійсності правочину: якщо недійсною є лише окрема частина правочину, а без неї він міг би бути вчинений, правочин не визнається недійсним у цілому [3, с. 23].

Отже, інститут недійсності та нікчемності правочину виконує не лише каральну чи формально-юридичну функцію, а насамперед відновлювальну, оскільки спрямований на повернення сторін у попередній правовий і майновий стан та забезпечення стабільності цивільного обороту.

Список використаних джерел:

1. Папська А. В. Правочини як юридичні факти в цивільному праві: сучасні підходи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 112–116
2. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. К. : Алерта, 2017. С. 411.
3. Погрібний С.О. Правова природа неукладених правочинів: оцінка договору, що підписала стороння особа. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)*. 2025. С. 11-27.
4. Рассказова В.В. Форма відступного та його недійсність. *Editorial board*. 2022. 143 с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Лагутін Микита,

аспірант 2 курсу навчання, спеціальність 052 «Політологія»,

Університет Ушинського, м. Одеса

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується високим рівнем нестабільності, зростанням кількості конфліктів, посиленням інформаційного протистояння та трансформацією традиційних підходів до забезпечення національної безпеки держав. В умовах глобалізації, цифровізації та воєнно-політичних криз особливого значення набуває проблема захисту національних інтересів держави як ключового елемента системи національної безпеки. Для України це питання стало особливо актуальним після початку російської агресії у 2014 році та повномасштабного вторгнення у 2022 році, які

суттєво змінили безпекове середовище та актуалізували необхідність переосмислення пріоритетів державної політики.

Національні інтереси виступають базовою категорією державної політики, оскільки визначають стратегічні цілі розвитку держави, напрями внутрішньої та зовнішньої політики, а також механізми забезпечення суверенітету й територіальної цілісності. У Законі України «Про національну безпеку України» [1] національні інтереси визначаються як життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток та безпечні умови життєдіяльності громадян. У сучасних умовах національні інтереси України зазнають суттєвої трансформації під впливом гібридних загроз. Гібридна війна поєднує традиційні воєнні засоби з інформаційними, економічними, кібернетичними, дипломатичними та психологічними методами впливу. Її головною особливістю є комплексний характер деструктивного впливу, спрямованого не лише на військову сферу, а й на політичну систему, економіку, інформаційний простір, суспільну свідомість та національну ідентичність держави.

Російська Федерація активно використовує гібридні інструменти проти України. До основних проявів гібридної агресії належать інформаційні кампанії, дезінформація, кібератаки, маніпулювання суспільною думкою, енергетичний тиск, підтримка дестабілізаційних процесів та використання пропаганди як інструменту політичного впливу. У зв'язку з цим система національної безпеки України змушена адаптуватися до нових викликів та формувати сучасні механізми протидії. Одним із ключових напрямів трансформації національних інтересів України стало посилення європейського та євроатлантичного вектора розвитку. Якщо раніше інтеграція до європейського політичного та безпекового простору розглядалася переважно як стратегічна перспектива, то після 2022 року вона фактично перетворилася на один із базових елементів забезпечення національної безпеки держави. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу та поглиблення співпраці з НАТО стали важливими

чинниками зміцнення міжнародної підтримки України та посилення її безпекових можливостей. Водночас суттєво зросло значення інформаційної безпеки як складової національних інтересів держави. У сучасному світі інформація стала одним із ключових ресурсів геополітичного впливу. Інформаційні атаки здатні дестабілізувати суспільство, формувати недовіру до державних інституцій, провокувати соціальні конфлікти та послаблювати національну єдність. Саме тому Україна активно розвиває механізми стратегічних комунікацій, кібербезпеки та протидії дезінформації.

Особливого значення набуває й проблема формування національної стійкості держави. У сучасних умовах ефективна система національної безпеки повинна передбачати не лише здатність держави реагувати на загрози, а й забезпечувати адаптивність суспільства до кризових ситуацій. Національна стійкість охоплює політичну стабільність, ефективність державного управління, розвиток громадянського суспільства, економічну стабільність, інформаційну безпеку та готовність населення до протидії зовнішнім і внутрішнім викликам. Важливу роль у реалізації національних інтересів України відіграє громадянське суспільство. Повномасштабна війна продемонструвала високий рівень самоорганізації населення, активізацію волонтерського руху, розвиток громадських ініціатив та консолідацію українського суспільства навколо захисту державності. Це сприяє зміцненню внутрішньої стійкості держави та формуванню нової моделі взаємодії між державою і суспільством. Крім того, сучасні гібридні загрози актуалізують необхідність модернізації державної політики у сфері національної безпеки. Україна поступово переходить від реактивної моделі безпеки до проактивної, яка передбачає прогнозування ризиків, посилення стратегічного планування, цифровізацію сектору безпеки та оборони, а також розвиток міжнародного безпекового співробітництва [2].

Таким чином, трансформація національних інтересів України в умовах сучасних гібридних загроз є закономірною реакцією держави на нові безпекові виклики. Повномасштабна війна, інформаційне протистояння, кіберзагрози та геополітична нестабільність зумовили переосмислення пріоритетів державної

політики та формування нових підходів до забезпечення національної безпеки. У сучасних умовах ключовими національними інтересами України виступають захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного розвитку, європейської інтеграції, інформаційної безпеки та національної стійкості. Ефективна реалізація цих пріоритетів є необхідною умовою збереження української державності та забезпечення стабільного розвитку України в умовах сучасних глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. [Верховна Рада України](#). Про національну безпеку України /від 21.06.2018р. – № 2469-VIII (редакція 24.01.2026 р.)/
2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» /із змінами, внесеними згідно з Указом Президента [№ 16/2025 від 06.01.2025/](#).

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ СУПЕРЕЧНОСТІ НАВКОЛО ЗАНГЕЗУРСЬКОГО КОРИДОРУ

Лебедь Марія Сергіївна

студентка 1 курсу магістерської програми «Дипломатія та міжнародне співробітництво» спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

Ковтун Олена Юріївна,

кандидат політичних наук, доцент кафедри
міжнародних організацій та дипломатичної служби,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Після завершення Другої карабаської війни 2020 р. питання Зангезурського коридору перетворилося на один із центральних елементів сучасної регіональної політики Південного Кавказу. Ідея створення транспортного маршруту через Сюнікську область Вірменії, який має з'єднати основну територію Азербайджану з Нахічеванською Автономною Республікою, стала не лише предметом азербайджансько-вірменських суперечностей, а й фактором геополітичної конкуренції між регіональними державами. Проблема Зангезурського коридору поєднує політичний, безпековий і міжнародно-правовий аспекти, оскільки стосується територіального суверенітету, контролю над транспортними комунікаціями та регіонального балансу сил [3, с. 74–91].

Актуальність теми визначається тим, що питання функціонування транспортних коридорів у сучасних міжнародних відносинах дедалі частіше стає інструментом політичного впливу та геоекономічного суперництва. У випадку Південного Кавказу проблема Зангезурського коридору безпосередньо пов'язана

із трансформацією регіональної системи безпеки після 2020 р., активізацією турецько-азербайджанського партнерства та прагненням Росії зберегти власний вплив у регіоні.

Метою дослідження є аналіз політико-правових суперечностей навколо Зангезурського коридору та визначення їхнього впливу на сучасні азербайджансько-вірменські відносини і систему регіональної безпеки Південного Кавказу.

Політична значущість Зангезурського питання значною мірою зумовлена історичними особливостями формування кордонів на Південному Кавказі. Після укладення Гюлістанського мирного договору 1813 р. та Туркманчайського договору 1828 р. регіон перейшов під контроль Російської імперії, що супроводжувалося активними демографічними й адміністративними змінами [4; 5]. Упродовж XIX–XX ст. Зангезур поступово перетворився на територію політичного протистояння між азербайджанським і вірменським населенням. У радянський період остаточне адміністративне оформлення кордонів фактично ізолювало Нахічеванську Автономну Республіку від основної території Азербайджану, що стало передумовою сучасної транспортної проблеми.

Нового значення проблема набула після підписання тристоронньої заяви Азербайджану, Вірменії та Російської Федерації від 10 листопада 2020 р., яка передбачала розблокування економічних і транспортних зв'язків у регіоні [2]. Однак документ не містив чіткого визначення правового статусу майбутнього транспортного маршруту, що спричинило різне трактування його положень сторонами конфлікту. Саме це стало основою сучасних політико-правових суперечностей навколо Зангезурського коридору.

Азербайджан розглядає відкриття коридору як реалізацію положень тристоронньої заяви та як важливий елемент відновлення територіальної й транспортної цілісності держави. Влада наголошує, що створення маршруту має забезпечити безперешкодне сполучення між основною частиною країни та Нахічеванською Автономною Республікою. Крім того, Азербайджан прагне інтегрувати Зангезурський коридор до міжнародних транспортних маршрутів

між Європою та Азією, посилюючи власну роль у межах Середнього коридору [5, с. 250–285].

Особливу увагу Азербайджан приділяє геоекономічному аспекту проекту. Відкриття транспортного маршруту дозволить скоротити логістичні витрати, активізувати транзитні перевезення та зміцнити позиції країни у міжнародній транспортній інфраструктурі. Президент Ільхам Алієв неодноразово підкреслював, що Зангезурський коридор здатний перетворитися на один із головних транспортних вузлів Південного Кавказу та сприяти поглибленню співпраці з Туреччиною [8].

Вірменія, своєю чергою, виступає проти екстериторіального характеру коридору та наголошує на необхідності збереження повного державного контролю над Сюнікською областю. Єреван трактує вимоги Азербайджану щодо безперешкодного транспортного сполучення як потенційну загрозу територіальному суверенітету держави [1, с. 3–8]. Вірменська сторона наполягає, що транспортні комунікації повинні функціонувати відповідно до норм міжнародного права та національного законодавства Вірменії. Саме суперечність між принципом державного суверенітету та вимогою забезпечення спеціального режиму транспортного сполучення залишається головною політико-правовою проблемою у переговорах між сторонами.

Важливу роль у розвитку Зангезурського питання відіграють зовнішні актори. Туреччина активно підтримує створення транспортного маршруту, розглядаючи його як складову ширшої стратегії інтеграції тюркського світу та розширення економічних зв'язків із Центральною Азією [2, с. 1625–1649]. Для Анкари Зангезурський коридор є не лише транспортним проектом, а й інструментом зміцнення політичного впливу на Південному Кавказі.

Іран, навпаки, негативно оцінює перспективу створення екстериторіального транспортного маршруту через Сюнікську область. Тегеран побоюється посилення турецько-азербайджанського впливу та втрати власного значення як транзитної держави між Азербайджаном і Нахичеванню [6]. Крім

того, Іран розглядає можливу зміну транспортної конфігурації регіону як потенційну загрозу власним безпековим інтересам.

Російська Федерація прагне зберегти роль головного посередника у врегулюванні регіональних суперечностей. Москва підтримує відкриття транспортних комунікацій, однак зацікавлена у збереженні присутності російських прикордонних структур та власного політичного впливу на Південному Кавказі [7, с. 175]. У цьому контексті питання Зангезурського коридору стало частиною ширшого процесу трансформації регіонального балансу сил після 2020 р.

Отже, проблема Зангезурського коридору є складним комплексом політичних, правових і безпекових суперечностей, які суттєво впливають на сучасні азербайджансько-вірменські відносини. Центральним протиріччям залишається різне трактування правового статусу транспортного маршруту та співвідношення принципів державного суверенітету і регіональної транспортної інтеграції.

Зангезурський коридор перетворився на один із ключових факторів сучасної геополітики Південного Кавказу, оскільки його реалізація здатна змінити систему регіональних комунікацій і вплинути на баланс сил між Азербайджаном, Вірменією, Туреччиною, Іраном та Росією. Подальший розвиток ситуації залежатиме від результатів азербайджансько-вірменських переговорів, а також від здатності сторін узгодити механізми функціонування транспортного маршруту відповідно до норм міжнародного права та принципів державного суверенітету.

Список використаних джерел:

1. A Relationship on Two Tracks. Averting a New War between Armenia and Azerbaijan. Jan. 30, 2023. Pp. 3–8.
2. Cheterian V. The Origins and Trajectory of the Caucasian Conflicts. Europe-Asia Studies. Vol. 64, No. 9. 2012. Pp. 1625–1649.
3. Curtis G. E. Armenia, Azerbaijan, and Georgia: country studies. Library of Congress. Federal Research Division. March 1994. Pp. 74–91.

4. Gulistan Peace Treaty of 1813. URL: <https://mfa.gov.az/files/shares/Treaty%20of%20Gulistan.pdf>
5. Islamov D. History of Azerbaijan. Baku, 2017. Pp. 250–285.
6. Gasimli V. The ‘Zangezur Corridor’ is a geo-economic revolution. May 17, 2021. URL: <https://emerging-europe.com/voices/the-zangezur-corridor-is-a-geo-economic-revolution/>
7. Rauf S. The Paradoxical Role of Mediators in the Armenia-Azerbaijan Conflict: Prospects and Concerns. Insight Turkey. Vol. 25, No. 4. Fall 2023. P. 175.
8. President Aliyev: Zangazur corridor to boost connectivity with Turkey. 31 May 2021. URL: <https://www.azernews.az/nation/179509.html>

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ЧИННИК СТІЙКОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ

Ляшенко Софія,

здобувачка 2 курсу спеціальності «Політологія»,

Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Наумкіна Світлана Михайлівна,

д.пол. н., професор,

завідувач кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Сучасний етап розвитку глобального суспільства характеризується станом «перманентної турбулентності». Соціально-політичний розвиток сьогодні відбувається в умовах безпрецедентних викликів: від пандемічних загроз та економічних рецесій до масштабних воєнних конфліктів та кіберзагроз. У таких

умовах традиційні, ієрархічні моделі державного управління, що базуються на жорсткій централізації та паперовій бюрократії, демонструють свою обмеженість.

Політична система, яка не здатна швидко адаптуватися до мінливих умов, ризикує втратити керованість та легітимність. Саме тому цифрова трансформація (Digital Transformation) стає не просто технічним інструментом модернізації, а стратегічним чинником забезпечення національної стійкості (resilience). Україна, опинившись в епіцентрі глобальних безпекових викликів, продемонструвала унікальний кейс розбудови цифрової держави (GovTech), що дозволяє переосмислити політико-правові та соціально-економічні виміри сучасного державотворення.

Цифровізація докорінно змінює архітектуру взаємовідносин між державою та громадянином. Вона запроваджує нову парадигму «держава як сервіс», де влада оцінюється не за ідеологічними гаслами, а за ефективністю надання послуг. У цифровому суспільстві легітимність влади підкріплюється через «цифрову прозорість». Коли державні процеси (від бюджетних витрат до голосування за петиції) стають доступними у смартфоні, рівень соціального відчуження зменшується. Електронна демократія стає запобіжником проти політичної апатії. Заслуговує увагу і кейс електронних опитувань. Так, запровадження інструменту опитувань у застосунку «Дія» дозволило залучати мільйони громадян до прийняття державних рішень у режимі реального часу. Це створює відчуття причетності та дозволяє владі миттєво заміряти суспільні настрої, що є критично важливим для запобігання внутрішньополітичним кризам.

Щодо правового регулювання цифрового простору, то розвиток технологій випереджає законодавство. Сьогодні виникає потреба у кодифікації «цифрових прав» людини. Україна стала першою державою, де електронні паспорти юридично прирівняні до паперових [1]. Це створює правову основу для функціонування держави в умовах, коли фізичний доступ до паперових архівів може бути обмежений через бойові дії або стихійні лиха.

Щодо економічної стійкості політичної системи, то вона безпосередньо залежить від ефективності розподілу ресурсів та мінімізації корупційних ризиків. Найбільшим джерелом корупції в традиційних системах є суб'єктивний людський фактор. Цифровізація публічних послуг (наприклад, автоматична реєстрація ФОП або отримання дозволів на будівництво) повністю усуває чиновника з ланцюжка прийняття рішень. Це не лише стимулює економічну активність, а й підвищує довіру до державних інституцій.

Цифровізація стала ключовим фактором виживання для мільйонів внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Можливість дистанційно оформити статус переселенця та отримати державну допомогу без черг та бюрократії зняла величезне навантаження з соціальної системи та запобігла гуманітарному колапсу у відносно спокійних регіонах. В цілому сучасні кризи довели, що політична стабільність неможлива без захищеності цифрового контуру держави.

Крім того, ухвалення Закону «Про хмарні послуги» [2] дозволило Україні винести критично важливі державні реєстри на закордонні сервери. Це забезпечило безперервність функціонування держави навіть у випадках фізичного влучання ворожих ракет у дата-центри. В умовах інформаційних війн та дипфейків, цифрова грамотність населення стає фактором національної безпеки. Держава має інвестувати не лише в софт, а й у «людський капітал», навчаючи громадян критично споживати інформацію.

У той же час наукова сумлінність вимагає висвітлення не лише переваг, а й загроз цифрової трансформації. Так, нерівність у доступі до технологій може призвести до політичної ізоляції окремих груп населення (люди похилого віку, мешканці депресивних районів). Держава повинна розвивати мережу фізичних центрів (ЦНАП) як дублюючу систему. Загрозу може визивати й «цифровий авторитаризм». Надмірна концентрація даних у руках держави створює ризики тотального стеження. Необхідне суворе дотримання балансу між безпекою та приватністю. Крім того, виходячи з сучасних небезпек, відсутність електроенергії або інтернету може тимчасово паралізувати цифрову державу, що вимагає розвитку автономних систем зв'язку.

Отже, цифрова трансформація є незворотним процесом, що визначає майбутнє соціально-політичного розвитку. Вона виступає фундаментом стійкості держави, дозволяючи політичній системі зберігати функціональність навіть у періоди гострих криз. Досвід України доводить, що гнучкість, прозорість та орієнтація на користувача є ефективнішими за традиційні методи контролю. Для подальшого успіху необхідно зосередитися на кібербезпеці, інклюзивності цифрових послуг та адаптації правового поля до реалій епохи алгоритмів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» № 1689-IX від 15.07.2021.
2. Закон України «Про хмарні послуги». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, № 15, ст.52. Із змінами, внесеними згідно із Законами: [№ 3343-IX від 23.08.2023](#), ВВР, 2023, № 92, ст.357. [№ 3549-IX від 16.01.2024](#), ВВР, 2024, № 18, ст.76. [№ 3783-IX від 05.06.2024](#).

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ НАТО В УРЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Малець Вікторія Сергіївна
здобувачка 1 курсу магістратури
спеціальності «Дипломатія та міжнародне співробітництво»
навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка
Науковий керівник:
Циватий В'ячеслав Григорович
доцент кафедри міжнародних організацій
та дипломатичної служби, Університет Шевченка, м. Київ

Політико-правові виклики сучасності та функціональна криза універсальних інститутів безпеки

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин глобальна безпекова архітектура зазнає глибокої трансформації, яка зумовлена різким загостренням геополітичного суперництва, виникненням нових суверенних загроз і глибокою кризою міжнародного права [4, с. 17]. Протягом останніх десятиліть класичні міждержавні збройні протистояння поступилися місцем складним гібридним та проксі-конфліктам, які мають виражений внутрішньодержавний характер, але водночас супроводжуються масштабним залученням зовнішніх акторів [4, с. 17]. Застосування інструментів гібридної війни, кібератак, масштабних дезінформаційних кампаній та транснаціонального тероризму суттєво розмиває традиційні політико-правові межі між станом миру та станом війни [4, с. 18]. Хрестоматійними прикладами таких руйнівних процесів є затяжні конфлікти на пострадянському просторі — у Грузії (Абхазія та Південна Осетія), Молдові (Придністров'я), а також тривала агресія Російської Федерації проти України, яка розпочалася у 2014 році з анексії Криму та окупації окремих районів Донбасу й переросла у повномасштабну конвенційну війну у 2022 році [4, с. 18].

Ці події наочно продемонстрували очевидну неспроможність універсальних міжнародних інституцій забезпечити ефективне запобігання та врегулювання конфліктів. Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй, яка за своїм Статутом наділена монопольним правом на легітимне застосування примусових заходів для відновлення міжнародного миру, опинилася в стані інституційного паралічу [4, с. 19]. Основною причиною цієї кризи є зловживання правом вето з боку Російської Федерації як постійного члена Ради Безпеки, що дозволяє їй блокувати будь-які резолюції та миротворчі ініціативи, спрямовані на припинення її власної військової експансії в Україні чи союзних регіонах, зокрема в Сирії [4, с. 19]. Подібний дефіцит дієвості демонструють й інші регіональні безпекові структури, такі як Організація з безпеки і співробітництва в Європі, яка через консенсусний принцип ухвалення рішень втратила можливість оперативного реагування на виклики [4, с. 20]. За таких обставин у міжнародному політико-правовому дискурсі актуалізується роль Організації Північноатлантичного договору (НАТО) як єдиного військово-політичного альянсу, здатного надати дієві безпекові гарантії та здійснювати ефективне стримування масштабної агресії [4, с. 20].

Доктринальна еволюція стратегічних концепцій НАТО щодо врегулювання конфліктів

Історична ретроспектива діяльності НАТО, створеного у 1949 році як інструмент стримування радянської експансії та захисту демократичних цінностей у Західній Європі, демонструє високу адаптивність його доктринальних підходів до змін у безпековому середовищі [6, с. 2]. Із завершенням холодної війни та розпадом біполярної системи Альянс був змушений радикально переглянути свої стратегічні пріоритети, оскільки безпосередня загроза масштабного військового вторгнення на його територію тимчасово нівелювалася [5, с. 77]. Цей період позначився переходом від концепції жорсткої колективної оборони кордонів країн-членів до активного залучення НАТО до врегулювання криз за межами традиційної географічної зони відповідальності (так звана доктрина out-of-area) [4, с. 21].

Практичним втіленням цієї доктрини стали миротворчі операції Альянсу на Балканах у 1990-х роках, які проводилися як на підставі мандатів ООН, так і в межах автономного правового обґрунтування гуманітарного втручання [5, с. 77]. Подальші Стратегічні концепції НАТО 1999 та 2010 років закріпили фокус організації на розширенні зони своєї відповідальності, проведенні стабілізаційних місій, протидії нетрадиційним загрозам, таким як міжнародний тероризм і піратство, а також на розвитку партнерських відносин із третіми державами, включно з Російською Федерацією [4, с. 21]. Проте досвід довготривалих експедиційних операцій (зокрема в Афганістані) та одночасне зростання військового потенціалу ревізіоністських держав виявили обмеженість такого підходу. Фокусування на локальних конфліктах низької інтенсивності призвело до деконцентрації оборонних спроможностей Альянсу на європейському континенті, що згодом зажадало швидкої реконцептуалізації його діяльності в умовах нової стратегічної конкуренції [4, с. 22].

Нова оборонна філософія та практичні інструменти Стратегічної концепції 2022 року

Прийняття нової Стратегічної концепції НАТО на саміті в Мадриді у 2022 році ознаменувало остаточний відхід від ілюзій щодо партнерства з Російською Федерацією та закріпило нову парадигму євроатлантичної безпеки [3, с. 43]. Цей документ чітко артикулює три засадничі місії Альянсу: стримування та оборону, запобігання та врегулювання криз, а також безпеку на основі співпраці [6, с. 3]. Концепція офіційно ідентифікує Російську Федерацію як найбільш серйозну та безпосередню загрозу безпеці союзників, а також миру і стабільності в євроатлантичному просторі [3, с. 46]. У відповідь на це НАТО здійснило перехід від попередньої моделі «стримування шляхом відплати» (deterrence by retaliation) до моделі «стримування шляхом недопущення» (deterrence by denial) [4, с. 22].

Ця зміна філософії безпеки супроводжується глибокою практичною модернізацією структури сил Альянсу. Держави-членки зобов'язалися реалізувати комплекс оперативних заходів, спрямованих на посилення оборонного потенціалу на східному фланзі:

- По-перше, передбачено масштабне збільшення чисельності багатонаціональних бойових груп НАТО, розгорнутих у країнах Балтії, Польщі, Румунії та Словаччині, до рівня повноцінних бойових бригад у разі виникнення загрози [6, с. 8].

- По-друге, впроваджено нову модель структури сил НАТО, яка передбачає утримання у стані високої бойової готовності понад 300 000 військовослужбовців [6, с. 9].

- По-третє, модернізовано логістичну систему через превентивне розміщення військової техніки, боєприпасів та паливно-мастильних матеріалів у прикордонних регіонах, що дозволяє суттєво скоротити час розгортання сил підкріплення [6, с. 10].

Синергія НАТО та Європейського Союзу в архітектурі європейської безпеки

Сучасні виклики безпеці вимагають залучення не лише військових інструментів, але й комплексного використання економічного, дипломатичного, інформаційного та гуманітарного потенціалу [2, с. 165]. У цьому контексті особливого значення набуває стратегічне партнерство та синергія дій між НАТО та Європейським Союзом [2, с. 165]. Історично закладена ще в межах Західноєвропейського союзу (ЗЄС), ця взаємодія отримала потужний імпульс у 2003 році із підписанням угод «Берлін плюс», які дозволили ЄС використовувати планувальні, логістичні та командні активи НАТО для проведення власних кризових операцій під спільним контролем [2, с. 165].

Сучасна модель координації між двома організаціями передбачає чіткий розподіл функцій при врегулюванні збройних конфліктів. У той час як НАТО забезпечує жорстку військову парасольку, здійснює стратегічне планування, логістичне забезпечення та підготовку збройних сил країн-партнерів, Європейський Союз концентрується на фінансовій стабілізації, цивільному захисті, гуманітарній допомозі та розробці санкційних інструментів проти країн-агресорів [2, с. 165].

Моделі інтеграції України та військово-промисловий вимір безпекових гарантій

Повномасштабна війна Російської Федерації проти України кардинально змінила динаміку відносин між нашою державою та Альянсом. Сьогодні Україна де-факто є невід'ємним елементом системи колективної оборони євроатлантичного простору, використовуючи передову тактику, розвідувальні дані НАТО в режимі реального часу та сучасне західне озброєння [4, с. 23]. Водночас де-юре інтеграція України до Альянсу стримується побоюваннями низки країн-членів щодо безпосереднього втягування блоку у військовий конфлікт із ядерною державою, що унеможлиблює швидку активацію Статті 5 Північноатлантичного договору [4, с. 23].

У цих умовах критичного значення набуває розробка та впровадження альтернативних моделей забезпечення безпеки України на перехідному етапі до набуття повноправного членства в НАТО. Концептуальну основу такої моделі сформулював вітчизняний державний діяч та аналітик В. Горбулін, який наголошує на пріоритетності військово-технічного та індустріального співробітництва над суто політичними деклараціями [1, с. 10]. Згідно з цим підходом, головним запобіжником майбутньої агресії мають стати не паперові меморандуми, а реальні інвестиції західних оборонних гігантів в український оборонно-промисловий комплекс (ОПК) [1, с. 12]. Механізм функціонування цієї моделі базується на прагматичному інтересі іноземних держав та приватного капіталу [1, с. 14].

Додатковим елементом цієї стратегії є розвиток субрегіональних військово-політичних союзів за участю України, Великої Британії, Польщі та країн Балтії [1, с. 10]. Такі гнучкі «мінілатеральні» формати співпраці характеризуються високим ступенем солідарності та дозволяють ухвалювати оперативні рішення щодо постачання зброї та надання військової допомоги в обхід складних бюрократичних процедур узгодження консенсусу всередині НАТО [4, с. 23].

Висновки

1. Сучасні трансформації безпекового середовища та параліч традиційних міжнародних інститутів (зокрема ООН та ОБСЄ) через зловживання правом вето з боку Російської Федерації перетворюють НАТО на ключовий правовий та військово-політичний інструмент підтримання міжнародної стабільності та захисту суверенітету держав [4, с. 19].

2. Стратегічна концепція НАТО 2022 року відображає радикальний перехід від експедиційної миротворчої діяльності до класичного стримування на європейському континенті, що супроводжується масштабним розгортанням сил швидкого реагування на східному фланзі та відмовою від концепції безпекового партнерства з Росією [6, с. 9].

3. Ефективна модель безпеки в Європі базується на синергії НАТО та Європейського Союзу, де військова спроможність першого доповнюється фінансово-санкційним тиском та програмами військової мобільності другого, що створює інтегрований щит проти гібридних та конвенційних загроз [2, с. 165].

4. Для України на етапі до отримання повноправного членства в НАТО пріоритетним завданням є побудова моделі «індустріального стримування» за концепцією В. Горбуліна, яка передбачає залучення іноземного оборонного бізнесу до спільного виробництва озброєння в Україні, що виступає матеріальним гарантом безпеки та прелюдією до де-юре інтеграції в євроатлантичну систему безпеки [1, с. 12].

Список використаних джерел:

1. Перепелиця Г., Бритов Д. Роль НАТО у врегулюванні міжнародних конфліктів за сучасних умов. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. КНУ ім. Тараса Шевченка, 2023.

2. Козир А., Хиль А. Миротворча роль НАТО та ЄС у врегулюванні воєнних конфліктів та ліквідації техногенних катастроф. V Міжнародна наукова конференція «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки». Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2025.

3. Решетняк В. В. Зміни підходів НАТО до врегулювання міжнародних конфліктів (кінець XX – початок XXI ст.). Кваліфікаційна робота. Запорізький національний університет, 2021.
4. Стратегічна концепція НАТО 2022. Ухвалена главами держав та урядів на саміті НАТО в Мадриді 29 червня 2022 року. Офіційний портал Організації Північноатлантичного договору, 2022.
5. Кулик Т., Прошин Д. Стратегічна концепція НАТО-2022: пріоритети, спроможність та реальність в умовах стратегічної конкуренції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*, 2022.
6. Горбулін В. Воєнний 2024-й: загадки для України та передумови гарантій безпеки. Національна академія наук України, *Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ»*, 2024.

Становлення державної політики забезпечення доброчесності судової влади в Україні (1991–2026)

Микитей Артем,

аспірант спеціальності «Політологія», Університет Ушинського, м. Одеса

Судова система незалежної України успадкувала від радянського періоду структурно несумісні з доброчесністю характеристики: суд як інструмент партійно-державного управління, обвинувальний ухил замість незалежного арбітражу, відсутність культури верховенства права та нульовий суспільний запит на якісне правосуддя. На відміну від балтійських держав, в Україні не відбулося ні люстрації суддівського корпусу, ні кадрової ротації, що закріпило траєкторію залежності на десятиліття вперед.

Період від здобуття незалежності до Революції гідності можна умовно поділити на кілька етапів, кожен із яких характеризувався специфічним підходом до організації судової влади та — значною мірою імпліцитно — до проблематики доброчесності.

Перший етап (1991–1996) — період інерції та фрагментарних змін. У цей період судова система функціонувала переважно на основі радянського законодавства з мінімальними модифікаціями. Закон «Про статус суддів» 1992 року став першим спеціальним актом незалежної України у цій сфері. Він закріпив принцип незалежності суддів, встановив гарантії їхнього статусу та визначив основи дисциплінарної відповідальності. Водночас реальні механізми забезпечення незалежності та доброчесності залишалися нерозвиненими: процедури відбору суддів були непрозорими, дисциплінарні механізми були неефективними, а зовнішній вплив на суд був поширеною та фактично толерованою практикою. Доброчесність судової влади не артикулювалася як окрема проблема державної політики. Вона розглядалася як побічний наслідок загальної демократизації, а не як предмет цілеспрямованих зусиль.

Другий етап (1996–2004) — конституційне оформлення та «мала судова реформа». Прийняття Конституції України у 1996 році стало ключовою подією для судової системи. Конституція закріпила принцип поділу влади, визначила судову владу як самостійну гілку, встановила основи судоустрою, гарантії незалежності суддів та порядок їхнього призначення. Конституція передбачила створення Вищої ради юстиції як органу, відповідального за формування суддівського корпусу.

Проте конституційні положення тривалий час залишалися значною мірою декларативними. Перехідні положення Конституції надавали п'ятирічний строк для приведення судової системи у відповідність до нових стандартів, але цей процес затягнувся. Так звана «мала судова реформа» 2001 року привела до реструктуризації системи судів, запровадження апеляційних судів, розширення юрисдикції судів. Водночас ці зміни мали переважно організаційний характер і не зачіпали проблему доброчесності у системний спосіб.

Третій етап (2004–2010) — період між двома революціями. Помаранчева революція 2004 року створила очікування системних реформ, включаючи судову. Суспільний запит на справедливе правосуддя був високим, а нова політична конфігурація — з президентом Ющенком, який декларував

прихильність до верховенства права, — теоретично створювала сприятливі умови для реформ. Проте ці очікування значною мірою не справдилися.

Судова реформа у період 2005–2010 років характеризувалася непослідовністю, фрагментарністю та політичними суперечностями. Прийняття нового Закону «Про судоустрій і статус суддів» у 2006 році мало на меті системну реорганізацію судової влади, проте його імплементація була ускладнена політичним протистоянням між президентом та парламентською більшістю. Суперечки щодо контролю над судовою системою стали частиною ширшого конституційного конфлікту, що паралізував реформаторські зусилля.

Саме в цей період стала очевидною одна з фундаментальних проблем української політики у сфері судової влади: судова реформа розглядалася різними політичними акторами не як самоціль (забезпечення якісного правосуддя та доброчесності), а як інструмент для забезпечення контролю над судовою системою. Кожна політична сила прагнула не стільки створити незалежний суд, скільки поставити суд під свій контроль. Ця інструментальна логіка підривала будь-які спроби системного реформування.

Четвертий етап (2010–2013) — період концентрації контролю. Прихід до влади В.Януковича у 2010 році ознаменував різку зміну підходу до судової влади. Закон «Про судоустрій і статус суддів» 2010 року, прийнятий незабаром після зміни влади, суттєво перебудував судову систему. Формально закон відповідав деяким рекомендаціям міжнародних організацій (зокрема, щодо спрощення судоустрою), проте його реальним ефектом стало посилення контролю президентської вертикалі над судовою владою.

Ключовими елементами змін стали концентрація повноважень у Вищій раді юстиції та Вищій кваліфікаційній комісії суддів, склад яких контролювався провладними силами, спрощення процедур звільнення суддів, що створювало інструменти тиску, посилення ролі голів судів, які призначалися під контролем центральної влади та отримували значні повноваження щодо розподілу справ і управління судом. Фактично судова система була перетворена на елемент

«вертикалі влади», де призначення, кар'єрне просування та дисциплінарна відповідальність суддів контролювалися з єдиного центру.

Таким чином, можна зробити висновок, що цілісна, системна державна політика забезпечення доброчесності судової влади у визначений період в Україні була відсутня. Те, що існувало, можна охарактеризувати як сукупність фрагментарних заходів, які не утворювали послідовної стратегії і часто суперечили один одному. Ця фрагментарність проявлялася у кількох вимірах. У нормативному вимірі законодавство про судоустрій та статус суддів змінювалося неодноразово (великі законодавчі зміни відбувалися у 2001, 2006 та 2010 роках), але ці зміни не були об'єднані єдиною концепцією забезпечення доброчесності. Кожна хвиля законодавчих змін відображала не стільки послідовну стратегію реформування, скільки зміну політичного контексту та перерозподіл контролю над судовою системою між різними центрами влади.

Політичний дискурс навколо судової системи зосереджувався на питаннях контролю та ефективності, а не доброчесності. Кодекс суддівської етики існував, але його дотримання не забезпечувалося ефективними механізмами, а сам він не інтерналізувався суддівським корпусом як реальний поведінковий орієнтир.

Аналіз періоду 1991–2026 дозволяє сформулювати центральну тезу: державна політика забезпечення доброчесності судової влади в Україні пройшла шлях від повної відсутності (1991–2013) через фрагментарне становлення (2014–2021) до системного оформлення в умовах воєнного стану та євроінтеграційної умовності (2022–2026). Структурний розрив між нормативним прогресом і реальною культурою правосуддя залишається ключовим дослідницьким і практичним викликом.

Список викристаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про статус суддів : Закон України від 15 грудня 1992 р. № 2862-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 8. Ст. 56.

3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 р. № 2453-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 41–42, № 43, № 44–45. Ст. 529.

4. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія). Доповідь про незалежність судової системи. Частина I: Незалежність суддів. CDL-AD(2010)004. Страсбург, 2010. 16 с.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЧИННИК ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Мініцький Валерій Вікторович

здобувач 1 курсу магістратури спеціальності
«Політологія. Українські та Європейські студії»

Навчально-Науковий інститут психології та соціальних наук, Університет

Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Проноза Інна Іванівна,

к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет

Ушинського, м. Одеса

Громадянське суспільство має ключову роль в процесі політичної трансформації України, суттєво в умовах повоєнного відновлення держави. Повномасштабна війна спричинила не лише великомасштабні руйнування інфраструктури та економіки, але й стала активатором діяльності волонтерських організацій, громадських ініціатив, благодійних фондів та місцевих громад, які являють собою важливих учасників суспільно-політичних процесів [5, с.40-44].

На етапі умов сьогодення відбудова України розглядається не лише як економічне або інфраструктурне явище, а і як процес глибокої суспільної та політичного апгрейду. Особлива увага надається взаємодії держави, місцевого самоврядування та громадськості, через те що дана співпраця сприятиме

прозорості, підзвітності влади та ефективному використанню ресурсів відновлення [1,с.216-224]. Українське суспільство показало високий рівень самоорганізованості, що стало базою для підтримки армії, допомоги ВПО та реалізації локальних ініціатив з відновлення громад. У руслі перспективи саме такі процеси можуть створити основу для подальшого зміцнення демократичних інститутів та політичної стабільності держави [2, с.10-19].

Міжнародні та українські аналітичні центри наголошують на тому, що ефективна повоєнна відбудова неможлива без широкого залучення громадськості до контролю та реалізації відновлювальних проєктів. Громадянське суспільство все більше розглядається як механізм, який забезпечує прозорість, боротьбу з корупцією та формуванням нової політичної культури в Україні [3]. Нині громадські об'єднання трансформувалися у повноцінних, інституційно зрілих суб'єктів стратегічного проєктування, відновлення інфраструктури та нагляду за реформами на всіх рівнях державної адміністрації [4]. Громадські ініціативи наразі включені у переважну більшість стратегічних галузей життєдіяльності держави (це понад 85% сфер), які потребують першочергової відбудови. Це підтверджує подолання попередньої функціональної обмеженості, коли інституції громадянського суспільства асоціювалися переважно із захистом прав, лобіюванням або цільовою соціальною допомогою [3]. Сучасний третій сектор бере активну участь у розробці та втіленні складних проєктів у сферах енергетичної незалежності, екологічної безпеки, просторового планування, цифрової трансформації та розмінування територій, демонструючи високу пристосованість до нових технологічних та безпекових викликів.

Таблиця 1

Функціональний розподіл залученості громадянського суспільства у процеси відбудови

Напрямок діяльності	Суть та прояви у процесах відновлення	Роль у цифрову епоху та під час війни
---------------------	---------------------------------------	---------------------------------------

Експертно-аналітичний	Розробка локальних стратегій, аудит пошкоджень, оцінка потреб громад;	Надання незалежної експертизи органам влади, якої часто бракує на місцях;
Адвокаційний та контролюючий	Антикорупційний моніторинг тендерів, контроль за прозорістю розподілу фінансування;	Забезпечення підзвітності державних органів перед міжнародними донорами;
Інфраструктурно-сервісний	Безпосередня участь у відбудові житла, соціальних об'єктів, шелтерів;	Швидке та гнучке реагування на локальні інфраструктурні кризи;
Соціально-інтеграційний	Психологічна реабілітація, інтеграція ВПО, розвиток людського капіталу;	Зміцнення соціальної згуртованості (соціального клею) всередині громад;

Дана класифікація засвідчує, що інститути громадянського суспільства виконують багатофункціональну роль у повоєнній архітектурі України. Вони виступають одночасно і каталізатором реформ і практичним виконавцем завдань (мається на увазі інфраструктурна та соціальна допомога), що суттєво зменшує навантаження на державний бюджет та органи місцевого самоврядування. Ускладнення рівнів взаємодії між громадськістю та владними структурами фіксує поступовий перехід від спрощеної моделі «виконання послуг» до зрілої моделі «фахівця, партнера і контролера».

Громадянські інституції не лише беруть на себе фізичну відбудову пошкоджених об'єктів чи надання послуг, які держава тимчасово не може забезпечити, але й здійснюють суворий антикорупційний моніторинг за використанням бюджетних та донорських коштів, заповнюючи кадровий брак на місцях.

Проте, незважаючи на сприятливу динаміку, є низка глибинних структурних перешкод, які ще стримують потенціал громадського сектору. Такі руйнівні фактори мають різне походження і потребують узагальнення для пошуку подальших шляхів їх подолання.

Таблиця 2

Специфікація викликів та інституційних обмежень діяльності ОГС

Категорія виклику	Конкретні прояви за результатами дослідження	Необхідні кроки для подолання
Ресурсні обмеження	Брак фінансування довгострокових ініціатив, дефіцит кваліфікованих кадрів;	Перехід до моделей соціального підприємництва, залучення грантів інституційної підтримки;
Комунікаційні розриви	Недостатній рівень довіри або закритість окремих ОМС до співпраці;	Створення постійно діючих координаційних рад, цифровізація інструментів партисипації;
Організаційні ризики	Професійне вигорання команд, ускладнена звітність перед донорами;	Впровадження програм психологічної підтримки, сертифікація за міжнародними стандартами;

Структурний розбір викликів демонструє, що лівова частка труднощів неурядових організацій криється у сфері сталості, через що за для збільшення ефективності їхньої участі у відновленні потрібна зміна в підходах до фінансування: від нетривалих експрес проєктів до інституційного капіталу, який дасть змогу зберегти фахові колективи на довший період оговтання.

Це дає змогу виробити концептуальний підхід про те, що процес повоєнної відбудови України являє якісну еволюцію функції громадянського спроможного суспільства, яке фактично трансформувалося на головного будівничого суспільних зрушень. Його виняткова рухливість, високий ступінь народної віри та спроможність оперувати найсучаснішими технологічними засобами дозволяють вправно долати бюрократичну нерухомість державних інституцій. Однак виявлена прогалина між величезним рівнем участі та постійною інституційною крихкістю громадських структур загострює необхідність термінового створення нових зразків співуправління та згуртованого керівництва.

Таким чином, подальший поступ та стійкість української відбудови критично залежатимуть від спроможності держави перейти від заявленого визнання заслуг третього сектору до формування спільних цифрових платформ та правових механізмів, де ухвалення приймаються колегіально на підставі перевірених даних, а громадянське суспільство наділене дієвими інструментами прямого впливу на розподіл та нагляд за ресурсами відновлення.

Список використаних джерел:

1. Була С., Савчук М. Субнаціональний політичний процес та місцеве самоврядування в контексті повоєнної відбудови України // Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2025. № 20. С. 216-224. DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-20-26>
2. Вергелюк Є. Волонтерський рух та громадянська участь в Україні: від мобілізації у війні до ролі у післявоєнному відновленні та зміцненні інституційної стійкості // Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління. 2025. № 3(79). С. 10-19. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-3\(79\)-2](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-3(79)-2)
3. Громадянське суспільство бере участь у 24 із 27 сферах реалізації проєктів відновлення. Що ще показало дослідження ініціатив? // ІСАР Єднання. URL: <https://ednannia.ua/news/nashi-novini/12521-gromadyanske->

susilstvo-bere-uchast-u-24-iz-27-sferakh-realizatsiji-proektiv-vidnovlennya-shcho-shche-pokazalo-doslidzhennya-initsiativ

4. Герасіна О. Громадська участь у відновленні: разом працюватимуть влада, донори та громадські організації. *Віднова*. 2026. 5 трав. URL: <https://vidnova.info/undp0426.html>

5. Корнієвський О. А. Особливості інституціоналізації громадянського суспільства України в умовах воєнного стану // *Політичне життя*. 2024. № 1. С. 40-44. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-1489.2024.1.4>

МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Мужеляк Юлія Валеріївна,
аспірантка 2 року здобуття освіти
спеціальності 052 Політологія,
Університет Ушинського, м. Одеса

Мовні засоби маніпуляції в українському політичному дискурсі в умовах повномасштабної війни відіграють важливу роль у соціально-політичному розвитку України. Повномасштабна війна Російської Федерації проти України зумовила радикальні трансформації політичного дискурсу, який перетворився на ключовий інструмент інформаційного протистояння. У цих умовах мова набуває статусу не лише засобу комунікації, але й інструменту стратегічного впливу, спрямованого на формування суспільної свідомості. [1, с.7]. Сучасні дослідження інтерпретують мовний дискурс війни як елемент когнітивної війни, де маніпуляція виступає системним механізмом впливу на інтерпретаційні моделі аудиторії. Відтак політична комунікація функціонує не лише як передача інформації, а як процес конструювання соціальної реальності через відбір, інтерпретацію та репрезентацію фактів. Одним із ключових мовних інструментів маніпуляції є лексична селекція, що передбачає використання одиниць із

виразною оцінною семантикою. У публічних виступах українських політичних акторів системно відтворюється опозиція «свій – чужий» через лексеми «захисники», «герої», «наші люди» – з одного боку, та «агресор», «окупанти», «терористи» – з іншого. Наприклад, у зверненнях державного керівництва регулярно використовується формула «наші захисники», що підсилює ефект колективної ідентифікації та емоційної солідарності. Важливим аспектом є стратегічна номінація війни, яка безпосередньо впливає на її інтерпретацію. У сучасному українському дискурсі функціонують такі номінації, як «повномасштабне вторгнення», «збройна агресія», «війна за незалежність», кожна з яких акцентує різні аспекти подій [2, с.411]. Використання цих номінацій у політичному мовленні є свідомим актом фреймінгу, спрямованим на формування легітимної картини реальності. Суттєву роль відіграє метафоризація, яка дозволяє структурувати складні явища через зрозумілі образи. У сучасному політичному дискурсі України активно використовуються метафори «фронту» («інформаційний фронт», «дипломатичний фронт», «енергетичний фронт»), що розширюють уявлення про війну як багатовимірний процес [2, с.412]. Такі метафори не лише спрощують сприйняття, а й сприяють залученню громадян до різних форм участі у протистоянні.

Окрему групу становлять евфемізми та дисфемізми, які виконують функцію регуляції емоційного сприйняття. Наприклад, використання конструкцій типу «складна ситуація на фронті» замість прямого позначення втрат є прикладом евфемізації, тоді як номінації противника як «терористів» чи «злочинців» – дисфемізації. Ці засоби дозволяють або знижувати рівень тривоги, або, навпаки, мобілізувати емоційні ресурси аудиторії [4, с.112].

Ключовим когнітивним механізмом маніпуляції є фреймінг, тобто подання інформації у межах певних інтерпретаційних рамок. У політичному дискурсі воєнного часу домінують фрейми боротьби, справедливості, героїзму та жертви. Наприклад, фрейм «боротьби за свободу» дозволяє інтерпретувати війну не лише як військовий конфлікт, а як екзистенційне протистояння, що потребує максимальної мобілізації ресурсів [2, с.410]. Важливим компонентом є також

нарративні стратегії, які формують цілісні історії про війну. У сучасному українському політичному дискурсі можна виокремити кілька базових нарративів: нарратив опору, нарратив єдності, нарратив міжнародної підтримки. Вони реалізуються через повторювані мовні формули, зокрема «Україна вистоїть», «разом до перемоги», «світ з нами» тощо. Повторюваність цих конструкцій забезпечує їх закріплення у масовій свідомості. Синтаксичний рівень також відіграє важливу роль у реалізації маніпулятивного впливу. Використання коротких імперативних конструкцій («тримаймося», «допомагаймо», «віримо в ЗСУ»), риторичних запитань та парцеляції підвищує емоційність висловлювань і сприяє їхньому запам'ятовуванню [3, с.38]. Такі структури характерні для публічних звернень і медійного контенту воєнного часу.

Емпіричний аналіз матеріалів офіційних звернень та українських медіа також демонструє активне використання дискурсивних тригерів – лексико-семантичних одиниць, що запускають певні когнітивні та емоційні реакції (наприклад, «Буча», «Ірпінь», «Маріуполь» як символи злочинів і страждання) [2, с.413]. Такі маркери виконують функцію концентрації смислів і посилення впливу повідомлення. Водночас необхідно підкреслити амбівалентність маніпулятивних технологій. У контексті демократичного суспільства вони можуть виконувати як деструктивну, так і конструктивну функцію. З одного боку, маніпуляція пов'язана з ризиками викривлення інформації, з іншого – вона є інструментом консолідації суспільства, підтримки морального духу та формування національної ідентичності [4, с.157].

Отже, мовні засоби маніпуляції є системоутворювальним компонентом українського політичного дискурсу в умовах повномасштабної війни. Вони забезпечують ефективний вплив на масову свідомість, формують інтерпретаційні рамки та сприяють реалізації стратегічних комунікативних цілей. Перспективи подальших досліджень полягають у детальному аналізі конкретних дискурсивних практик, а також у розробці механізмів критичного мислення як засобу протидії маніпулятивному впливу.

Список використаних джерел:

1. Браїлко Ю., Кисла Н. Номінації російсько-української війни в різностильовому дискурсі. *Українське мовознавство*. 2024. Вип. 1(54), 5-22. [https://doi.org/10.17721/um/54\(2024\).5-22](https://doi.org/10.17721/um/54(2024).5-22)
2. Марків О., Зарівна О., Марків І. Медіатригери формування англомовного медіадискурсу війни: лінгвістичні, журналістські, правові та безпекові аспекти. *Social Development and Security*. 2026. Vol. 16, No. 1.
3. Руда О. Г. Навколомовний дискурс під час російсько-української війни. *Українська мова*. 2024. № 2. С. 30-50.
4. Сенченко М. І., Сенченко О.М. Мас-медіа, піар, як засоби маніпуляції. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 200 с. ISBN 978-617-520-235-7

КОМУНІКАЦІЙНИЙ ВИМІР ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИМОГ ДО СТУДЕНТА У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

Овчарова Анастасія,

студентка спеціальності «Журналістика»,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Шкуров Євген Владленович,

к. філол.н, доцент, доцент кафедри журналістики та реклами ДТЕУ, Київ

У ХХІ столітті вища освіта вже не зводиться до передавання готових знань від викладача до студента. Вона дедалі більше функціонує як середовище формування компетентностей, професійної відповідальності й здатності діяти в умовах швидких соціальних змін. Соціальні комунікації помітно змінюють роль студента в цифровому освітньому середовищі. Освітні платформи, електронні бібліотеки, відеолекції, месенджери, онлайн-конференції та соціальні мережі розширюють доступ до знань. Водночас вони підвищують відповідальність самого здобувача освіти. Для студента це означає зміну його ролі в навчанні. Він має не лише слухати, конспектувати й відтворювати матеріал. Він повинен

самостійно шукати інформацію, перевіряти її, ставити запитання, брати участь у дискусії та пояснювати власну позицію. Саме тому автономність, цифрова компетентність і готовність до навчання впродовж життя стають базовими ознаками сучасного здобувача вищої освіти [1, с. 54–60].

Мета роботи полягає у з'ясуванні того, як трансформуються вимоги до студента в сучасній вищій освіті та як ці зміни виявляються у комунікаційному вимірі освітнього процесу. Такий підхід дає змогу розглянути студента не тільки як споживача освітньої послуги, а як активного учасника академічної, цифрової та професійної взаємодії.

Одним із ключових зрушень є перехід до компетентнісної логіки навчання. Компетентність поєднує знання, практичні вміння, ціннісні орієнтації та здатність діяти в конкретній ситуації [4, с. 42–46]. Тому сучасний студент має демонструвати не обсяг запам'ятованого матеріалу, а вміння застосувати його в нових умовах. Це особливо важливо для журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю, де професійна діяльність залежить від точності повідомлення, розуміння аудиторії та етичного використання інформації. Навчання поступово набуває рис співпраці. Викладач не втрачає керівної ролі, але стає модератором, консультантом і партнером у процесі пошуку рішень.

Цифровізація суттєво посилила ці зміни. Дущенко розглядає цифрову трансформацію освіти як процес, що охоплює технології, організацію навчання, цифрові ресурси та нові форми взаємодії між учасниками освітнього процесу [2, с. 40–45]. Студент сьогодні працює з електронними кабінетами, дистанційними платформами, базами даних, онлайн-бібліотеками, відеозустрічами й хмарними сервісами. Кириленко та Якімова, аналізуючи формування цифрової компетентності здобувачів вищої освіти України та Польщі, наголошують на зв'язку цифрових умінь із державною політикою цифровізації, освітніми платформами й практиками самоосвіти [3, с. 129–133]. Це важливо для українських університетів, адже студент має навчатися в умовах, де цифрові сервіси стають частиною повсякденного академічного досвіду. Арістова також пов'язує цифрову компетентність із навчанням упродовж життя, оскільки

професійне середовище змінюється швидше, ніж усталені навчальні програми [1, с. 54–60]. Отже, студент повинен уміти не лише завершити освітній курс, а й оновлювати власні знання після нього.

Дистанційне та змішане навчання зробили вимогу до самоорганізації особливо помітною. Срібна, Молчанов і Огуй показують, що інформаційно-цифрова компетентність майбутніх фахівців пов'язана з упровадженням елементів дистанційного навчання, медіаграмотністю й умінням працювати в цифровому освітньому середовищі [5, с. 212–218]. Гнучкість таких форматів є перевагою. Водночас вона підвищує відповідальність студента. Йому потрібно планувати час, стежити за дедлайнами, уточнювати завдання, підтримувати контакт із викладачем і не випадати з групової роботи. Без цих навичок цифрове навчання швидко втрачає ефективність.

Комунікаційний вимір сучасної вищої освіти полягає не лише в обміні повідомленнями. Він охоплює питання довіри, зворотного зв'язку, публічного представлення результатів і здатності студента бути видимим учасником академічної спільноти. У дослідженні Деер та співавторів показано, що способи комунікації між студентом і викладачем впливають на залученість і мотивацію в онлайн-курсах [6]. Це означає, що активність студента не може обмежуватися присутністю на платформі. Він має ставити уточнювальні запитання, відповідати на коментарі, презентувати результати та брати участь у спільному обговоренні.

Зворотний зв'язок стає однією з головних умов освітньої автономності. Якщо студент отримує лише оцінку, але не розуміє логіки помилки, його самостійність залишається формальною. Змістовний коментар допомагає побачити слабкі місця, скоригувати стратегію й посилити якість наступної роботи. У цьому сенсі комунікація виконує не допоміжну, а навчальну функцію. Вона формує здатність слухати критику, аргументувати відповідь і відповідально працювати з чужою думкою. Для майбутніх фахівців з реклами та PR це має особливе значення, бо їхня професія ґрунтується на постійному обміні смислами.

Соціальні мережі також стали частиною освітнього простору. Galioto та співавтори пов'язують університетську комунікацію в соціальних мережах із довірою, залученням студентів і відчуттям належності до освітньої спільноти [7]. Для студента це створює нові можливості та нові ризики. Публічний профіль, участь у студентських ініціативах, фахові публікації, волонтерські проекти й участь у конференціях можуть формувати ранню професійну репутацію. Водночас цифрова видимість потребує мовної культури, етичної уважності й уміння відділяти академічне самопредставлення від випадкової онлайн-активності.

Окремим викликом є використання штучного інтелекту. UNESCO визначає студентську ШІ-компетентність через людоцентричне мислення, етику, розуміння технологій і здатність відповідально застосовувати інструменти штучного інтелекту [8]. Це змінює вимоги до академічної доброчесності. Студент має не лише уникати плагіату, а й чесно пояснювати, які цифрові інструменти використовував, де проходить межа між технічною допомогою та виконанням завдання замість автора. Для університету важливо не тільки забороняти, а й навчати відповідального використання таких інструментів. Зростання кількості завдань, постійна цифрова присутність, конкуренція та інформаційне перевантаження змушують студента виробляти нові стратегії саморегуляції. Емоційна стійкість сьогодні означає не відсутність труднощів, а здатність працювати з ними. Студент має вміти визнавати помилки, просити допомоги, розподіляти навантаження й не відкладати комунікацію до моменту кризи. У цьому аспекті вимоги до студента стають не лише академічними, а й соціально-психологічними.

Отже, сучасна вища освіта формує новий образ студента. Це автономний, цифрово грамотний, відповідальний і комунікативно активний учасник освітнього процесу. Його успішність визначається не тільки оцінками, а й умінням працювати з інформацією, взаємодіяти з іншими, дотримуватися доброчесності та навчатися після завершення окремого курсу. Комунікаційний вимір цієї трансформації є принциповим. Саме через запитання, дискусії,

презентації, зворотний зв'язок і цифрову взаємодію студент перетворює знання на професійну практику. Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз того, як здобувачі вищої освіти самі сприймають нові вимоги та які форми університетської комунікаційної підтримки допомагають їм адаптуватися до цих змін.

Список використаних джерел:

1. Арістова Н. Цифрова компетентність у системі ключових компетентностей для навчання впродовж життя. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 10, № 8. С. 54–60. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i8-008>
2. Дущенко О. С. Сучасний стан цифрової трансформації освіти. *Фізико-математична освіта*. 2021. Т. 28, № 2. С. 40–45.
3. Кириленко С. А., Якімова М. Е. Деякі питання формування цифрової компетентності здобувачів вищої освіти України та Польщі. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2025. № 1 (96). С. 129–133. URL: <https://otr.iod.gov.ua/ojs/index.php/otr/article/view/141> (дата звернення: 14.06.2026).
4. Опалюк Т. Цифрова компетентність як складова професійної компетентності студентів філологічних спеціальностей. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. Т. 10, № 8. С. 42–46.
5. Срібна Ю., Молчанов П., Огуй С. Інформаційно-цифрова компетентність майбутніх фахівців професійної освіти в контексті впровадження елементів дистанційного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. 2025. № 36. С. 212–218.
6. Deep P. D., Chen Y., Ghosh N., Rahaman M. S. The influence of student-instructor communication methods on student engagement and motivation in higher education online courses during and after the COVID-19 pandemic. *Education Sciences*. 2025. Vol. 15, No. 1. Article 33. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci15010033>
7. Galioto M. G., Pedone F. P., Vantarakis A. V., La Marca A. L., Bianco A. University, social media, and student engagement: the challenge of trust in

organizational communication. *Frontiers in Communication*. 2025. Vol. 10. Article 1546333. DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1546333>

8. Miao F., Shiohira K., Lao N. AI competency framework for students. Paris: UNESCO, 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-students> (дата звернення: 14.06.2026).

9. Шкуров Є. Цифрові комунікації університетів у трансформації освітнього та культурного простору міста. *Development of sustainable communications of higher education institutions in social media: the collective monograph*. Warsaw, Zofia Zamenhof Foundation, 2023. PP.105-112.

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ. РОЗМЕЖУВАННЯ РІЗНИХ ВИДІВ ПОСЛУГ

Онищенко Анастасія Сергіївна,

здобувачка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий
інститут психології та суспільних наук,
Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Баймуратов Михайло Олександрович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

В умовах розбудови України як демократичної та правової держави ключову роль відіграє інститут адміністративних послуг. Трансформація системи державного управління в бік сервісної моделі зумовила законодавче закріплення категорії «адміністративна послуга» як результату здійснення владних повноважень суб'єктом надання за заявою фізичної або юридичної особи, спрямованого на набуття, зміну чи припинення її прав та обов'язків (Закон України «Про адміністративні послуги»). Актуальність дослідження зумовлена необхідністю чіткого теоретичного визначення правової природи

адміністративних послуг в умовах цифрової трансформації та їх розмежування із суміжними видами публічних послуг.

Правова природа адміністративних послуг характеризується їх належністю до сфери публічного права. На відміну від цивільно-правових послуг, де панує принцип рівності сторін, адміністративна послуга базується на нерівності суб'єктів: з одного боку — орган влади, з іншого — приватна особа. Р. С. Мельник наголошує, що правова природа послуги включає в себе весь процес взаємодії, яка має бути прозорою, швидкою та зручною для громадянина.

До ключових ознак адміністративних послуг належать: заявний характер (послуга надається виключно за ініціативою приватної особи); суб'єктна ознака (надавачем завжди є орган влади або уповноважена особа); юридична значущість результату (завершується прийняттям адміністративного акта); нормативна регламентація кожного етапу через інформаційні та технологічні картки; публічний характер (виконання державою соціальної функції); а також сучасні ознаки — екстериторіальність та цифровізація. Н. Б. Писаренко підкреслює, що недотримання строків надання послуги є порушенням прав особи та підставою для оскарження дій посадових осіб.

Нормативно-правова база України пройшла шлях від розрізнених відомчих актів до цілісного законодавчого масиву. Основою системи є Закон України «Про адміністративні послуги» (2012), а важливою новелою стало прийняття Закону «Про адміністративну процедуру» (2022), який уніфікував правила взаємодії органів влади з громадянами та забезпечив прозорість дій посадових осіб. Ключовою ланкою інституційної системи є Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП), що діють за принципом «єдиного вікна» і мінімізують корупційні ризики шляхом розмежування прийому документів та прийняття рішень.

Розмежування адміністративних послуг із суміжними категоріями має як наукове, так і практичне значення. Адміністративні та державні послуги співвідносяться як частина і ціле: державна послуга охоплює будь-яку корисну діяльність держави (освіта, медицина), тоді як адміністративна — лише ту її

частину, що пов'язана з реалізацією владних повноважень та завершується прийняттям юридично значущого акта. В. В. Висоцький зазначає, що державні послуги можуть надаватися не лише органами влади, але й державними закладами, і вони не завжди пов'язані з реалізацією владних повноважень.

Муніципальні послуги відображають усю сукупність діяльності громади для життєзабезпечення мешканців — від вивезення сміття до благоустрою. Адміністративні послуги в межах громади є лише тією їх частиною, що передбачає виконання владних функцій посадовими особами місцевого самоврядування. О. В. Дехтярчук наголошує, що кожна адміністративна послуга, надана в мерії, є муніципальною за суб'єктом, але не кожна муніципальна послуга є адміністративною за своєю суттю. П. М. Любченко вказує, що чіткий поділ цих понять є критично важливим для ефективного планування місцевих бюджетів.

Публічні послуги виступають родовим поняттям, що об'єднує всі види сервісної діяльності держави. Соціальні послуги мають принципово іншу правову природу: вони спрямовані не на юридичне оформлення статусу особи, а на подолання складних життєвих обставин (догляд вдома, психологічна реабілітація). Головними відмінностями є тривалий характер соціальних послуг, орієнтація на конкретну соціальну дію, а не на видачу документа, та можливість надання недержавними суб'єктами (О. В. Лавренчук).

Таким чином, адміністративна послуга є специфічною формою публічно-владної діяльності, що характеризується ініціативою приватного суб'єкта, правовою регламентацією процедури та обов'язковим юридичним результатом. Подальший розвиток цього інституту в Україні має відбуватися шляхом поглиблення цифровізації, розширення принципу екстериторіальності та впровадження комплексних сервісів за принципом «єдиного вікна» відповідно до стандартів європейського публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> .

2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20> .

3. Мельник Р. С. Адміністративне право України : підручник. Вид. 2-ге. Київ : Ваіте, 2022. 450 с.

4. Дехтярчук О. В. Співвідношення муніципальних та адміністративних послуг. *Науковий вісник Ужгородського НУ. Серія: Право*. 2023. Вип. 75. Ч. 2. С. 58–63.

5. Лавренчук О. В. Соціальні послуги та адміністративні послуги: критерії розмежування. *Альманах права*. 2022. Вип. 13. С. 112–117.

Адміністративна відповідальність юридичних осіб

Підгорна Крістіна Михайлівна,

студентка 3 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-науковий

інститут психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Баймуратов Михайло Олександрович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

В умовах сучасного розвитку господарських відносин та реформування системи державного управління в Україні особливого значення набуває питання адміністративної відповідальності юридичних осіб. Сьогодні юридичні особи є активними учасниками економічних, фінансових, будівельних, екологічних та інших суспільних відносин, а їх діяльність безпосередньо впливає на забезпечення публічних інтересів держави. У зв'язку з цим важливого значення набуває ефективний механізм державного реагування на порушення законодавства з боку суб'єктів господарювання.

Адміністративна відповідальність юридичних осіб виступає одним із засобів забезпечення законності у сфері публічного управління та господарської діяльності. Її особливість полягає в тому, що чинне законодавство України не містить єдиної універсальної моделі відповідальності юридичних осіб. Кодекс України про адміністративні правопорушення переважно орієнтований на відповідальність фізичних осіб, тоді як відповідальність організацій регулюється значною кількістю спеціальних нормативно-правових актів. Це призводить до фрагментарності правового регулювання та неоднакової практики застосування адміністративних санкцій.

Науковці звертають увагу на те, що адміністративна відповідальність юридичних осіб має комплексний характер та поєднує елементи адміністративного і господарського права. Особливістю такого виду відповідальності є застосування санкцій не лише за безпосереднє порушення норм законодавства, а й за недотримання встановлених державою правил здійснення господарської діяльності, ліцензійних умов, екологічних стандартів або антикорупційних вимог. У сучасних умовах адміністративна відповідальність виконує не тільки каральну, але й превентивну функцію, оскільки спрямована на попередження нових правопорушень та забезпечення стабільності правопорядку.

Важливе місце у системі адміністративної відповідальності юридичних осіб займають адміністративно-господарські санкції, серед яких штрафи, анулювання ліцензій, обмеження діяльності, вилучення незаконно отриманого прибутку та інші заходи впливу. Їх застосування спрямоване не лише на покарання правопорушника, а й на забезпечення захисту публічних інтересів. Водночас у правозастосовній практиці залишаються проблемними питання визначення вини юридичної особи, співвідношення відповідальності організації та її посадових осіб, а також дотримання принципів пропорційності й індивідуалізації санкцій.

Окремої уваги потребує питання процесуальних гарантій під час притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності. На практиці

нерідко виникають проблеми щодо чіткості процедур розгляду справ, строків застосування санкцій та забезпечення права суб'єктів господарювання на ефективний захист. У зв'язку з цим важливого значення набуває впровадження положень Закону України «Про адміністративну процедуру», який спрямований на забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади та дотримання принципів належного врядування.

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах оновлення національного законодавства та його адаптації до європейських стандартів. Подальший розвиток інституту адміністративної відповідальності юридичних осіб потребує систематизації законодавства, уніфікації процедур притягнення до відповідальності та посилення процесуальних гарантій захисту прав суб'єктів господарювання.

Отже, адміністративна відповідальність юридичних осіб є важливим елементом механізму забезпечення законності у сфері господарювання та державного контролю. Удосконалення цього інституту повинно здійснюватися з урахуванням принципів верховенства права, правової визначеності та пропорційності адміністративного примусу.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна відповідальність юридичних осіб. Законодавство. Судова практика / за заг. ред. С. В. Петкова. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 272 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 289 с.
3. Дзюбенко О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб у контексті порушення карантинних обмежень. Публічне право. 2021. № 43. С. 1–15.

**КІБЕРБЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ:
ПРОБЛЕМИ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ**

Побережець Валерія Олександрівна

здобувачка вищої освіти ступеня магістра

факультету психології, політології та соціології

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник:

Завгородня Юлія Володимирівна

доктор політичних наук, доцент,

професор кафедри політичних теорій

Національного університету «Одеська юридична академія»

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується зміною природи безпеки та війни. Традиційне уявлення про воєнний конфлікт як виключно фізичне зіткнення держав поступово втрачає актуальність. У ХХІ столітті поряд із класичними формами військового протистояння важливого значення набувають інформаційні операції, кібератаки, психологічний вплив, боротьба за контроль над цифровою інфраструктурою та технологічними системами управління. У зв'язку з цим кіберпростір фактично перетворився на окремий театр геополітичного протистояння.

Україна є однією з небагатьох держав світу, яка отримала практичний досвід функціонування в умовах тривалої гібридної війни. Починаючи з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році, Україна зіткнулася з безпрецедентним поєднанням військових, інформаційних та кібероперацій. Саме тому український досвід сьогодні має не лише національне, а й міжнародне значення [1].

Основною тезою даного дослідження є твердження про те, що Україна в умовах війни змогла не лише адаптуватися до сучасних кіберзагроз, але й

поступово перетворюється на одного з практичних центрів формування нових підходів до кібероборони та цифрової військової координації.

Тривалий час у міжнародному середовищі домінувала думка про те, що Україна є переважно об'єктом зовнішньої допомоги у сфері кібербезпеки. Дійсно, міжнародна підтримка відіграє важливу роль у функціонуванні української цифрової інфраструктури. Однак твердження про односторонню технологічну залежність України від Заходу є спрощеним і не повністю відповідає сучасній ситуації.

Після 2022 року Україна стала не лише отримувачем допомоги, але й джерелом практичного досвіду для держав-членів НАТО та Європейського Союзу. Особливо це стосується інтеграції цифрових систем управління бойовими процесами, використання безпілотних технологій, оперативної цифрової координації та адаптації до умов постійного кібертиску [5]. Український досвід продемонстрував, що сучасна війна потребує швидких горизонтальних моделей управління, інтеграції цифрових платформ і здатності оперативно адаптуватися до змін на полі бою.

Важливим елементом цієї трансформації стало формування українських кібервійськ та розвиток кіберкомпонента сектору безпеки і оборони. У сучасних умовах кібервійська не обмежуються захистом інформаційних систем. Їх функції включають протидію кібератакам, кіберрозвідку, захист військових мереж, аналіз цифрових загроз, участь у спеціальних інформаційних операціях та забезпечення стійкості цифрового управління державою [2].

Особливого значення набуває інтеграція кіберкомпонента із безпілотними технологіями. Російсько-українська війна продемонструвала, що дрони, цифрові системи зв'язку, супутникова координація та кібероперації більше не існують окремо. Вони формують єдину цифрово-бойову екосистему. Саме в цьому аспекті український досвід викликає інтерес західних держав, оскільки Україна стала простором реального випробування сучасних технологій війни.

Водночас існують аргументи, які можуть поставити під сумнів тезу про високу ефективність української системи кібербезпеки. Перш за все, Україна все

ще залишається вразливою до масштабних атак на критичну інфраструктуру. Енергетичний сектор, телекомунікаційні мережі та державні інформаційні системи неодноразово ставали об'єктами комбінованих ударів, що поєднували фізичне ураження і кібератаки [4].

Другим контраргументом є проблема нерівномірного технологічного розвитку. Частина українських державних структур продовжує використовувати застарілі системи захисту, а рівень цифрової безпеки окремих установ суттєво відрізняється. Це створює внутрішню нерівномірність кіберстійкості.

Третім контраргументом є кадрове навантаження. В умовах війни держава змушена одночасно підтримувати військовий сектор, критичну інфраструктуру, цивільні цифрові системи та інформаційну безпеку. Це створює високий рівень перевантаження для спеціалістів у сфері кібербезпеки.

Однак зазначені контраргументи не спростовують основну тезу повністю. Навпаки, вони демонструють специфіку функціонування системи кібербезпеки саме в умовах повномасштабної війни. Абсолютно захищених систем у сучасному світі не існує, а критерієм ефективності стає здатність держави зберігати керованість та адаптивність.

Україна продемонструвала саме таку здатність. Попри постійні атаки, держава не втратила функціонування базових цифрових сервісів, банківської системи, адміністративних реєстрів та систем координації. Більше того, цифрові інструменти стали одним із факторів збереження державної стійкості [3].

Особливого значення набуває також політичний вимір кібербезпеки. Російська Федерація використовує кібератаки не лише для технічного ураження систем, але й для створення атмосфери хаосу, деморалізації суспільства та підриву довіри до державних інституцій. У зв'язку з цим кібербезпека стає не лише технічним, але й політичним інструментом збереження суверенітету.

Не менш важливим є інформаційний компонент. Сучасна гібридна війна поєднує кібератаки із дезінформацією, маніпуляціями у соціальних мережах, інформаційними кампаніями та психологічним тиском. Тому ефективна система кібербезпеки повинна включати не лише технічний захист мереж, але й розвиток

цифрової грамотності населення, інформаційної стійкості та критичного мислення [3].

Український досвід також продемонстрував зміну ролі суспільства у сфері безпеки. Волонтерські цифрові ініціативи, ІТ-спільнота, незалежні аналітики та приватний технологічний сектор стали важливими учасниками кібероборони держави. У цьому аспекті українська модель частково відрізняється від більш централізованих західних систем, оскільки значну роль відіграє горизонтальна самоорганізація.

Таким чином, сучасна система кібербезпеки України формується як комплексна модель, що поєднує державні структури, військовий компонент, міжнародну співпрацю, приватний сектор та цифрову мобілізацію суспільства. Саме ця багаторівнева адаптивність стала однією з причин збереження функціональності держави в умовах війни.

Отже, аналіз українського досвіду дозволяє зробити висновок, що кібербезпека в умовах сучасної гібридної війни є не допоміжним, а стратегічним елементом національної безпеки. Попри наявні проблеми, Україна змогла не лише адаптуватися до безпрецедентного рівня кіберзагроз, але й сформувати практичний досвід, який уже впливає на переосмислення підходів до цифрової оборони в державах НАТО та Європейського Союзу. Контраргументи щодо вразливості інфраструктури, кадрових проблем та потреби міжнародної підтримки є обґрунтованими, однак вони не скасовують головного факту: українська система кібербезпеки продемонструвала високий рівень стійкості, адаптивності та здатності функціонувати в умовах тривалої гібридної війни.

Список використаної джерел:

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 07.05.2026).
2. Стратегія кібербезпеки України : Указ Президента України № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021> (дата звернення: 07.05.2026).

3. Доктрина інформаційної безпеки України : Указ Президента України № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017> (дата звернення: 07.05.2026).

4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України : офіційний сайт. URL: <https://cip.gov.ua> (дата звернення: 07.05.2026).

5. NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence : official website. URL: <https://ccdcoe.org> (дата звернення: 07.05.2026).

МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ-БІЖЕНЦІВ ВІД ВІЙНИ В ПРИЙМАЮЧІ КРАЇНИ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ВИКЛИК СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА ЄС

Роман Вікторія Олександрівна,

студентка 1 курсу спеціальності С 2 «Політологія

Навчально-науковий інститут психології

та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Козловська Людмила Володимирівна,

к. політ. н., доцент кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Період 2022–2026 років в приймаючих країнах ЄС ознаменувався як одним із наймасштабніших демографічних та економічних криз, рушійною силою яких стала вимушена міграція мільйонів українців, що, у свою чергу, змінило динаміку глобалізації та вплинуло на регіональну стабільність як європейську, так і українську. Ці зміни, спричинені безпрецедентним потоком біженців, виявилися каталізатором переосмислення міграційних політик та соціальних програм як глобального виклику сучасних трансформацій для України та ЄС – саме вони визначили **актуальність** нашого дослідження. Вони стимулювали дискусії про майбутнє європейської інтеграції та її здатність адаптуватися до

нових реалій, що визначили **мету** наукового пошуку - розглянути міграцію українців-біженців від війни в приймаючі країни як глобальний виклик сучасних трансформацій для України та ЄС. **Завдання** дослідження: 1) визначити втрати України в результаті міграції українців-біженців від війни в приймаючі країни ЄС; 2) розглянути вплив міграції українців-біженців від війни на приймаючі країни ЄС. **Об'єктом** наукового пошуку стали мігранти-біженці від війни з України 2022-2026 приймаючими країнами ЄС. Закономірності трансформації політичних процесів в Україні та ЄС, викликані міграцією українців-біженців в приймаючі країни визначили **предмет** дослідження. **Гіпотезою** наукового пошуку стало передбачення позитивної трансформації європейської спільноти під впливом міграції українців-біженців від війни як глобального виклику сучасності. **Джерелознавчою базою** дослідження стали роботи вчених: Томашук І., Болтовської Л. «Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки», Рабець О. «Вплив міграції на економічний розвиток України під час військової агресії», Стародубова О. «Міграційна криза – масштаб, економічні наслідки і шляхи подолання» та ін. Вимушена міграція українців-біженців від війни спричинила суттєві зміни в світовій демографії. Вона привела до відтоку висококваліфікованих кадрів з України, яка і так потерпіває в умовах агресії РФ і несе великі демографічні втрати. [1, с.14] Понад 70% вимушених мігрантів-біженців від війни з України мають вищу освіту (у порівнянні з 33% у загальній робочій силі тих, хто залишився в Україні). Це створює ризик довгострокового «відтоку інтелекту» для України та посилює інтелектуальний потенціал приймаючих країн ЄС, чим обґрунтовується глобальна конкуренція за таланти. [5] Більшість мігрантів - жінки працездатного віку (40,9%) та діти (32,5%). Україна втрачає найбільш мобільну та освічену частину населення (жінки з вищою освітою, діти), що створює довгострокову загрозу для відбудови економіки. Це призводить до розриву сімейних зв'язків, демографічних втрат та зміни статево-вікової структури у довгостроковій перспективі для України. [3, с.48] Відбувається трансформація сімейних структур, яка включає тривале роз'єднання сімей в результаті вимушеної

міграції в умовах агресії РФ в Україну. В свою чергу це веде до зміни соціальних норм та ризику «неповернення» через адаптацію дітей у закордонне освітнє та соціальне середовище. [5] В Україні в умовах війни повністю переформатовується соціально-економічна система, в якій спостерігається криза системи соціального захисту, зменшується кількості платників податків на фоні збільшення частки літнього населення. Приймаючі країни ЄС з найбільшою кількістю українських біженців є прикладом безприцидентного масштабу розселення ([Німеччина](#) прийняла - понад 1,3–1,65 млн. українців-біженців, [Польща](#) - близько 970 тис.–1,1млн, [Чехія](#) - ~400 тис. та ін). [5] Вплив міграції на економіки приймаючих країн ЄС та України має різноплановий характер. В майбутньому приплив української робочої сили може збільшити потенційний обсяг виробництва в ЄС на 0,2–0,7% до 2030 року. До того ж - українці-біженці компенсують дефіцит робочої сили в старіючих європейських суспільствах та стимулюють споживчий попит. [5] Таким чином відбувається стимулювання ВВП країн ЄС. У короткостроковій перспективі країни ЄС витратили близько €30–37 млрд на адаптацію мігрантів. Такі країни, як Німеччина, забезпечують тимчасовий захист, надаючи доступ до ринку праці та освіти, чим обґрунтовується фіскальне навантаження та підтримка. Світові економіки змагаються за український людський капітал, що змушує Україну переглядати свою міграційну стратегію.[4] Для України від цих подій є теж економічний стимул – частина грошей, зароблених українцями за кордоном в умовах війни йдуть на підтримку родичів в Україні, тобто перекази мігрантів підтримують споживчий попит в Україні та стабільність гривні, хоча загальний вплив вимушеної міграції на економіку України є переважно негативним через падіння ВВП та руйнування ринку праці. [6,с.62] Фінансова підтримка родичів в Україні є важливим фактором підтримки купівельної спроможності всередині країни, проте водночас - і індикатором закріплення за кордоном. Такими є економічні наслідки української міграції в приймаючі країни ЄС у глобалізаційному вимірі. Наслідком вимушеної міграції біженців від війни з України 2022-2026 рр. стала і соціально-культурна інтеграція, яка передбачає культурне збагачення, сприяє

міжкультурному діалогу та розвитку культурного плюралізму в Європі. Популяризація української культури в Європі стає інструментом «м'якої сили», що веде до культурної дифузії - тривале перебування за кордоном створює ризики втрати української ідентичності та асиміляції, особливо серед молоді. [2] В результаті в глобалізаційному вимірі формується мультикультурність та мультинаціональність з толерантним ставленням до інших культур та національностей. Хоча, на перших етапах напливу мігрантів-біженців від війни з України, такі питання не стояли, що сприяло посиленню напруженості у суспільствах приймаючих країн ЄС та було предметом політичних маніпуляцій з відтінком політизації. Останнім часом спостерігається тенденція до стабілізації міграційних потоків в ЄС, які поступово переходять від екстреної допомоги до стратегій довгострокової інтеграції або програм стимулювання повернення (станом на 2025–2026 роки близько 1,1 мільйона осіб вже повернулися до України).[6,с.81] В таких умовах перед українським урядом стоїть завдання необхідності створення «економічних стимулів для повернення» мігрантів-біженців від війни назад, на Україну, з-за кордону. Але станом на весну 2026 року через високі ціни на світло і газ закривається багато підприємств малого та середнього бізнесу - люди не витримують, втрачають робочі місця, виїжджаючи за кордон. В таких умовах повертатись на Україну мігрантам-біженцям від війни з приймаючих країн ЄС немає сенсу, так як європейські країни в змозі забезпечити нормальний рівень життя нашим громадянам, які потребують захисту, а українські біженці результативно впливають на стабільність трудової міграції за кордоном. [5] Попри зазначені аспекти, українці-біженці залишаються інтегрованими в українське інформаційне та державне поле (через «Дію», дистанційну роботу, медіа), перебуваючи фізично за кордоном з втіленням цифрової міграції. Так формується (в непередбачуваних умовах міграції українців-біженців від війни) феномен гібридної ідентичності з «транснаціональним громадянством».

Як **висновок**, зазначимо, що міграція українців-біженців перестане бути «тимчасовою» і стає структурним фактором. Питання повернення наших

громадян на Україну тепер залежить не лише від безпеки (закінчення обстрілів), а й від порівняльної якості життя (соціальних гарантій за кордоном та можливості самореалізації в Україні). Тобто, наша гіпотеза щодо передбачення позитивної трансформації європейської спільноти під впливом міграції українців-біженців від війни як глобального виклику сучасності підтвердилась. Українці давно стали частиною ЄС, що має впринудити на прискорення офіційного вступу України до європейського простору.

Список використаних джерел:

1. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні : аналіт. доп. / [В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін.] ; за ред. В. Потапенка. – Київ : НІСД, 2023. – 33 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>
2. Кудин С. І., Федик М. В., Фурман Д. Г. Управління людським капіталом в умовах пандемічної нестабільності. *Наукові перспективи*. 2022. № 4(22). С. 194–207. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-4\(22\)–194-207](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-4(22)–194-207)
3. Рабець О. І. Вплив міграції на економічний розвиток України під час військової агресії. *Габітус*. Випуск 62. 2024 с. 45-51
4. Стародубов О. Міграційна криза – масштаб, економічні наслідки і шляхи подолання. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.prawda.com.ua/columns/2022/08/2/7361562>
5. Томашук І., Болтовська Л. Міграційні процеси у контексті глобалізації світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-50>.
6. Черній Л. В. Вплив інтенсивності міграційних процесів на соціально-демографічну ситуацію в Україні. *Гуманітарний корпус: Випуск 52*. – Київ : ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2024. – 120 с.

ФРАНЦІЯ ЯК ГЛОБАЛЬНИЙ ЛІДЕР У СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІЖНАРОДНО-ПОЛІТИЧНИЙ І СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРСИ

Степанюк Дарина Василівна

здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності
«Міжнародні відносини», ОПП «Дипломатія і міжнародне співробітництво»,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

Ціватий Вячеслав Григорович

к. істор. н., доцент, Заслужений працівник освіти України,
доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У ХХІ столітті Франція залишається одним із найвпливовіших гравців у міжнародній системі завдяки своєму історичному спадку, дипломатичним традиціям, військовому потенціалу, статусу ядерної держави та постійному членству в Раді Безпеки ООН [3, с. 112]. У французькій зовнішній політиці традиційно наголошується на стратегічній незалежності, міжнародному впливі та активній участі у світовій дипломатії [2, с. 68]. Водночас держава рішуче підтримує багатосторонню співпрацю та європейську інтеграцію як важливі інструменти зміцнення як національної, так і міжнародної безпеки [1, с. 3]. Актуальність цієї теми пов'язана зі зростаючим значенням міжнародної співпраці у вирішенні сучасних глобальних викликів та розуміння ролі Франції в трансформації міжнародного порядку та системи міжнародних відносин.

Франція історично розглядала себе як державу з особливою місією та глобальними обов'язками. Згідно з голлістською традицією, французька зовнішня політика поєднує національний суверенітет, стратегічну автономію та прагнення зберегти міжнародний престиж і вплив. Шарль де Голль вважав, що Франція повинна проводити незалежну зовнішню політику, вільну від

домінування великих наддержав, продовжуючи при цьому відігравати важливу роль у світовій політиці [2, с. 69]. Ці історичні принципи продовжують впливати на сучасну зовнішню політику, оскільки французькі лідери все ще прагнуть поєднати національну незалежність з активною міжнародною участю та багатостороннім співробітництвом і багатосторонньою дипломатією [1, с. 1-2].

Сучасна зовнішня політика Франції рішуче підтримує багатосторонність та міжнародні інститути. Президент Еммануель Макрон неодноразово наголошував, що Європа є найважливішою платформою, за допомогою якої можна ефективно вирішувати сучасні глобальні виклики. Франція дедалі частіше розглядає Європейський Союз не лише як економічний проєкт, а й як політичного та стратегічного гравця, здатного зміцнити європейський суверенітет та міжнародний вплив [1, с. 2]. Франція бере активну участь у діяльності таких провідних міжнародних організацій, як Організація Об'єднаних Націй, НАТО, Європейський Союз, «Велика сімка» та «Велика двадцятка». Через ці організації країна сприяє колективній безпеці, дотриманню міжнародного права, співпраці у сфері клімату, заходам з протидії тероризму та дипломатичному діалогу.

Французькі політичні діячі вважають, що глобальні проблеми потребують колективних міжнародних рішень та тіснішої співпраці між державами та інституціями. Одним із важливих аспектів французької багатосторонньої політики є концепція європейської стратегічної автономії. Згідно з баченням Е. Макрона, посилення європейської оборони та політичної інтеграції зміцнить міжнародні позиції Європи та зменшить надмірну залежність від зовнішніх сил. Франція також підтримує регіональні багатосторонні ініціативи за межами Європи. Наприклад, було створено ініціативи «G5 Сахель» в Африці з метою зміцнення регіонального співробітництва у сфері безпеки для боротьби з тероризмом, організованою злочинністю та політичною нестабільністю [1, с. 2]. Ця ініціатива свідчить про намагання поєднати національні інтереси з більш широким міжнародним і регіональним співробітництвом.

Одним із найважливіших пріоритетів сучасної французької зовнішньої політики є посилення залучення до Індо-Тихоокеанського регіону. Індо-

Тихоокеанський регіон став центром світової геополітики через економічну конкуренцію, стратегічне суперництво та зростаючу напруженість між США та Китаєм. Франція вважає себе індо-тихоокеанською державою завдяки своїм заморським територіям, військовій присутності, виключним економічним зонам та французьким громадянам, які проживають у цьому регіоні. Стратегія в цьому регіоні спрямована на зміцнення морської безпеки, економічного співробітництва, дипломатичних партнерств та регіональної стабільності. Держава прагне співпрацювати з Індією, Японією та Австралією і при цьому – балансувати співпрацю із США та Китаєм [3, с. 121-122].

Сучасна багатостороння співпраця стикається з численними політичними, технологічними, соціокультурними та інституційними викликами. На сучасну дипломатію значний вплив чинять цифровізація, технології швидкого обміну інформацією, соціальні мережі та зростаюча роль недержавних суб'єктів у міжнародних відносинах. Уряди більше не мають повного контролю над комунікацією у сфері зовнішньої політики, оскільки інформація зараз швидко поширюється через цифрові платформи та міжнародні мережі. Ще одним викликом для Франції є пошук балансу між національним суверенітетом та зростаючою необхідністю міжнародної співпраці [2, с. 75-77]. Сучасні глобальні виклики, такі як зміна клімату, тероризм, міграція та економічна нестабільність, вимагають колективних міжнародних відповідей та сильнішої багатосторонньої координації [3, с. 122].

Франція намагається реагувати на сучасні міжнародні проблеми, поєднуючи традиційні дипломатичні важелі впливу з підтримкою багатостороннього співробітництва та європейської інтеграції. Зовнішня політика Е. Макрона свідчить про прагнення зміцнити Європу в політичному, економічному, соціокультурному та військовому плані, зберігаючи при цьому міцні міжнародні партнерські відносини. Європейський Союз залишається центральним елементом стратегії зовнішньої політики, оскільки розглядається як важливий механізм для збільшення глобального впливу Європи та захисту

європейських інтересів у міжнародній системі, що стає дедалі більш конкурентною [1, с. 3].

Французька Республіка також підтримує посилення європейського оборонного співробітництва та стратегічної автономії, залишаючись прихильною НАТО та трансатлантичному співробітництву, а також продовжує інвестувати в дипломатію, військовий потенціал, регіональні партнерства, медичну сферу та міжнародні ініціативи, щоб зберегти свою роль як одного з головних глобальних гравців (глобальних акторів) [4, с. 38-40; 5, с. 59-63].

Отже, Франція продовжує відігравати важливу роль як глобальний гравець, поєднувати стратегічну незалежність, підтримку європейської інтеграції та прихильність до багатостороннього співробітництва. Однак країна також стикається з серйозними викликами, спричиненими геополітичним суперництвом та складністю глобального врядування. Французька Республіка прагне адаптуватися до цих реалій шляхом зміцнення міжнародних партнерств, підтримки багатосторонніх інституцій та модернізації дипломатичних стратегій. Незважаючи на певні обмеження, Франція залишається відданою збереженню своєї ролі як впливового глобального гравця (глобального актора) та захисника міжнародної співпраці у XXI столітті.

Список використаних джерел:

1. Darnis, J. P. (2017). *Macron's Foreign Policy: Not a Zero Sum Game* (IAI Commentaries 17/02). Istituto Affari Internazionali.
2. Van Herpen, M. H. (2004). Chirac's Gaullism: Why France has become the driving force behind the effort to build an autonomous European defence. *Romanian Journal of European Affairs*, 4(1), 69–85
3. Veress, H. (2021). France as a Middle Power in the Shadow of Great Powers After the Pandemic. *Foreign Policy Review*, 14, 112–126. <https://doi.org/10.47706/kkifpr.2021.3.112-126>
4. Ціватий, В.Г. (2026). Медична дипломатія, валеологічна дипломатія і міжнародне медичне право в умовах глобалізаційних змін: світові, європейські і національні стандарти. *«Medfocus»: науково-аналітичне видання*. № 2, 38-40.

5. Авер'янов, С.В. & Ковтун, О.Ю. (2026). Перспективи європейської та євроатлантичної інтеграції України в контексті оновленої Стратегії національної безпеки США (2025). *Нотатки сучасної науки. Мультидисциплінарний науковий часопис*. № 36, 59-63.

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Столяров Іван Олександрович

Студент 3 курсу спеціальності «Право», Навчально-наукового інституту

психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Тематика юридичних фактів у кримінальному праві України обрана з огляду на її ключову роль у функціонуванні системи кримінально-правового регулювання. Юридичні факти є тією основою, яка з'єднує правові норми зі справжніми життєвими ситуаціями. Без встановлення відповідного юридичного факту неможливо утворення кримінально-правових відносин, притягнення особи до відповідальності чи накладення покарання. Актуальність теми посилюється процесами реформування українського кримінального законодавства, потребою його відповідності європейським правовим стандартам, а також вирішенням практичних проблем, пов'язаних із кваліфікацією правопорушень. Як свідчить судова практика, чимало помилок у кримінальних провадженнях спричинені саме некоректним встановленням або аналізом юридичних фактів, що здатне призводити як до незаконного переслідування невинних осіб, так і до уникнення покарання винними [1].

Результати аналізу дозволили встановити, що юридичний факт є базовою категорією правової теорії та підґрунтям виникнення, зміни чи припинення правовідносин. Ці факти включають конкретні життєві обставини, дії чи події, з якими закон пов'язує певні правові наслідки. Основними властивостями юридичних фактів виступають нормативна визначеність, конкретність, суспільна значущість та потенціал впливати на виникнення правових наслідків. Вони відіграють критично важливу роль у забезпеченні реалізації норм права на практиці.

У контексті кримінального права юридичні факти відіграють особливу роль, адже ця галузь пов'язана із застосуванням примусу з боку держави. У цьому аспекті найважливішим юридичним фактом вважається вчинення кримінального правопорушення, яке стає підставою для встановлення кримінальної відповідальності. З'ясовано, що кримінальне правопорушення має складну природу: воно поєднує як фактичну обставину, так і її юридичне тлумачення. Для виникнення кримінально-правових відносин необхідно довести наявність усіх елементів складу злочину — об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони. Відсутність хоча б одного з цих елементів виключає можливість притягнення до відповідальності.

Окремо вивчено юридичні факти, які виключають кримінальну відповідальність. Серед них — необхідна оборона, крайня необхідність, фізичний чи психічний примус, а також виконання наказу або розпорядження. Ці обставини нівелюють суспільну небезпечність та протиправність діяння. Зокрема, інститут крайньої необхідності відіграє важливу роль у забезпеченні балансу між охороною громадських інтересів і захистом особистих прав. Досліджено також юридичні факти, що можуть пом'якшувати або обтяжувати кримінальну відповідальність. Вони виступають визначальними у створенні індивідуалізованого підходу до призначення покарання та забезпеченні принципу справедливості.

У процесі дослідження встановлено, що встановлення юридичних фактів у кримінальному провадженні є багатоетапною процедурою, яка включає збір,

перевірку і правову оцінку доказів. Особливе значення при цьому має дотримання принципів презумпції невинуватості й «in dubio pro reo» [2], що передбачають тлумачення сумнівів на користь обвинуваченого. Разом із тим виявлено прогалини у чинному регулюванні питань юридичних та фактичних помилок в українському кримінальному законодавстві, що негативно впливає на цілісність і послідовність судової практики.

Список використаних джерел:

1. Методологічні та теоретичні основи пізнання юридичних фактів.

URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fe071e92-3c09-4cbf-ae8b-b773fad464c2/content>

2. Юридичні факти стани в динаміці кримінально-процесуальних

відносин. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/04f23675-5f25-4050-93cc-8570ab4d97f6/content>

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС: ПОДАТКИ ТА ЇХ РОЛЬ У ДЕРЖАВІ

Суслікова Ніна Іванівна,

здобувачка вищої освіти 4 курсу

спеціальності «Право», Навчально-Науковий інститут психології та

суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Дерев'янкін Сергій Леонідович,

к. юрид. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

У сучасних умовах розвитку держави податки є одним із найважливіших інструментів забезпечення її функціонування. Саме завдяки податковим надходженням фінансується діяльність органів державної влади, Збройних Сил, системи охорони здоров'я, освіти, правоохоронних органів та соціального

забезпечення населення. Без стабільної податкової системи держава фактично не здатна реалізовувати свої функції та гарантувати належний рівень суспільного порядку. Однак ефективне функціонування системи оподаткування неможливе без застосування певних механізмів державного впливу, серед яких особливе місце займає адміністративний примус.

У юридичній науці адміністративний примус розглядається як один із методів державного управління, який застосовується уповноваженими органами для забезпечення виконання правових норм, підтримання дисципліни та запобігання правопорушенням. У статті «Адміністративний примус у сфері податків та зборів» зазначається, що адміністративний примус є «необхідним елементом реалізації державної податкової політики та забезпечення стабільності бюджетної системи держави» [1]. На мою думку, із цим твердженням важко не погодитися, оскільки податкова система не може існувати виключно на принципі добровільності. Завжди існуватимуть особи, які намагатимуться уникнути виконання податкового обов'язку, а тому держава повинна мати законні механізми впливу на таких платників.

Особливістю адміністративного примусу у сфері оподаткування є те, що він спрямований не лише на покарання порушників, але й на попередження правопорушень та забезпечення належного виконання фінансових зобов'язань перед державою. Саме податкова дисципліна є основою економічної стабільності держави, адже несвоєчасна сплата податків безпосередньо впливає на наповнення бюджету та можливість держави виконувати свої функції.

Науковець О. М. Бандурка зазначав, що адміністративний примус є способом забезпечення правопорядку та важливим елементом діяльності органів державної влади. Учений наголошував, що примус у демократичній державі повинен застосовуватися виключно в межах закону та відповідати принципу законності. На мою думку, це надзвичайно важливий аспект, оскільки в сучасних умовах адміністративний примус не повинен перетворюватися на інструмент тиску на платників податків. Навпаки, його застосування має бути справедливим, обґрунтованим та пропорційним.

Податки виконують не лише фіскальну функцію, але й регулюючу, соціальну та економічну. За допомогою податкової політики держава може стимулювати розвиток окремих галузей економіки, підтримувати малий та середній бізнес, регулювати рівень інвестицій та впливати на соціальний захист населення. У наукових працях із податкового права зазначається, що податкова система є важливим інструментом реалізації державної економічної політики [2]. Я вважаю, що саме ефективна податкова політика дозволяє державі підтримувати баланс між інтересами суспільства та бізнесу.

Разом із тим проблема ухилення від сплати податків залишається однією з найбільш актуальних для багатьох держав світу, у тому числі й для України. Причинами цього можуть бути як недосконалість податкового законодавства, так і низький рівень довіри населення до державних інституцій. На мою думку, громадяни більш відповідально ставляться до сплати податків тоді, коли бачать реальні результати використання бюджетних коштів. Якщо держава забезпечує якісну медицину, освіту, оборону та соціальний захист, то рівень добровільної сплати податків значно зростає.

Досліджуючи примус у податковому праві, треба зазначити, що податково-правовий примус має комплексний характер, оскільки поєднує елементи адміністративного, фінансового та правового впливу [3]. Це свідчить про складність та багатогранність податкових правовідносин. Ефективність адміністративного примусу залежить не лише від суворості санкцій, але й від якості правового регулювання та професійності органів, які здійснюють контроль у сфері оподаткування.

Важливим аспектом є також співвідношення адміністративного примусу та прав людини. У демократичній державі будь-які примусові заходи повинні застосовуватися з дотриманням принципів верховенства права, законності та пропорційності. У науковій літературі підкреслюється, що надмірний адміністративний тиск може негативно впливати на розвиток підприємницької діяльності та економіки загалом [5]. На мою думку, держава повинна шукати

баланс між забезпеченням надходжень до бюджету та створенням сприятливих умов для розвитку бізнесу.

Крім того, податки мають важливе соціальне значення. Вони забезпечують перерозподіл доходів у суспільстві та фінансування соціальних програм. Саме через податкову систему держава може підтримувати малозабезпечені верстви населення, фінансувати пенсійне забезпечення та інші соціальні гарантії. Тому податки слід розглядати не лише як фінансовий обов'язок громадян, а і як важливий елемент суспільної солідарності.

Отже, адміністративний примус у сфері оподаткування є необхідним елементом функціонування держави та важливим засобом забезпечення податкової дисципліни. Його застосування дозволяє державі гарантувати стабільність бюджетної системи, підтримувати економічну безпеку та забезпечувати виконання податкових обов'язків. Разом із тим ефективність адміністративного примусу залежить від дотримання принципів законності, справедливості та пропорційності. На мою думку, лише поєднання ефективної податкової політики, високого рівня правової культури населення та справедливого застосування примусових заходів здатне забезпечити стабільний розвиток держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Адміністративний примус у сфері податків та зборів [Електронний ресурс] // Social & Legal Studios. – Режим доступу: <https://sls-journal.com.ua/uk/journals/tom-5-1-2022/administrativny-primus-u-sferi-podatktiv-ta-zboriv>
2. Державний та адміністративний примус [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/aug/5871/vnulpurn201684541.pdf>
3. Адміністративний примус як метод реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://law.stateandregions.zp.ua/archive/3-3_2020/14.pdf

4. Протидія адміністративним правопорушенням у фінансовій сфері [Електронний ресурс] : монографія. – Режим доступу: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2750/1/document_%D0%97%D0%B0%D1%8F%D1%86%D1%8C_%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0_%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.pdf
5. Адміністративний примус у публічному праві України [Електронний ресурс] : дисертація. – Режим доступу: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2c42cb32-e6f6-47e1-aade-b722a4a8f7a4/content>
6. Примус у публічному адмініструванні [Електронний ресурс] : навчальний посібник. – Режим доступу: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2018/MM_224.pdf

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАВОВИХ СТАНДАРТИВ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Тарасенко Кристина Русланівна,

студентка 4 курсу спеціальності 081 «Право», Навчально-Науковий інститут психології та суспільних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Швець Світлана Леонідівна,

к. пол. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

Євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність приведення національного законодавства у відповідність до правових стандартів Європейського Союзу. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС процес адаптації законодавства став одним із ключових напрямів правової

реформи. Проте на практиці імплементація європейських правових стандартів залишається складним і неоднозначним процесом, що супроводжується низкою правових та інституційних проблем.

Імплементація європейських стандартів не обмежується простим прийняттям нових нормативно-правових актів. Вона передбачає комплексне реформування правової системи, включаючи механізми правозастосування, діяльність державних органів та судову практику. Саме тому однією з головних проблем є формальний характер законодавчих змін, коли нові норми закріплюються на рівні законів, але не забезпечуються реальним виконанням.

На думку І. С. Лісної, «адаптація законодавства України до права ЄС ускладнюється нестабільністю нормативної бази, частими змінами законодавства та відсутністю єдиного механізму координації цього процесу» [1]. Це призводить до ситуації, коли окремі європейські положення імплементуються фрагментарно, без належної узгодженості з уже чинними нормами. Ще однією проблемою є відмінність правових систем. «Право ЄС базується на принципах верховенства права, юридичної визначеності та стабільності судової практики, тоді як українська правова система тривалий час формувалася в умовах пострадянської моделі, де значний вплив мала надмірна зарегульованість і формалізм. Це створює труднощі під час перенесення *acquis* ЄС у національне законодавство. Крім того, важливим викликом є недостатній рівень підготовки державних службовців та правників до застосування європейських стандартів. Навіть за наявності нормативної бази, відсутність практичних навичок у посадових осіб часто знижує ефективність реформ» [3].

Окремої уваги заслуговує проблема розриву між законодавчим закріпленням стандартів та їх фактичним застосуванням. «У багатьох випадках Україна виконує міжнародні зобов'язання шляхом прийняття законів, однак їх реалізація на практиці залишається неповною. Особливо це стосується сфери прав людини, антикорупційної політики та судової реформи» [4].

На думку Д. О. Гарбазея, значним показником проблем імплементації є виконання рішень Європейського суду з прав людини, оскільки в Україні нерідко

спостерігається ситуація, коли судові рішення ЄСПЛ визнаються, але не завжди забезпечуються ефективними механізмами виконання [2]. Це свідчить про те, що імплементація має охоплювати не лише законодавчий, а й інституційний рівень. Важливою перешкодою також є політичний фактор. Процес гармонізації законодавства часто залежить від політичної волі органів державної влади, зміни урядових пріоритетів та темпів проведення реформ. Через це окремі напрями адаптації просуваються швидко, а інші залишаються на стадії декларативних намірів. Слід погодитися з думкою Я. Фокіна, що «імплементація європейських правових стандартів вимагає не механічного копіювання норм, а їх системного узгодження з національними особливостями правової системи. У протилежному випадку виникає ризик правових колізій, дублювання норм та ускладнення правозастосовної практики» [4].

Таким чином, імплементація європейських правових стандартів у національне законодавство України є важливим етапом євроінтеграційного процесу, однак супроводжується суттєвими труднощами. Серед основних проблем варто виділити нестабільність законодавства, відсутність системного механізму координації, недостатню інституційну спроможність державних органів та розрив між нормативним закріпленням і практичною реалізацією прийнятих стандартів.

Отже, успішна імплементація європейських правових стандартів можлива лише за умови комплексного підходу, який поєднує якісне нормотворення, ефективну діяльність державних інституцій та реальне забезпечення принципу верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Лісна І. С. Імплементація європейських правових норм у законодавство України. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2024. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/954/913>
2. Гарбазей Д. О. Теоретико-правове дослідження імплементації рішень ЄСПЛ в правову систему України. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/332958>

3. Риндюк В. І., Кучинська О. Ю. Юридико-технічні аспекти адаптації законодавства України до законодавства ЄС. 2024. URL: <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/855>

4. Фокін Я. Ф. Імплементация європейських стандартів у правове поле України: секторальні реформи та виклики інтеграції в ЄС. 2025. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/340>

ОСОБЛИВОСТІ ФІКСАЦІЇ ДОКАЗІВ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОКУМЕНТУВАННІ

Тимчаковська Анна Сергіївна,

студентка 4 курсу, спеціальність 081 «Право», Навчально-Науковий інститут психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,

д. юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало каталізатором безпрецедентної за обсягами та методологією роботи з документування міжнародних злочинів. Станом на сьогодні Офіс Генерального прокурора України зареєстрував десятки тисяч проваджень за фактами воєнних злочинів, що вимагає принципово нових підходів до фіксації доказів – як на національному рівні, так і у відповідності до стандартів Міжнародного кримінального суду. Особливістю саме української практики є те, що документування здійснюється у реальному часі, безпосередньо під час триваючого збройного конфлікту, що створює унікальний емпіричний матеріал для криміналістичної науки.

Серед ключових особливостей фіксації доказів воєнних злочинів – багатосуб'єктність процесу. До збору доказів залучені Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань, Національна поліція, Офіс Генерального прокурора, а також неурядові правозахисні організації (Харківська правозахисна група, Центр прав людини ZMINA, ГО «Прожектор» тощо). Така децентралізована модель потребує жорсткої координації та уніфікованих стандартів процесуальної фіксації, оскільки матеріали, зібрані різними суб'єктами, мають бути придатними для використання як у національних, так і у міжнародних судових інстанціях [1, с. 150].

Центральне місце в сучасній системі фіксації доказів займають цифрові технології. Йдеться про супутникові знімки (зокрема компанії Махаг Technologies, які зафіксували облогу Маріуполя, події у Бучі та Ірпені), дані аерофотозйомки безпілотників, перехоплення радіоперемовин противника, метадані фото- та відеоматеріалів із соціальних мереж, а також дані хмарних сервісів. Цифровізація криміналістичної та судово-експертної діяльності, використання дронів, 3D-сканерів, мобільних ДНК-лабораторій дозволяє отримувати унікальні докази та забезпечує високоточну обробку даних із мінімізацією суб'єктивізму у формуванні доказової бази [2, с. 281].

Окрему категорію інструментів становлять державні цифрові платформи для збору свідчень від громадян. Урядом створено портал warcrimes.gov.ua, інтегрований з базою даних I-DOC, що дозволяє систематизувати та аналізувати повідомлення про злочини. Активно використовуються чат-боти «eВорог», бот СБУ, Tribunal.ua, War Crime Bot, які дозволяють громадянам оперативно надсилати фото-, відео- та текстові свідчення. Окремої уваги заслуговує міжнародний мобільний додаток eyeWitness to Atrocities, який завдяки вбудованим протоколам верифікації (фіксація геолокації, дати, відсутність редагування) забезпечує допустимість зібраних матеріалів у міжнародних судах.

Водночас використання цифрових доказів стикається з низкою процесуальних проблем. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України не містить достатньо деталізованих норм щодо обігу електронних доказів,

правил огляду вебресурсів і роботи з даними хмарних сервісів та мобільних застосунків. У зв'язку з цим у науковій літературі обґрунтовується потреба нормативного закріплення мінімальних стандартів процесуального обігу цифрових доказів, а також підзаконних міжвідомчих інструкцій цифрової криміналістики. Європейський суд з прав людини у справі *Khan v. the United Kingdom* сформулював позицію, відповідно до якої допустимість цифрових доказів залежить не лише від законності їх отримання, а й від забезпечення справедливості судового процесу в цілому [3].

Особливе значення має дотримання міжнародних стандартів роботи з цифровими доказами, насамперед Берклійського протоколу про цифрові розслідування з відкритих джерел (*Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations*), ухваленого під егідою УВКПЛ ООН та Каліфорнійського університету в Берклі. Цей документ встановлює методологічні вимоги до збору, верифікації, збереження та аналізу цифрових матеріалів, забезпечуючи їх допустимість у міжнародних судах. Інтеграція стандартів Берклійського протоколу в національну практику є необхідною передумовою успішного представництва українських матеріалів у Міжнародному кримінальному суді та потенційному спеціальному військовому трибуналі [4, с. 283].

Таким чином, український досвід фіксації доказів воєнних злочинів демонструє формування нової парадигми міжнародної кримінальної юстиції, в якій цифрові технології є не допоміжним, а одним із центральних інструментів доказування. Подальший розвиток цієї системи потребує: (а) нормативного закріплення в КПК України стандартів обігу цифрових доказів; (б) ратифікації Другого додаткового протоколу до Будапештської конвенції про кіберзлочинність; (в) створення акредитованих лабораторій цифрової криміналістики; (г) посилення координації між державними органами та неурядовими документаторами. Український кейс має шанс стати міжнародним прецедентом ефективного використання цифрових технологій для відновлення справедливості.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. С., Парфьонов В. Ю. Про особливості застосування новітніх технологій у документуванні воєнних злочинів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 145–152.
2. Косохатко Б. С. Проблеми використання розвідки з відкритих джерел при розслідуванні злочинів, вчинених у межах міжнародного збройного конфлікту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 87. С. 277–284.
3. Погорецький М. А. Документування і доказування міжнародних злочинів в Україні: процесуально-криміналістичні та цифрові стандарти прийнятності доказів для Міжнародного кримінального суду та спеціального військового трибуналу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/347514> (дата звернення: 14.05.2026).
4. Кропивка Р. О. Правовідносини прокурора зі слідчим та оперативними підрозділами під час досудового розслідування воєнних злочинів. *Вісник кримінального судочинства*. 2024. № 3–4. С. 265–283. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2024.3-4/265-283>.

СОЦІАЛЬНІ МЕДІА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ

Уцеховський Максим Юрійович,

здобувач четвертого року навчання

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності

«Політологія»,

навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Проноза Інна Іванівна,

к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права,

Університет Ушинського, м. Одеса

У сучасних умовах цифровізації суспільно-політичних процесів соціальні медіа посідають важливе місце в системі політичної комунікації. Вони не лише забезпечують швидке поширення інформації, а й створюють нові можливості для залучення громадян до обговорення політичних питань, формування громадської думки, участі у суспільних кампаніях та мобілізаційних практиках. Особливого значення соціальні медіа набувають у контексті політичної участі молоді, оскільки саме молоде покоління є найбільш активним користувачем цифрових платформ та соціальних мереж.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що традиційні форми політичної участі поступово доповнюються або частково замінюються новими цифровими практиками. Молодь дедалі частіше отримує політичну інформацію через соціальні мережі, бере участь в онлайн-дискусіях, підтримує громадські ініціативи, поширює суспільно значущий контент, долучається до електронних петицій, інформаційних кампаній та інших форм цифрової участі. У цьому сенсі соціальні медіа виступають не лише середовищем комунікації, а й інструментом політичної соціалізації та мобілізації молодих громадян.

У науковій літературі соціальні медіа розглядаються як важливий елемент сучасної політичної комунікації. Зокрема, А. Янченко підкреслює, що соціальні медіа змінюють саму логіку політичної взаємодії, оскільки забезпечують двосторонній зв'язок, інтерактивність, швидкість реакції та можливість безпосереднього включення користувачів у політичний дискурс [1]. На відміну від традиційних медіа, де комунікація часто має односторонній характер, соціальні медіа формують горизонтальні мережі взаємодії, у межах яких молодь може бути не лише споживачем інформації, а й її активним поширювачем, інтерпретатором та учасником публічного обговорення.

Важливим аспектом є також те, що соціальні медіа сприяють трансформації комунікаційної парадигми загалом. Як зазначає Т. Польська, розвиток нових медіа змінює механізми комунікації між соціальними групами, політичними інститутами та громадянами, роблячи інформаційний простір більш відкритим, динамічним і децентралізованим [2]. У цьому середовищі молодь отримує ширші можливості для самовираження, публічної активності та залучення до суспільно-політичних процесів.

Особливу роль соціальні медіа відіграють у процесі політичної соціалізації молоді. У дослідженні О. Готько та О. Чайковської наголошується, що інтернет-середовище суттєво впливає на формування політичних орієнтацій, цінностей і моделей поведінки молодих людей [3]. Через цифрові платформи молодь знайомиться з політичним порядком денним, отримує доступ до альтернативних точок зору, долучається до публічних дискусій та виробляє власне ставлення до суспільно значущих проблем. Саме тому соціальні медіа слід розглядати не лише як технічний канал передачі інформації, а як важливий простір формування громадянської та політичної суб'єктності.

Соціальні медіа створюють широкий спектр можливостей для політичної участі молоді. По-перше, вони забезпечують оперативний доступ до політичної інформації та новин. По-друге, дають змогу швидко мобілізувати користувачів навколо певної суспільної проблеми або політичної ініціативи. По-третє, сприяють встановленню прямої комунікації між молоддю, громадськими

активістами, політичними акторами та інституціями. По-четверте, вони дозволяють реалізовувати такі форми участі, як підписання електронних петицій, участь в онлайн-обговореннях, поширення політичного контенту, підтримка громадських кампаній та мережевих спільнот. У цьому контексті соціальні медіа стають дієвим інструментом мобілізації, особливо в ситуаціях суспільної напруги або криз.

На цьому наголошують і сучасні українські дослідження молодіжної активності. Так, В. Крижанівська, аналізуючи громадсько-політичну активність молоді в умовах суспільних криз, зазначає, що молодь є однією з найбільш динамічних соціальних груп, яка швидко реагує на суспільні виклики та активно включається у громадське й політичне життя [4]. За таких умов соціальні медіа виступають не лише каналом інформування, а й механізмом координації дій, консолідації однодумців та поширення мобілізаційних меседжів.

Водночас вплив соціальних медіа на політичну участь молоді не є однозначно позитивним. Поряд із розширенням доступу до інформації та новими можливостями залучення, цифрове середовище створює і певні ризики. Насамперед ідеться про поширення маніпулятивного контенту, дезінформації, фрагментацію інформаційного простору, формування «інформаційних бульбашок», а також тенденцію до поверхової, символічної участі, яка не завжди переходить у реальну офлайн-активність. У цьому сенсі важливо враховувати, що сама наявність цифрових платформ ще не гарантує високого рівня усвідомленої політичної участі, а потребує розвитку критичного мислення, медіаграмотності та політичної культури молоді.

Отже, соціальні медіа в сучасному суспільстві стали одним із ключових інструментів політичної участі молоді. Вони поєднують інформаційну, комунікативну, соціалізаційну та мобілізаційну функції, відкриваючи нові форми залучення молодих громадян до політичного життя. Разом із тим ефективність такого впливу залежить від рівня політичної свідомості молоді, якості інформаційного середовища та здатності критично сприймати політичний

контент. Саме тому подальше дослідження соціальних медіа як інструменту політичної участі молоді є важливим напрямом сучасної політичної науки.

Список використаних джерел:

1. Янченко А. Соціальні медіа як елемент політичної комунікації. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1–2. С. 109–119.
2. Польська Т. Д. Зміна комунікаційної парадигми в умовах розвитку нових медіа. *Politicus*. 2017. № 2. С. 120–124.
3. Готько О., Чайковська О. Вплив Інтернет-середовища на політичну соціалізацію молоді. *Молодь і ринок*. 2017. № 6. С. 124–130.
4. Крижанівська В. І. Громадсько-політична активність молоді в умовах суспільних криз. *Habitus*. 2022. Вип. 41. С. 31–35.

СТРАТЕГІЇ ЕМОЦІЙНОЇ ПОЛЯРИЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ ДЕБАТАХ: ЛІНГВОПОЛІТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ПОПУЛІЗМУ

Федорук Світлана,

заступник директора Приватного Підприємства Пьюселік Консалтінг Груп

У середині 2020-х років світовий політичний процес характеризується глибокою кризою раціональної аргументації. Політичні дебати, які традиційно розглядалися як інструмент пошуку компромісу, трансформувалися в арену емоційної поляризації. Використання лінгвістичних стратегій, спрямованих на збудження гніву, страху та відчуття соціальної несправедливості, стало основою дискурсу сучасного популізму. В умовах цифрового інформаційного простору ці стратегії набувають особливої гостроти, оскільки алгоритми соціальних мереж пріоритезують саме емоційно забарвлений контент, що безпосередньо впливає на електоральну поведінку та стабільність демократичних інститутів.

Популізм у сучасній науці розглядається не лише як ідеологія, а як специфічний тип політичного дискурсу [1]. Спираючись на праці Е. Лаклау та Ш. Муффа, можна стверджувати, що основою популістського впливу є створення

«антагоністичної межі» між двома таборами [2; 3]. Ключові компоненти емоційної матриці популізму: дихотомія «Ми – Вони» – створення образу «чистого народу» та «корумпованої еліти» (або «зовнішніх ворогів»). Емоційна напруга виникає в точці зіткнення цих двох груп; емоційний афект як легітимізація – популістські лідери апелюють не до фактів, а до «правди почуттів», де обурення має стає вищим джерелом політичної істини; спрощення (Reductionism) – складні політичні проблеми редукуються до зрозумілих емоційних гасел, що дозволяє швидко мобілізувати прихильників під час дебатів.

Як відомо, мова дебатів у використанні популістів насичена інструментами, що блокують критичне мислення аудиторії. Відомі наступні найбільш поширені стратегії. Перш за все, стратегія апеляції до страху, коли політики використовують лексику катастрофізму («загибель», «колапс», «вторгнення», «зрада» та ін.). Мета такого роду дебатів – створити відчуття екзистенційної загрози, де лідер-популіст виступає як єдиний рятівник. Це змушує виборця обирати не програму, а «безпеку», що базується на емоційній довірі. Друга стратегія – стратегія моральної переваги та стигматизації, коли використовується лексика з високим ступенем інтенсивності («злочинна влада», «вороги народу», «паразити» та ін.). Стигматизація опонентів у дебатах позбавляє їх права на раціональну відповідь, оскільки дискусія переводиться з площини «програм» у площину «моралі». Третя поширена стратегія – метафоризація та міфологізація. Сучасні дебати (на прикладах виборчих кампаній у США, країнах ЄС та Латинській Америці 2024-2025 рр.) демонструють повернення до архетипних метафор: «очищення», «боротьба світла і тіні», «повернення втраченого раю». Метафора діє в обхід логічного фільтра, викликаючи глибокий емоційний відгук.

Емоційна поляризація в дебатах виконує конкретну політичну функцію – цементацію електорального ядра. Мовні стратегії підбираються таким чином, щоб резонувати з уже існуючими образами та страхами конкретної групи. У дебатах політик часто звертається не до опонента і не до нейтрального глядача, а виключно до свого прихильника, радикалізуючи його позицію. Інша відома

методика – дискредитація експертного знання. Характерною рисою дискурсу є висміювання «інтелектуалів» та «експертів». Використовується просторіччя, арготизми та навмисно спрощені синтаксичні конструкції, що створює ілюзію «близькості до народу». Існує і така стратегія – методика, як інструменталізація гніву. Гнів розглядається як найбільш мобілізуюча емоція. Популістські дебати конструюються як послідовність «вибухів» обурення, що забезпечує максимальне охоплення в медіа та соціальних мережах.

У 2025–2026 роках дебати все частіше відбуваються у форматі коротких раундів або онлайн-трансляцій. Це накладає відбиток на мову, а саме: хештегізація мовлення, тобто використання коротких фразеологізмів, які легко стають мемами («Drain the swamp», «Stop the steal» тощо). Візуально-емоційний супровід, коли емоційний вплив підсилюється невербальними засобами (агресивна жестикуляція, міміка), що в цифровому форматі зчитується швидше за зміст слів. Відома у широкому використанні й алгоритмічна радикалізація, коли мова дебатів адаптується під алгоритми, які заохочують конфлікт. Чим радикальніша емоційна стратегія лідера, тим більше охоплення він отримує.

Таким чином, емоційна поляризація в сучасних політичних дебатах є не випадковим побічним ефектом, а свідомою стратегією мобілізації електорату в умовах дефіциту раціональних аргументів. Дискурс популізму ефективно використовує мовні інструменти апеляції до страху, гніву та моральної дихотомії, що веде до руйнування культури політичного діалогу. Лінгвополітичний аналіз показує, що сучасні дебати дедалі більше зміщуються від обговорення майбутнього (програм) до ревізії минулого (травм та образ) через використання агресивної метафорики.

Для збереження демократичної стабільності необхідне впровадження механізмів «цифрової гігієни» та розвиток критичного дискурс-аналізу серед виборців, що дозволить знизити рівень емоційної маніпуляції в політичному полі.

Список використаних джерел:

1. Jorgensen M. V., Fillips L. Dzh. Diskurs-analiz. Teoriya i Mehtod. London, 2002.
2. Лаклау Е. Популістський розум / пер. з англ. Київ: Видавництво Жупанського, 2019. 192 с.
3. Муфф Ш. Агоністика. Політичні аспекти публічного простору / пер. з англ. Київ: Комубук, 2021. 216 с.

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА: ПОХОДЖЕННЯ ТА ІСТОРІЯ ТЕРМІНУ

Цимбал С. Ю.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності «Політологія»
Університет Ушинського,
м. Одеса. Україна

Сучасний етап розвитку міжнародних відносин характеризується стрімким зростанням ролі інформації та комунікативних технологій у політичному, військовому та соціальному житті держав. Інформаційний простір став ареною для інформаційних війн, тобто не лише сферою обміну знаннями, але й окремим полем глобального протиборства, у межах якого держави та інші актори міжнародних відносин реалізують власні стратегічні інтереси. У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження феномену інформаційної війни як інструменту впливу на громадську думку, масову свідомість, політичні процеси та зовнішньополітичні стратегії держав.

Проблематика інформаційних війн є особливо актуальною в умовах російсько-української війни. Інформаційний складник став невід'ємною складовою гібридної війни.

У політологічному дискурсі слід відзначити плюралізм підходів до визначення поняття «інформаційна війна». Здебільшого інформаційну війну трактують як форму інформаційного протиборства між державами, політичними, економічними чи соціальними інститутами, недержавними акторами тощо.

Слід відзначити, що «Термін «інформаційна війна» набув широкого розповсюдження після завершення американськими військовими операції «Буря в пустелі». В ході даної операції була задіяна так звана «інформаційна зброя», котра довела свою ефективність та набула широкої популярності. У 1992 році Головний штаб Міністерства оборони США видає директиву «Інформаційна війна», в якій міститься детальна інструкція підготовки до такого роду війн. Трохи згодом, на базі концепцій інформаційної війни Об'єднаний комітет начальників штабів США ухвалив документ, що отримав назву «Загальні погляди на період до 2010 року», в якому деталізував та вдосконалив доктрину інформаційної війни» [1, с. 2].

Попри відносну новизну самого терміну «інформаційна війна», практика використання інформації як інструменту впливу має давню історію. Елементи інформаційного протиборства використовувалися у Стародавньому світі. Зокрема, йдеться про залякування, дезінформацію, поширення чуток тощо у процесі комунікації «обличчям до обличчя». В епоху Середньовіччя інформаційний вплив набув релігійного та ідеологічного характеру, а головними комунікаторами (відправниками інформації) стали інститути церкви та монархії. Недарма конгрегація пропаганди виникла саме у 1622 році як частина уряду Католицької церкви. Варто погодитись із оцінкою Г. Почепцова у визначенні періодизації розвитку інформаційних війн: релігійна інформаційна війна, тоталітарна інформаційна війна, комерційна інформаційна війна, комунікативна війна. Г. Почепцов зазначає: «релігійна – вона, зокрема, була спрямована на виправлення поведінки, дозволеної в минулі століття, інструментарій ішов як від людини – молитва, так і до людини – проповідь; тоталітарна, яка виникає з появою технічної підтримки, що охоплює все населення одночасно, це час

Гітлера і Сталіна, інструментарій – мас-медіа, пропаганда мала монологічний характер, позитивно описуючи себе і негативно ворогів; комерційна: інструментарій – реклама і паблік рілейшнз, які диктують нам наш світ споживання; комунікативна: інструментарій – інтернет, соцмережі, де створюються індивідуально орієнтовані повідомлення, від яких важко ухилитися; майбутня...» [2].

У Новий час інформаційний вплив почав використовуватися у боротьбі між державами. Особливого значення він набув під час Французької революції та наполеонівських воєн (від Аустерліца до Ватерлоо).

Якісно новий етап розвитку інформаційних війн розпочався у ХХ столітті. Цьому сприяло поява системи масмедіа (засобів масової комунікації), таких як преса, радіо, телебачення. Саме в цей період інформаційна війна перетворюється на важливий елемент міжнародної політики. У роки Першої та Другої світових війн держави активно використовували пропаганду для мобілізації населення, деморалізації противника та формування міжнародної підтримки.

Окремий етап інформаційної війни безпосередньо пов'язується зі становленням двополярного світу та протистояння у формі «холодної війни» між США та СРСР. У цей період інформаційна війна стала невід'ємною складовою глобального геополітичного конфлікту. Усі без виключення медіа ресурси – від преси до кінематографа використовувалися як інструменти впливу на громадську думку. У цей період почали формуватися сучасні концепції інформаційно-психологічних операцій та стратегічних комунікацій.

Вже доводилось зазначати, що «Інформаційні війни стали однією із головних ознак сучасності. Вони не лише є продовженням інформаційного протистояння у напрямку використання комунікативних технологій під час загострення гібридних конфліктів, або невід'ємною інформаційною частиною бойових дій. Інформаційна війна постала в якості окремого, самостійного комунікативного феномену, який використовується на різних рівнях політичної взаємодії – від партійної боротьби під час виборів та «війн компроматів» між окремими політиками до протистояння бюрократичних та олігархічних кланів і

груп інтересів у публічній політиці. Інформаційна війна посідає важливе місце у формуванні зовнішньополітичних стратегій держав. Тобто, інформаційна війна стає частиною внутрішньополітичної та зовнішньополітичної взаємодії» [3, с. 97].

На сучасному етапі інформаційна війна охоплює політичну, економічну, дипломатичну та культурну складові міжнародних відносин. Основними інструментами сучасної інформаційної війни є пропаганда, дезінформація, кібератаки, маніпуляція громадською думкою, інформаційно-психологічні операції та контроль над інформаційними потоками. Слід погодитись із наступною думкою: «Модель політичної пропаганди майбутнього усе ще залишається не визначеною, але деякі тренди вже можна відслідкувати. Зокрема, йдеться про емоційність повідомлень, ігнорування, або спотворення фактів (спін-докторінг), анонімність джерел інформації («шкарпетові ляльки»), поділ суспільства на «ми» та «вони», спрощення інформаційних повідомлень, акцент на залякуванні аудиторії тощо» [4].

Сучасні інформаційні війни характеризуються високим рівнем технологічності та глобальним масштабом. Інтернет, соціальні мережі та цифрові платформи створили нові можливості для поширення інформаційного впливу. Водночас це суттєво ускладнило механізми протидії інформаційним загрозам, оскільки інформаційний простір динамічно розвивається та змінюється.

Відтак, поняття «інформаційна війна» сформувалося внаслідок становлення інформаційного суспільства та трансформації міжнародних відносин у другій половині XX століття – першій чверті XXI століття. Водночас практика використання інформації як засобу боротьби має багатовікову історію. Еволюція форм і методів інформаційного впливу свідчить про перетворення інформації на один із ключових ресурсів сучасної політики та міжнародної безпеки. Сучасні інформаційні війни стали важливим чинником формування внутрішньої та зовнішньої політики.

Список використаних джерел:

1. Громовенко К. В., Кушнір В. В. Інформаційна війна: поняття, зміст та основні форми. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2024. Т. 35 (74). № 2. С. 1–6.
2. Почепцов Г. Пропаганди різні потрібні, пропаганди різні важливі. *Детектор медіа*. 13 квітня 2025 року. URL: <https://detector.media/infospace/article/239940/2025-04-13-propagandy-raznye-nuzhny-propagandy-raznye-vazhny/>
3. Проноза І. І., Цимбал С. Ю. Інформаційна війна в сучасних інтернет-комунікаціях: українсько-європейські практики та виклики. *Політикус*. 2025. Вип. 3. С.97-102. URL: https://politicus.od.ua/3_2025/17.pdf
4. Яковлев Д. В. Політична пропаганда та соціальний час: міфологія майбутнього. *Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час* : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2025. Т. 2. С. 380-383. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6dc20c2c-ddc4-46ea-9e5b-3fe10551e921/content>

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ:
ТЕОРЕТИКО- ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
РЕАЛІЗАЦІЇ**

Чабаненко Аліна Євгеніївна,
здобувачка вищої освіти 4 курсу
спеціальність «Право»,

Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,
Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Долженков Олександр Федорович,
д. юрид. н., професор, професор кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Кримінальна відповідальність неповнолітніх є одним із найважливіших інститутів кримінального права України, що відображає специфічний підхід держави до правового реагування на злочини, вчинені особами, які не досягли повноліття. Її сутність полягає у поєднанні каральної, превентивної та виховної функцій, при цьому домінуючою є саме виховна та ресоціалізаційна складова. Такий підхід зумовлений віковими, психологічними та соціальними особливостями неповнолітніх, які перебувають у процесі формування особистості.

У сучасних умовах трансформації суспільства, зростання впливу цифрового середовища, соціальних мереж, економічної нестабільності та послаблення традиційних інститутів соціального контролю питання кримінальної відповідальності неповнолітніх набуває особливої актуальності. Злочинність серед неповнолітніх стає не лише правовою, але й соціально-психологічною проблемою, що потребує комплексного вирішення.

Відповідно до статті 22 Кримінального кодексу України, кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину

виповнилося 16 років, а за окремі тяжкі та особливо тяжкі злочини — з 14 років [1]. Такий підхід законодавця базується на припущенні, що з цього віку особа здатна усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій. Однак у науковій літературі наголошується, що психологічна та соціальна зрілість не завжди збігається з паспортним віком, а тому встановлення єдиного вікового порогу має умовний характер.

Як зазначають В. Я. Тацій, В. І. Борисов та В. І. Тютюгін, кримінальна відповідальність неповнолітніх повинна будуватися на принципі підвищеного захисту особи, яка ще не досягла повної соціальної зрілості, а також на принципі гуманізму та індивідуалізації відповідальності [2]. Це означає, що держава повинна враховувати не лише сам факт злочину, а й умови життя неповнолітнього, його виховання, психологічний стан та вплив соціального середовища.

Теоретичні засади інституту кримінальної відповідальності неповнолітніх ґрунтуються на поєднанні кримінально-правових та кримінологічних підходів. Як зазначає В. М. Куц, головною метою є не покарання як репресія, а виправлення особи, її соціальна адаптація та запобігання повторним правопорушенням [3]. У цьому контексті кримінальна відповідальність неповнолітніх розглядається як інструмент виховного впливу, а не виключно як каральний механізм.

Система заходів кримінально-правового впливу щодо неповнолітніх включає як традиційні види покарань, так і спеціальні виховні заходи. До покарань належать штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт та позбавлення волі на певний строк. При цьому позбавлення волі застосовується лише у виняткових випадках, коли інші заходи є недостатніми для досягнення мети покарання.

Значно ширше застосування мають примусові заходи виховного характеру, які включають застереження, обмеження дозвілля, передачу під нагляд батьків, опікунів або педагогічного колективу, а також покладення обов'язку відшкодувати шкоду. Як зазначає Н. А. Орловська, такі заходи є більш

ефективними, оскільки вони спрямовані на корекцію поведінки без ізоляції від суспільства та дозволяють зберегти соціальні зв'язки неповнолітнього [4].

Важливою складовою сучасної системи є інститут пробації, який спрямований на ресоціалізацію неповнолітніх без позбавлення волі. Пробація передбачає нагляд за поведінкою особи, індивідуальну соціально-виховну роботу, психологічну підтримку та допомогу у соціальній адаптації. За даними Міністерства юстиції України, застосування пробації значно знижує рівень повторної злочинності серед неповнолітніх, оскільки дозволяє працювати з причинами, а не лише з наслідками правопорушень [5].

Міжнародні стандарти відіграють ключову роль у формуванні національної політики у сфері ювенальної юстиції. Конвенція ООН про права дитини 1989 року встановлює, що позбавлення волі щодо дітей може застосовуватися лише як крайній захід і на найкоротший строк [10]. Це положення є фундаментальним для реформування кримінальної політики держав щодо неповнолітніх.

Попри наявність нормативної бази, практика застосування кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні стикається з низкою системних проблем. Однією з ключових є недостатній рівень профілактики правопорушень. Як зазначає О. М. Бандурка, значна частина неповнолітніх правопорушників походить із соціально неблагополучних сімей, де відсутній належний контроль та виховання, що свідчить про слабкість соціальної політики держави [6].

Іншою проблемою є формальний характер застосування виховних заходів. У багатьох випадках вони не супроводжуються належною психологічною, педагогічною або соціальною підтримкою, що значно знижує їх ефективність і не забезпечує досягнення головної мети — виправлення неповнолітнього [7].

Сучасні виклики також пов'язані з цифровізацією суспільства. За даними досліджень Ю. В. Бауліна, зростає кількість випадків залучення неповнолітніх до злочинної діяльності через інтернет-платформи, соціальні мережі та месенджери, зокрема у сфері кіберзлочинності та шахрайства [8]. Це формує нові

виклики для кримінального права, яке має адаптуватися до цифрового середовища.

Окремою проблемою є недостатній рівень міжвідомчої взаємодії між органами поліції, освіти, соціальних служб та пробації. Як зазначає Н. І. Мельник, відсутність комплексного підходу ускладнює процес ресоціалізації неповнолітніх і знижує ефективність профілактичної роботи [9].

У сучасній юридичній науці активно розвивається концепція відновного правосуддя (restorative justice). Її сутність полягає у відновленні соціальної справедливості через примирення сторін, відшкодування шкоди та активну участь правопорушника у виправленні наслідків свого діяння. Як зазначає М. І. Хавронюк, цей підхід дозволяє досягти більш глибокого виховного ефекту, ніж традиційні каральні механізми [10].

Таким чином, кримінальна відповідальність неповнолітніх є складним і багатовимірним правовим інститутом, що поєднує правові, соціальні, психологічні та педагогічні аспекти. Її ефективність залежить не лише від якості законодавчого регулювання, але й від функціонування системи профілактики, пробації та соціальної підтримки. У сучасних умовах пріоритетним напрямом розвитку є гуманізація кримінальної політики щодо неповнолітніх та посилення її ресоціалізаційної спрямованості.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (2001). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Тацій В.Я., Борисов В.І., Тютюгін В.І. Кримінальне право України (Загальна частина): підручник. URL: <https://fpk.in.ua>
3. Куц В. М. Кримінальне право України: навчальний посібник. — <https://irbis-nbuv.gov.ua>
4. Орловська Н.А. Кримінальне право України: курс лекцій. URL: <https://nbuv.gov.ua>
5. Міністерство юстиції України. Система пробації в Україні. URL: <https://minjust.gov.ua>

6. Бандурка О.М. Кримінологія: підручник. URL: <https://dspace.univd.edu.ua>
7. Красницький І.В. Ювенальна юстиція: теорія і практика. URL: <https://www.academia.edu>
8. Баулін Ю.В. Кримінальне право України (Загальна частина). URL: <https://library.nlu.edu.ua>
9. Мельник Н.І. Соціальна робота з неповнолітніми правопорушниками. URL: <https://scc.knu.ua>
10. Хавронюк М.І. Кримінальне право України (Загальна частина). URL: <https://newcriminalcode.org.ua>

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Шафаренко Андрій Андрійович,

здобувач першого року навчання
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Політологія»,
навчально-науковий інститут психології та суспільних наук,
Університет Ушинського, м. Одеса

Проноза Інна Іванівна,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується динамічними соціальними та політичними трансформаціями, що зумовлюють зміну традиційних механізмів взаємодії між державою та громадянами. У цих умовах особливого значення набувають громадські організації як інститути громадянського суспільства, що забезпечують представництво суспільних

інтересів, сприяють розвитку політичної участі громадян та здійснюють вплив на процеси формування й реалізації державної політики. Зростання ролі громадських організацій пов'язане не лише з демократизацією політичних систем, а й з необхідністю залучення громадян до вирішення суспільно значущих проблем через механізми самоорганізації та колективної дії.

У сучасній політичній науці громадські організації розглядаються як важливий елемент громадянського суспільства та одночасно як самостійні суб'єкти політичного процесу. Їх діяльність виходить за межі традиційної благодійної або соціальної роботи та дедалі більше охоплює сферу політичного представництва, громадського контролю, адвокації та експертного супроводу процесу прийняття політичних рішень. Громадські організації є активними учасниками суспільно-політичного процесу, здатними впливати на формування громадської думки, розвиток демократичних практик та зміцнення громадянського суспільства [3].

Особливість сучасного розвитку громадських організацій полягає у розширенні їх функціонального потенціалу. Якщо раніше вони здебільшого виконували соціально орієнтовані завдання, то сьогодні дедалі частіше виступають посередниками між суспільством і владою. Саме через громадські організації громадяни отримують можливість артикуляції власних інтересів, участі у публічних консультаціях, громадських слуханнях, експертних обговореннях та інших формах політичної взаємодії. Таким чином забезпечується реалізація одного з ключових принципів демократії: участі громадян у процесі вироблення політичних рішень.

Важливим механізмом впливу громадських організацій на політичні процеси є формування суспільного порядку денного. Через інформаційні кампанії, аналітичні дослідження, експертні висновки та комунікацію із засобами масової інформації вони здатні актуалізувати певні проблеми та привертати увагу як громадськості, так і представників влади до їх вирішення. У цьому контексті громадські організації виступають своєрідними каналами

політичної комунікації, що забезпечують циркуляцію інформації між державою та суспільством.

Суттєвого значення набуває також адвокаційна діяльність громадських організацій. Завдяки використанню інструментів публічного впливу, експертного супроводу законодавчих ініціатив та участі у розробленні нормативно-правових актів вони можуть безпосередньо впливати на зміст політичних рішень. Саме тому сучасні громадські організації дедалі частіше розглядаються як повноправні учасники політичного процесу, а не лише як зовнішні спостерігачі чи консультативні структури. Неурядові організації формують альтернативні політичні наративи, мобілізують соціальні групи та впливають на політичний порядок денний, що свідчить про їхню політичну суб'єктність та зростання ролі у демократичних трансформаціях [1].

Особливого значення діяльність громадських організацій набуває в умовах кризових і трансформаційних процесів. Соціальні потрясіння, економічні виклики, політична нестабільність або воєнні конфлікти актуалізують потребу в додаткових механізмах суспільної мобілізації. У таких умовах громадські організації нерідко беруть на себе функції, які державні інститути не можуть виконати достатньо ефективно. Вони забезпечують комунікацію між владою та громадянами, організовують волонтерську діяльність, здійснюють моніторинг діяльності органів влади та сприяють консолідації суспільства навколо спільних цілей.

Для сучасної України ця тенденція є особливо характерною. Повномасштабна війна стала каталізатором активізації громадянського суспільства та суттєво посилила роль громадських організацій у політичному житті держави. Вони стали не лише інструментом надання гуманітарної допомоги, а й важливими учасниками процесів суспільної мобілізації, міжнародної адвокації українських інтересів та формування громадської стійкості. У результаті громадські організації перетворилися на один із ключових ресурсів забезпечення суспільної згуртованості та підтримки демократичного розвитку держави.

Не менш важливим аспектом є розвиток цифрових технологій, які суттєво трансформують механізми політичної участі. Сучасні громадські організації активно використовують соціальні мережі, цифрові платформи та онлайн-інструменти для взаємодії з громадянами. Це дозволяє значно розширити аудиторію, підвищити рівень політичної мобілізації та забезпечити оперативне реагування на суспільні виклики. Цифровізація політичної комунікації сприяє появі нових форм громадської активності та посилює вплив громадських організацій на політичні процеси.

Водночас ефективність діяльності громадських організацій значною мірою залежить від рівня їхньої інституційної спроможності. Одним із ключових чинників виступає фінансове забезпечення. Стабільні джерела фінансування створюють можливості для довгострокового планування діяльності, реалізації масштабних проєктів та підвищення рівня професіоналізації громадського сектору. Підтримка громадських організацій через державні механізми фінансування сприяє зміцненню громадянського суспільства та створює додаткові умови для його участі у процесах демократичного розвитку [2].

Таким чином, громадські організації в сучасних умовах виступають важливим механізмом впливу на політичні процеси та невід'ємним елементом демократичної політичної системи. Вони забезпечують представництво суспільних інтересів, сприяють розвитку політичної участі громадян, здійснюють громадський контроль за діяльністю влади та беруть участь у формуванні державної політики. Соціальні та політичні трансформації, які відбуваються у сучасному світі, не зменшують, а навпаки посилюють значення громадських організацій як суб'єктів політичного процесу. Саме тому подальше дослідження їх ролі та механізмів впливу залишається важливим напрямом сучасної політичної науки.

Список використаних джерел:

4. Порошук Д. Неурядові організації як суб'єкти політичного процесу та демократичної трансформації: змістовно-функціональні аспекти. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне*

управління. 2025. Вип. 1 (77). DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1\(77\)-19](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2025-1(77)-19)

5. Рубан Ю. Державне фінансування як важливий інструмент підтримки громадських організацій з метою розвитку громадянського суспільства. *Driving Economic Recovery: Scaling Digital Education Experiences in Higher Education Institutions*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.20535/der.2024.art338686>

6. Савко Ю. Громадські організації та їх вплив на суспільно-політичний процес сучасної України. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2004. Т. 6. № 1. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vps.2004.06.23>

НАПРЯМ 2
СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

UKRAINE FACILITY TA UKRAINE SUPPORT LOAN (2024-2027) ЯК
МОДЕЛЬ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Волков Максим Сергійович,

здобувач 3-го року навчання третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності «052 Політологія»,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:

Брусиловська Ольга Іллівна

д. політ. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Запровадження ЄС у 2024 році інструменту Ukraine Facility, а в лютому 2026 року – Ukraine Support Loan сформувало нову фінансову архітектуру підтримки України обсягом понад €140 млрд на 2024-2027 роки – безпрецедентний масштаб зовнішнього фінансування для країни-кандидата в умовах війни. Принципово, що обидва інструменти функціонують не як традиційна макрофінансова допомога, а як результативно-орієнтована модель, де виплати поставлено в пряму залежність від виконання індикаторів реформ.

Теоретичну рамку для аналізу цього феномену запропонував Ф. Фабріні, який обґрунтував Recovery and Resilience Facility (RRF) ЄС як «нову правову технологію європейського врядування» [3, с. 86]. Механізм обумовленості як ядро Плану для Ukraine Facility (далі – План України) дослідили Д. Ракич і К. Ханіна у брифінгу Європарламенту, порівнявши його з програмами RRF і МВФ

[5, с. 2]. Однак Ukraine Support Loan, ухвалений у лютому 2026 року, ще не отримав цілісного теоретичного осмислення.

Метою цих тез є концептуалізація поєднання Ukraine Facility та Ukraine Support Loan як гібридної «перехідної» моделі, що проектує логіку RRF на країну-кандидата в умовах війни та породжує специфічні системні ризики.

Регламент (ЄС) 2024/792 від 29 лютого 2024 року встановлює Ukraine Facility як трирівневу конструкцію [6]: фінансова підтримка до €38,337 млрд для виконання Плану України; Ukraine Investment Framework для мобілізації інвестицій; технічна допомога для пов'язаних зі вступом до ЄС реформ. План України, ухвалений Кабінетом Міністрів 18 березня 2024 року, структурований у 15 секторальних розділів і містить 130 якісних (реформ) та 16 кількісних (інвестицій) кроків у межах 15 кварталних траншів [1; 5, с. 2].

Регламент (ЄС) 2026/467 від 24 лютого 2026 року запровадив другий інструмент – Ukraine Support Loan на 2026-2027 роки [7]. Він діє через механізм поглибленої співпраці (enhanced cooperation) 24 держав-членів (без Чехії, Угорщини та Словаччини) – інституційне вирішення проблеми блокування підтримки одиничним вето [7, преамб. 13-14]. Загальний обсяг – €90 млрд, з яких приблизно €30 млрд призначені для макрофінансової стабільності, €60 млрд – на оборонні спроможності. Принципова інновація – позика з обмеженим регресом (limited recourse loan): повернення відкладається до отримання Україною репарацій від росії; ЄС резервує право використати заморожені російські активи для погашення [7, ст. 20(2)]. Стаття 20(2)(с) Регламенту 2026/467 прямо інкорпорує Рамкову угоду Ukraine Facility до договору Ukraine Support Loan, інституційно зв'язуючи два інструменти.

Архітектурно Ukraine Facility є прямою проєкцією моделі RRF, яку Ф. Фабріні описав як нову правову технологію врядування з п'ятикроковим процесом: пріоритети ЄС, національні плани, оцінювання Комісією, імплементація, моніторинг [3, с. 86]. Цю технологію відтворено у RePowerEU, Social Climate Fund, MFA+ (Macro-Financial Assistance +) для України 2023 та «ще більш виразно» – в Ukraine Facility [3, с. 93].

Стаття 26 Регламенту 2024/792 операціоналізує результативно-орієнтовану модель виплат: Україна щоквартально подає запит на виплату, Комісія оцінює виконання якісних і кількісних кроків, за негативного висновку частина виплати утримується, а якщо за 12 місяців заходів не вжито – Рада кваліфікованою більшістю пропорційно скорочує суму [6, ст. 26]. Працездатність механізму підтверджує Рішення Ради 2025/2612 від 11 грудня 2025 року, що санкціонувало часткову виплату 4-го та 6-го траншів у сумі €2,456 млрд за результатами виконання 9 із 12 необхідних кроків – серед зарахованих реформ DREAM (цифрова система управління відбудовою), спеціалізований адмінсуд, продаж держбанків, префектурна реформа, оновлений Національно визначений внесок до Паризької угоди [2, с. 2-4].

У порівняльному аналізі Д. Ракич і К. Ханіна формулюють, що Ukraine Facility «нагадує RRF за дизайном, а Розширений механізм фінансування (EFF) МВФ – за призначенням» [5, с. 2]. Кількісні параметри підтверджують гібридність: перший стовп (Pillar I) становить 4,4% прогнозованого ВВП України, що в разі перевищує типові алокації RRF для держав-членів ЄС [5, с. 4]; за щорічною кількістю реформ (32,5) Україна посідає третє місце після Румунії та Іспанії [5, с. 5-6]; близько 50% реформ Плану кваліфіковано як структурно глибокі (high-depth) проти ~20% у середньому за програмами МВФ 2011-2017 рр., перевищуючи навіть профільну програму МВФ для України [5, с. 10].

Гібридне поєднання Ukraine Facility та Ukraine Support Loan не вкладається ні в Інструмент передвступної допомоги (ІРА III), ні в класичну макрофінансову допомогу. Виплати за КРІ розгортаються паралельно з воєнними реаліями та передвступними реформами, породжуючи системні вразливості імплементаційного, методологічного та політико-інституційного характеру. Найочевиднішою з них є обмежена спроможність української адміністрації освоювати фінансування під тиском найвищого у Європі темпу реформ – 32,5 умови щорічно [5, с. 6, 8]. Як засвідчив прецедент серпня 2025 року, цей тиск призводить до конкретних фінансових втрат: затримка реформи АРМА

скоротила транш з €4,5 млрд до €3,05 млрд, а ухвалення закону про обмеження незалежності НАБУ/САП поставило під ризик «не лише Ukraine Facility, але й євроінтеграцію України загалом» [8]. Методологічно ж модель, як зазначає Ф. Фабріні, зведена до формального контролю індикаторів, за якого Комісія перевіряє етапи, а не реальний результат на місцях [3, с. 99]. Ефект «прив'язки» (lock-in) зобов'язує новий уряд, обраний на виборах, виконувати план, погоджений попередниками [3, с. 98]. Нарешті, відмова від одностайності в Раді ЄС: блокування підтримки одиничним вето змусило вдатися до поглибленої співпраці (enhanced cooperation) при запровадженні Ukraine Support Loan – безпрецедентного для зовнішньої допомоги ЄС механізму [7, преамб. 13].

Матеріалізацію цих ризиків відображає перший квартал (Q1) 2026 року: уперше від запуску Україна не отримала коштів за Ukraine Facility (11 невиконаних індикаторів 2025 р. і 6 — Q1 2026), а квартальне зовнішнє фінансування впало до \$5,5 млрд проти \$20,6 млрд у четвертому кварталі (Q4) 2025 року [4, с. 2].

Ukraine Facility та Ukraine Support Loan утворюють якісно нову – гібридну, перехідну – модель фінансування країни-кандидата в умовах війни: за архітектурою повторюють правову технологію RRF, за призначенням наближаються до програм МВФ для країн, що відновлюються після конфлікту, за глибиною обумовленості перевершують обидва зразки. В основі моделі – обумовленість виплат прогресом реформ, що дисциплінує національний порядок денний у напрямі правового доробку (acquis) ЄС, водночас породжуючи системні ризики, що проявилися вже у Q1 2026. Перспективи дослідження – комплексна емпірична оцінка моделі по завершенні Ukraine Facility у 2027 році.

Список використаних джерел:

1. План для Ukraine Facility 2024-2027 / Кабінет Міністрів України. Київ, 2024. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

2. Council Implementing Decision (EU) 2025/2612 of 11 December 2025 establishing the satisfactory fulfilment of the conditions for the partial payment of the

sixth instalment under the Ukraine Plan of the Ukraine Facility. *Official Journal of the European Union*. L, 18.12.2025.

URL:http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2025/2612/oj

3. Fabbrini F. The recovery and resilience facility as a new legal technology of European governance. *Journal of European Integration*. 2025. Vol. 47, No. 1. P. 85-103. DOI: 10.1080/07036337.2024.2361830.

4. Klimchuk V., Krukovets D., Rebyk M. et al. Ukraine Financial Support Tracker – Q2 2026 / KSE Institute. Kyiv, May 2026. URL: <https://kse.ua/about-the-school/news/the-eus-ukraine-support-loan-will-become-the-main-external-financing-mechanism-for-ukraine-over-the-remainder-of-2026-after-low-support-inflows-in-q1-ukraine-financial-support-track/>

5. Rakic D., Hanina K. Ukraine Plan conditionality: What is expected and how does it compare with similar programmes? European Parliament, EGOV, PE 755.733. June 2024. 12 p. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_BRI\(2024\)755733](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_BRI(2024)755733)

6. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. *Official Journal of the European Union*. L, 29.02.2024. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

7. Regulation (EU) 2026/467 of the European Parliament and of the Council of 24 February 2026 implementing enhanced cooperation on the establishment of the Ukraine Support Loan for 2026 and 2027. *Official Journal of the European Union*. L, 26.02.2026. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2026/467/oj>

8. Yatskiv V., Shumovych R., Korzh D. How Ukraine Is Fulfilling the Ukraine Facility Program: €50 Billion from the EU and an Institutional Test of European Integration. *VoxUkraine*. 29 October 2025. URL: <https://voxukraine.org/en/how-ukraine-is-fulfilling-the-ukraine-facility-program-e50-billion-from-the-eu-and-an-institutional-test-of-european-integration>

ІНКЛЮЗИВНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ, НЕРІВНІСТЬ ТА ПОЛІТИКА ПЕРЕРЕЗПОДІЛУ

Наумкіна Світлана Михайлівна,

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Сучасний етап розвитку України характеризується одночасним впливом тривалих структурних проблем та нових кризових викликів, пов'язаних із повномасштабною війною. У цих умовах дедалі більшого значення набуває концепція інклюзивного економічного розвитку, яка передбачає не лише зростання макроекономічних показників, але й справедливий розподіл ресурсів, зменшення соціальної нерівності та забезпечення рівного доступу до можливостей. Інклюзивна модель розвитку розглядається як альтернатива екстрактивним економічним системам, у яких економічне зростання супроводжується концентрацією ресурсів у вузьких групах населення. Для України ця проблема є особливо актуальною через поєднання наслідків війни, демографічних втрат та регіональної нерівномірності розвитку.

Концепція інклюзивного розвитку ґрунтується на ідеї, що економічне зростання є сталим лише за умови широкого залучення населення до економічної активності та справедливого розподілу його результатів. Світовий банк визначає інклюзивне зростання як процес, який забезпечує розширення можливостей для всіх соціальних груп, незалежно від їхнього доходу, статі, місця проживання чи соціального статусу [1]. UNDP підкреслює, що інклюзивність є ключовою складовою людського розвитку, оскільки вона забезпечує доступ до освіти, медицини, зайнятості та соціального захисту [2]. У сучасній економічній теорії інклюзивний розвиток також пов'язується з теорією соціального капіталу; концепцією справедливого розподілу; підходами до зменшення структурної

нерівності. Важливо, що інклюзивна модель не заперечує економічне зростання, а передбачає його якісне переосмислення.

У той же час варто звернути увагу на соціально-економічну нерівність в Україні. Дійсно, Україна традиційно характеризується високим рівнем регіональної та соціальної нерівності. Війна значно загострила ці процеси, спричинивши зростання рівня бідності; нерівномірний доступ до послуг; посилення міграційних процесів; диспропорції між регіонами. Так, за оцінками Світового банку, рівень вразливості населення суттєво зріс після 2022 року, особливо серед внутрішньо переміщених осіб [3]. Найбільш вразливими групами залишаються: домогосподарства з дітьми; літні люди; внутрішньо переміщені особи; жителі прифронтових регіонів.

Держава поступово впроваджує політики, спрямовані на зменшення нерівності та розширення доступу до ресурсів. Ключові напрями – це, у першу чргу, соціальна підтримка ВПО; цифровізація соціальних послуг; реформа системи зайнятості (розвиток програм перекваліфікації; підтримка малого бізнесу тощо). UNDP наголошує, що інклюзивні політики є критично важливими для запобігання довгостроковим соціальним розривам [2].

Стисло розглянемо декілька важливих кейсів. *Кейс 1: Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб (ВПО)*

Після 2022 року Україна стикнулася з масштабною внутрішньою міграцією. Держава запровадила систему фінансової підтримки ВПО, включаючи щомісячні виплати; житлові програми; доступ до медичних і освітніх послуг та ін. Цей кейс демонструє перехід від ситуативної допомоги до системної соціальної політики, спрямованої на інтеграцію вразливих груп.

Кейс 2: Програма «єРобота» та підтримка малого бізнесу. Програма підтримки підприємництва «єРобота» стала одним із ключових інструментів інклюзивної економічної політики. Вона передбачає: гранти для започаткування бізнесу; підтримку релокованих підприємств; стимулювання зайнятості. За даними уряду, програма сприяла створенню тисяч нових робочих місць, що є важливим фактором економічної інклюзії.

Ринок праці України зазнав значних трансформацій унаслідок війни. Водночас саме цей сектор є ключовим для реалізації інклюзивної моделі розвитку. Основні тенденції: зростання дистанційної і активізація жіночої зайнятості; перекваліфікація працівників; інтеграція ВПО у нові ринки праці. ILO (International Labour Organization, українською – Міжнародна організація праці (МОП), а саме – спеціалізована установа United Nations, яка займається питаннями зайнятості, ринку праці, соціального захисту, трудових прав) підкреслює, що гнучкість ринку праці є важливою умовою інклюзивного відновлення економіки [4; 5].

Кейс 3: Освітня трансформація та перекваліфікація. Після 2022 року значно розширилися програми перекваліфікації населення, зокрема у сфері ІТ, цифрових професій та послуг. Держава та міжнародні партнери реалізують освітні ініціативи, спрямовані на адаптацію до нових умов ринку праці; зменшення структурного безробіття; підвищення мобільності робочої сили. Цей кейс демонструє, що інклюзивність напряду пов'язана з розвитком людського капіталу [6].

В Україні існує значна регіональна диференціація економічного розвитку. Війна ще більше посилила цей дисбаланс. Основні проблеми: концентрація ресурсів у західних регіонах; руйнування промислових центрів; різний рівень доступу до інфраструктури. Політика регіонального вирівнювання стає ключовим елементом інклюзивної моделі розвитку та повоєнного відновлення, яке в Україні базується на принципі «build back better», що передбачає не лише відбудову, але й створення більш справедливої економічної системи. Так, світовий банк наголошує, що відновлення має бути не тільки інклюзивним за своєю природою, але і соціально орієнтованим та регіонально збалансованим [3], що означає перехід від моделі зростання до моделі розподіленого розвитку.

Отже, інклюзивна модель економічного розвитку є ключовим напрямом трансформації України в умовах війни та повоєнного відновлення. Вона передбачає поєднання економічної ефективності із соціальною справедливістю, зменшення нерівності та розширення доступу до можливостей. Український

досвід демонструє, що інклюзивність формується через взаємодію державної політики, міжнародної підтримки та громадянського суспільства. У довгостроковій перспективі саме інклюзивна модель може стати основою стійкого економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. World Bank Group. Inclusive Growth and Sustainable Finance Hub. Annual Report Financial Year 2023: July 2022 – June 2023 (English)
2. UNDP. *Human Development Report 2023/2024*. New York, 2024.
3. World Bank. *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3)*. 2024.
4. Sudakov M., Lisohor L. *ILO. Ukraine Labour Market Review. State, trends, and prospects*. 2023.
5. OECD. *More Effective Social Protection for Stronger Economic Growth. Main Findings from the 2024: Risks that Matter Survey*. Report 2 July 2025/
6. European Commission. *Report on implementation of the association agreement between Ukraine and the EU for 2023*. 126 p.

СТІЙКІСТЬ (RESILIENCE) ЯК НОВА ПАРАДИГМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ

Наумкіна Світлана Михайлівна,

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Ніколаєва-Домбровська Марія,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність –
Політологія, Університет Ушинського.

Російсько-українська війна стала системним шоком для України, одночасно охопивши економічну, соціальну, інституційну та інфраструктурну сфери. Руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, масова міграція населення та падіння економічної активності поставили під сумнів ефективність класичних моделей розвитку, орієнтованих на стабільне зростання та передбачуваність. У цих умовах дедалі більшої актуальності набуває концепція стійкості (resilience), яка визначається як здатність систем протистояти шокам, адаптуватися до змін і трансформуватися без втрати базових функцій. Для України ця концепція стає не лише аналітичним інструментом, а й практичною основою нової моделі соціально-економічного розвитку.

У сучасній науковій літературі стійкість розглядається як міждисциплінарна категорія, що охоплює економічні, соціальні, політичні та інституційні виміри. UNDP визначає її як здатність систем зменшувати вразливість, реагувати на ризики та відновлюватися після кризових впливів [1]. ОЕСД доповнює це визначення, підкреслюючи проактивний характер стійкості, який передбачає не лише реакцію на кризи, але й їх передбачення та управління ризиками.

У межах сучасної теорії виділяють три ключові типи стійкості: absorptive capacity – здатність поглинати шоки; adaptive capacity – здатність до часткової адаптації; transformative capacity – здатність до глибоких структурних змін [3].

Для України домінуючим є саме трансформаційний тип, оскільки криза має системний характер і потребує перебудови моделі розвитку.

Окремо слід виділити концепцію resilience governance, яка акцентує на ролі держави у формуванні адаптивних інституцій, багаторівневого управління та інтеграції ризик-менеджменту у публічну політику. З позицій теорії складних адаптивних систем, економіка та суспільство розглядаються як нелінійні структури, здатні до самоорганізації, що змінює традиційне уявлення про рівновагу як стабільний стан.

Щодо економічної стійкості України, то, на превеликий жаль, варто зазначити, що економіка України зазнала значного падіння у 2022 році, однак уже у 2023–2024 роках продемонструвала адаптаційні механізми відновлення [4]. Основними чинниками стали: релокація підприємств; диверсифікація логістичних маршрутів; міжнародна фінансова підтримка; розвиток цифрового сектору та ін.

Наведемо декілька кейсів. Кейс 1: Релокація бізнесу. Державна програма релокації дозволила перемістити сотні підприємств у безпечні регіони, що забезпечило збереження робочих місць і виробничого потенціалу. Це приклад швидкої інституційної адаптації в умовах кризи

Кейс 2: Аграрний сектор і логістична адаптація

Попри блокаду портів, Україна змогла частково відновити експорт агропродукції завдяки альтернативним маршрутам та міжнародним механізмам («зернова ініціатива»). Це підтверджує високу адаптивність аграрного сектору та його стратегічну роль у глобальній продовольчій безпеці.

Значну увагу варто приділити соціальній стійкості, яка в Україні проявляється у високому рівні громадянської активності, волонтерського руху та соціальної солідарності. Незважаючи на масштабні втрати, суспільство демонструє здатність до самоорганізації та підтримки критичних функцій.

Кейс 3: Волонтерський рух. Після 2022 року волонтерські організації фактично стали паралельним інституційним механізмом підтримки армії та цивільного населення. Вони забезпечували логістику, гуманітарну допомогу та фінансову підтримку, частково компенсуючи обмеженість державних ресурсів [5]. Це свідчить про високий рівень соціального капіталу як базового ресурсу стійкості. Не менш важливою уявляється й інституційна стійкість. Українська держава змогла зберегти функціональність навіть в умовах війни завдяки цифровізації та реформам публічного управління.

Кейс 4: Цифрова держава («Дія»). Платформа «Дія» забезпечила безперервність надання державних послуг у кризових умовах. Це дозволило мінімізувати адміністративні втрати та підтримати бізнес і населення. Інституційна стійкість у цьому випадку базується на цифровій трансформації та децентралізації управлінських процесів.

Велике значення має й інфраструктурна стійкість. Так, енергетична система України стала одним із найбільш уразливих секторів, однак водночас продемонструвала високу здатність до відновлення.

Кейс 5: Енергетична система. Попри масовані обстріли, енергосистема уникла колапсу завдяки швидким ремонтам, міжнародній допомозі та інтеграції з європейською мережею ENTSO-E. Це приклад ефективної інфраструктурної стійкості в умовах системних загроз.

Ринок праці та людський капітал також становлять дуже важливу частину соціальних трансформацій та зазнає всебічних трансформацій. Так, щодо ринку праці, то трансформації останніх років варто назвати позитивними. Навпаки. Це зростання безробіття, міграція населення, зміна структури зайнятості. Водночас активізувалися процеси перекваліфікації, дистанційної роботи та адаптації внутрішньо переміщених осіб.

Кейс 6: Адаптація ринку праці. Значна частина працівників перейшла у дистанційні формати зайнятості або змінила професійну діяльність. Це свідчить про високу гнучкість людського капіталу як елементу стійкості.

На рівні домогосподарств стійкість проявляється через диверсифікацію доходів; розвиток неформальних стратегій виживання; підвищення фінансової обережності; активізацію горизонтальних соціальних зв'язків та ін. Дослідження показують, що соціальний капітал на мікрорівні є критичним фактором адаптації до кризових умов [2].

Аксиоматичним є ствердження, що стійкість є основою повоєнного відновлення. Модель повоєнного розвитку України базується на принципі «build back better», що передбачає не відновлення попереднього стану, а формування нової, більш ефективної системи. Основні напрями цього процесу – цифровізація; зелена трансформація; інституційні реформи; розвиток людського капіталу. Згідно з RDNA3, потреби відновлення перевищують сотні мільярдів доларів, що вимагає нової архітектури управління ресурсами [4; 5].

Отже, стійкість виступає ключовою парадигмою сучасного соціально-економічного розвитку України. Вона поєднує економічні, соціальні та інституційні виміри, забезпечуючи здатність системи функціонувати навіть в умовах глибоких криз. Український досвід демонструє, що стійкість формується на основі взаємодії держави, суспільства, бізнесу та міжнародних партнерів. У перспективі саме ця модель може стати основою довгострокової трансформації економіки та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Іванов С. Особливості економічної стійкості як важливого складника забезпечення національної безпеки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління*. 2024. Том 19. № 1. С. 74-79. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-13/22>
2. Analytical Reports. Ukrainian Civil Society under the war (December 2022 –January 2023). Kyiv, 2023.
3. OECD. Building Resilient Economies. Paris, 2023.
4. UNDP. Human Development Report 2023/2024. New York, 2024.
5. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3). 2024.

ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Полуяктова Ольга Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри політичних наук і права

Навчально – наукового інституту психології та суспільних наук,

Університет Ушинського»,

м. Одеса

Чернишев Олександр ,

здобувач 1 курсу спеціальності «Політологія»

Навчально – наукового інституту психології та суспільних наук,

Університет Ушинського,

м. Одеса

Економічне зростання є ключовою передумовою підвищення рівня життя населення, забезпечення фінансової стабільності держави та зміцнення її конкурентоспроможності у світовій економіці. Для України проблема економічного зростання має особливе значення в умовах воєнних викликів, структурних трансформацій та необхідності інтеграції до європейського економічного простору. Сучасний розвиток української економіки залежить від комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають темпи виробництва, інвестиційну активність, продуктивність праці та інноваційний потенціал держави.

Одним із головних факторів економічного зростання є людський капітал. Освічене населення, професійна підготовка кадрів та розвиток науки формують основу для підвищення продуктивності праці та впровадження новітніх технологій. Україна традиційно має високий рівень освіченості населення, однак трудова міграція та демографічне скорочення негативно впливають на ринок праці. Для забезпечення сталого економічного розвитку

важливим є створення умов для збереження кваліфікованих працівників, розвитку системи освіти та підтримки молодих спеціалістів [1, с.135].

Аграрний сектор є одним із ключових драйверів економічного зростання України, оскільки держава належить до провідних світових експортерів зернових культур, соняшникової олії та іншої сільськогосподарської продукції. Агропромисловий комплекс забезпечує значну частку валютних надходжень, створює робочі місця та підтримує розвиток регіональної економіки. У сучасних умовах підтримка АПК має стратегічне значення для стабільності національної економіки та продовольчої безпеки держави. Важливими напрямками державної підтримки є розвиток фермерських господарств, модернізація аграрного виробництва, впровадження інноваційних технологій, забезпечення доступного кредитування та розширення логістичної інфраструктури. Особливу роль відіграє експорт аграрної продукції, що сприяє інтеграції України у світову економіку та зміцненню її конкурентних позицій. Загалом, ефективна підтримка агропромислового комплексу сприятиме зростанню ВВП, підвищенню інвестиційної привабливості країни та забезпеченню сталого економічного розвитку України.

Важливим чинником зростання виступають інвестиції. Саме інвестиційна активність забезпечує модернізацію виробництва, розвиток інфраструктури та підвищення конкурентоспроможності економіки. В Україні рівень внутрішніх та іноземних інвестицій значною мірою залежить від політичної стабільності, ефективності правової системи та рівня захисту прав власності. У сучасних умовах особливого значення набуває залучення міжнародної фінансової допомоги та інвестицій у відбудову країни [2].

Не менш важливим фактором є інноваційний розвиток та цифровізація економіки. У XXI столітті економічне зростання значною мірою визначається здатністю держави впроваджувати нові технології, підтримувати наукові дослідження та стимулювати розвиток високотехнологічних галузей. Україна має значний потенціал у сфері ІТ-технологій, що створює можливості для формування інноваційної моделі економіки. Розвиток цифрових сервісів,

електронного урядування та технологічного підприємництва сприяє підвищенню ефективності економічних процесів.

Суттєвий вплив на економічне зростання має стан державного управління та економічної політики. Ефективна податкова система, боротьба з корупцією, прозоре регулювання бізнесу та підтримка підприємництва створюють сприятливий інвестиційний клімат. Водночас надмірний адміністративний тиск і нестабільність законодавства стримують розвиток малого та середнього бізнесу, який є важливим джерелом зайнятості та економічної активності [3].

Окрему роль у забезпеченні економічного розвитку відіграє зовнішньоекономічна діяльність. Поглиблення співпраці України з міжнародними організаціями сприяє розширенню ринків збуту, залученню інвестицій та адаптації національної економіки до європейських стандартів. Експорт аграрної продукції, металургії та ІТ-послуг формує значну частину валютних надходжень держави. Водночас залежність від зовнішніх ринків робить економіку вразливою до глобальних криз та змін кон'юнктури.

Серед сучасних викликів економічного зростання України слід виділити наслідки війни, руйнування інфраструктури, інфляційні процеси та скорочення виробничого потенціалу. Воєнні дії негативно впливають на інвестиційний клімат, ринок праці та державні фінанси. Однак післявоєнна відбудова може стати стимулом для модернізації економіки, розвитку нових галузей та залучення міжнародних партнерів до реалізації масштабних інфраструктурних проєктів.

Отже, економічне зростання України залежить від поєднання людського капіталу, інвестицій, інновацій, ефективного державного управління та міжнародної економічної співпраці. Для забезпечення сталого розвитку необхідним є проведення структурних реформ, підтримка підприємництва, розвиток науки та технологій, а також створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності. У сучасних умовах економічне зростання має стати основою для відновлення країни та підвищення добробуту населення.

Список використаної літератури:

1. Базилевич В. Д. Макроекономіка: сучасні тенденції розвитку економіки України. Київ : Знання, 2023. 321с.
2. Геєць В. М. Економіка України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Київ : НАН України, 2024. 235с.
3. Круш П. В., Клименко О. В. Національна економіка України: виклики та перспективи розвитку. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 123с.
4. Свириденко Ю. Економічне зростання України у 2024 році: оцінки та перспективи. 2025. 223с.

НАПРЯМ 3

**КУЛЬТУРНА ТА ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИКИ
ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В СВІТІ**

**КУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СТРАТЕГІЇ «GLOBAL IRELAND» ЯК
ОРІЄНТИР ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ
УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Винниченко Марія Романівна,
здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності
«Міжнародні відносини», Освітня програма
«Дипломатія та міжнародне співробітництво»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник:

Ціватий Вячеслав Григорович,
к. іст. н., доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної
служби, Заслужений працівник освіти України, ННІМВ, Київський
національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

У сучасній теорії міжнародних відносин аналіз поведінки малих держав осідає особливе місце, оскільки традиційні інструменти впливу досить обмеженими для цих акторів. Малі країни, маючи лімітований мілітарний та матеріальний потенціал, змушені шукати асиметричні джерела впливу через інституційну гнучкість та нішеву дипломатію [6, с. 4]. Як зазначають А. Вівель та Р. Штейнметц, сутність «малої держави» визначається її реляційною слабкістю та залежністю від існуючих конфігурацій сили, за яких односторонні дії малої країни не здатні радикально змінити чи трансформувати інституційні структури, на відміну від великих держав [6, с. 5]. Концептуальним підґрунтям

для розуміння цих процесів слугує класична модель публічної дипломатії Н. Калла, де культура розглядається як головний інструмент «м'якої сили» (soft power), що дозволяє малим державам формувати довгостроковий капітал довіри та конвертувати його у політичну підтримку [7, с. 1].

Вихід Великої Британії з ЄС (Brexit) став точкою геополітичного зламу для Республіки Ірландія. Як підкреслює провідний ірландський дослідник Б. Тонра у своїй праці 2019 року, рішення британського електорату про вихід з ЄС поставило перед ірландською державою безпрецедентні, майже екзистенційні виклики у всьому спектрі публічної політики, і чи не найбільші – у сфері безпеки та оборони [5, с. 1]. Відповіддю Дубліна на цей системний виклик став запуск у 2018 році стратегії "Global Ireland: Ireland's Global Footprint to 2025" — найамбітнішої програми розширення міжнародного впливу в історії країни [1, с. 10]. Стратегія передбачала подвоєння глобального сліду Ірландії, зокрема шляхом розширення дипломатичної мережі та призначення спеціалізованих культурних офіцерів (Cultural Officers) у пріоритетних столицях світу [1, с. 42].

На сучасному етапі Ірландія демонструє глибоку інституційну інтеграцію культури у загальнодержавне планування. Оскільки поточна стратегія розширення міжнародного впливу завершується, уряд активно працює над розробкою наступної стратегічної рамки – «Global Ireland 2040 Strategy», щоб синхронізувати її із загальнонаціональним планом «Project Ireland 2040». Зокрема, у фундаментальній стратегії національного розвитку «Project Ireland 2040: Building Ireland's Future» уряд країни офіційно визначає культуру не просто як гуманітарний додаток, а як першопричину та фундамент політичної й економічної незалежності держави. В урядовому документі наголошується, що утвердження суверенітету Ірландії на міжнародній арені стало прямим наслідком «культурної революції», під час якої покоління письменників, митців та мислителів переосмислило країну як самобутнього й рівноправного учасника глобального співтовариства [4, с. 2].

Висока ефективність ірландської моделі забезпечується унікальним інституційним механізмом "Team Ireland", який функціонує на принципах

цілісного державного підходу (whole-of-government approach) [2, с. 12]. У культурній сфері ця синергія досягається через чітку координацію між Департаментом закордонних справ (DFA), спеціалізованою державною агенцією "Culture Ireland" та мережею дипломатичних місій. DFA через свій профільний підрозділ (Culture Unit) виступає політичним координатором, тоді як "Culture Ireland" володіє операційною автономією для фінансування та просування ірландського мистецтва за кордоном [2, с. 55].

Інституційне злиття культурної, політичної та економічної дипломатії матеріалізується у форматі «Будинків Ірландії» (Ireland Houses) — спільних мультифункціональних офісів, де під єдиним національним брендом розміщуються посольства та профільні державні агенції [1, с. 22; 2, с. 25]. Культурні кампанії (наприклад, масштабне глобальне святкування Дня Святого Патріка) використовуються "Team Ireland" не як ізольовані мистецькі акції, а як комунікаційні платформи для політичного лобіювання та формування стратегічних альянсів [2, с. 15].

Порівняльний аналіз стратегічних контекстів Ірландії та України дозволяє виявити глибокі паралелі: обидві держави мають історичний досвід подолання колоніальної спадщини, протистоять тиску агресивних імперських сусідів та розглядають публічну дипломатію як інструмент утвердження суверенної суб'єктності [9, с. 73-88]. Спільним викликом є також взаємодія з масштабною діаспорою. Ірландський досвід реалізації Емігрантської програми підтримки (ESP) та нової Діаспорної стратегії демонструє перехід від сприйняття діаспори як пасивного споживача до її залучення як стратегічного партнера через розбудову «мереж прихильності» (affinity networks) [1, с. 12; 2, с. 28]. Для України, яка внаслідок російської агресії зіткнулася з безпрецедентною хвилею вимушеного переміщення громадян, трансформація діаспорної політики за ірландським зразком є критично важливою для збереження людського капіталу [8, с. 56].

Спираючись на досвід Республіки Ірландія, пропонуємо такі стратегічні кроки для модернізації культурної дипломатії України:

1. **Розробка довгострокової візії "Global Ukraine 2040"**. Національна культурна дипломатія має вийти за межі антикризового воєнного реагування. Необхідно сформуванню довгострокову стратегію, яка синхронізує завдання повоєнного відновлення та європейської інтеграції з просуванням іміджу України як стійкого, високотехнологічного та культурно самобутнього європейського партнера [8, с. 56].

2. **Впровадження координаційної моделі "Team Ukraine"**. Доцільно законодавчо закріпити за МЗС України роль єдиного політичного координатора публічної дипломатії, надавши при цьому Українському інституту ширшу операційну та фінансову автономію (за аналогією з "Culture Ireland") [2, с. 55]. Практичним кроком має стати створення спільних хабів "Ukraine House" у ключових геополітичних центрах для синергії культурних та дипломатичних зусиль.

3. **Інституціоналізація інструменту спеціалізованих культурних аташе**. Необхідно відійти від практики поєднання функцій прес-секретарів та культурних аташе в одній особі. Призначення фахових культурних офіцерів за підтримки Українського інституту дозволить системно інтегрувати український наратив у місцеві середовища країн-союзників [1, с. 42; 10, с. 851–862].

Отже, досвід стратегії «Global Ireland» доводить, що чітке довгострокове планування та інституційна синергія спроможні перетворити культурний потенціал малої держави на реальний репутаційний та політичний капітал. Для України адаптація цих інструментів є дієвим орієнтиром для побудови проактивної та стійкої системи публічної дипломатії на десятиліття вперед.

Список використаних джерел:

1. Government of Ireland. Global Ireland : Ireland's Global Footprint to 2025. Dublin : Department of Foreign Affairs and Trade, 2018. 72 с.
2. Government of Ireland. Global Ireland : Review of the Strategy to 2025. Dublin : Department of Foreign Affairs and Trade, 2023. 79 с.

3. Department of Enterprise, Trade and Employment. Trade and Investment Strategy 2022-2026 : Value for Ireland, Values for the World. Dublin : Department of Enterprise, Trade and Employment, 2022. 28 с.
4. Government of Ireland. Project Ireland 2040 : Building Ireland's Future. Dublin : Government Publications, 2018. 9 с.
5. Tonra B. Brexit and Irish Security and Defence. Dublin : SPIRe, 2019. 12 с. (SPIRe Working Paper ; WP12).
6. Small States in Europe : Challenges and Opportunities / ed. by R. Steinmetz, A. Wivel. London : Routledge, 2014. 248 с.
7. Cull N. J. Public Diplomacy : Foundations for Global Engagement in the Digital Age. [Місто] : [Видавництво], 2021. 272 с.
8. OECD Economic Surveys : Ukraine 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. 135 с. (OECD Economic Surveys ; Vol. 2025/10). URL: <https://doi.org/10.1787/940cee85-en>.
9. Публічна дипломатія в Україні та світі: соціально-гуманітарний, міжнародно-політичний і практичний виміри зовнішньої політики у сфері культури (1991-2025 рр.). *Соціально-гуманітарні відносини в сучасній Україні: виклики та перспективи: колективна монографія*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. Розділ 3 (3.2). С. 73-88.
10. Стратегічне планування та інституціональний розвиток моделей дипломатії XXI століття. *Україна дипломатична: науковий щорічник*. 2024. Київ, 2024. Вип. XXV. С. 851–862.

МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНІ ПОДІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кохно Софія,

студентка спеціальності «Журналістика»,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Шкуров Євген Владленович,

к.філол.н, доцент, доцент кафедри журналістики та реклами ДТЕУ, Київ

Вступ. Повномасштабна війна перетворила міжнародну комунікацію України на складник національної стійкості. Імідж держави у зовнішньому просторі формується через уявлення про її політичну спроможність, культуру, цінності, управлінську ефективність і місце у світовому порядку [5, с. 98]. Для України цей імідж не є лише репутаційною категорією. Він впливає на готовність партнерів підтримувати оборону, приймати вимушених переселенців, надавати фінансову допомогу й довіряти українським інституціям. Тому масово-комунікаційні події в умовах війни працюють як інструмент публічної дипломатії, адвокації та мобілізації міжнародної солідарності. Ця тема пов'язана з дослідженнями іміджу держави, стратегічних комунікацій і кризової взаємодії. У працях про міжнародний імідж наголошено, що репутація країни залежить від сталих чинників, зокрема історії та культури, і динамічних чинників, до яких належать політичні рішення, цифровізація та міжнародні ініціативи [5, с. 99]. Масово-комунікаційні івенти належать саме до динамічних чинників. Вони швидко створюють інформаційний привід, але мають триваліший ефект лише тоді, коли пов'язані з реальними діями.

У дослідженнях кризових комунікацій підкреслено, що зв'язок між владою і громадськістю в умовах воєнного стану має підтримувати мобілізацію, єдність та здатність протистояти загрозам [3, с. 216]. Ця логіка важлива і для зовнішніх аудиторій. Міжнародні партнери реагують не тільки на офіційні заяви. Вони

бачать, як країна організовує допомогу, пояснює потреби, залучає громадян і звітує про результат. Стратегічні комунікації України з партнерами потребують постійного пояснення українських цілей і потреб [2, с. 405].

У воєнних умовах масово-комунікаційні події виконують кілька функцій. Інформаційна функція полягає в оновленні міжнародної уваги до війни. Мобілізаційна функція пропонує аудиторії простий спосіб участі, від донату до поширення заклику. Репутаційна функція показує Україну не лише як жертву агресії, а як організовану, активну й відповідальну державу. Контрпропагандистська функція послаблює дезінформацію через факти, відкриті дані, людські історії та публічні партнерства.

Показовим кейсом стала глобальна подія Stand Up for Ukraine, проведена 9 квітня 2022 року за участі Global Citizen та Європейської Комісії. За даними Global Citizen, у межах події було оголошено 10,1 млрд доларів США, або 9,1 млрд євро, нових грантів і позик для підтримки людей, які були змушені залишити домівки через війну в Україні [8]. Європейська Комісія також повідомила про 9,1 млрд євро підтримки для внутрішньо переміщених осіб і біженців [7]. Іміджевий ефект цієї події полягав не лише у сумі. Публічний заклик, участь відомих осіб, донорська конференція і фінансове зобов'язання були об'єднані в одну комунікаційну рамку. Україна постала як центр широкої коаліції допомоги, а не тільки як об'єкт співчуття.

Іншу модель демонструє кампанія #ArmUkraineNow. Вона розгорталася як цифровий флешмоб із простим закликом надати Україні зброю негайно [1]. Учасники поширювали фото та дописи із закликом Arm Ukraine Now, передавали естафету іншим користувачам і зверталися до політичних лідерів [1]. Razom for Ukraine подавав цю кампанію як терміновий заклик до дії, спрямований на прискорення військової підтримки України [9]. Тут подія не мала одного фізичного центру. Вона існувала як хвиля цифрової участі. Її сильним боком була чітка вимога, впізнаваний візуальний знак і легкий сценарій долучення.

Іміджевий сенс #ArmUkraineNow полягає в зміні рамки повідомлення. Україна не лише просить про допомогу. Вона пояснює, що її оборона пов'язана

з безпекою демократій і стабільністю Європи [9]. Такий підхід важливий, бо міжнародні аудиторії краще реагують на комунікацію, у якій поєднано моральний аргумент і спільний інтерес. Водночас цифрові кампанії мають обмеження. Вони швидко поширюються, але так само швидко можуть зникнути в інформаційному шумі.

UNITED24 стала іншим типом комунікаційного інструменту. Президент України оголосив запуск платформи 5 травня 2022 року як глобальної ініціативи для об'єднання людей, які прагнуть допомогти Україні [6]. Офіційний сайт UNITED24 подає платформу як механізм збору коштів за визначеними напрямками з акцентом на звітність і прозорість [10]. На відміну від разової події, UNITED24 працює як постійна інфраструктура довіри. Культурна дипломатія доповнює благодійні та оборонні кампанії. Вона пояснює не лише те, чого Україна потребує, а й те, за що вона бореться. У дослідженнях культурної дипломатії зазначено, що вона формує імідж і культурний бренд держави через міжкультурну комунікацію [4]. У контексті війни це означає представлення України як самостійної культурної й політичної спільноти. Культурні події, форуми, виставки та публічні дискусії діють повільніше, ніж флешмоби. Проте вони створюють глибшу репутаційну пам'ять. Порівняння трьох кейсів показує, що ефективна іміджева стратегія не може спиратися на один формат. Stand Up for Ukraine мобілізувала ресурси через сильний гуманітарний меседж і участь міжнародних інституцій. #ArmUkraineNow створила цифровий тиск і зробила оборонну потребу зрозумілою для широкої аудиторії. UNITED24 забезпечила тривалість, інституційну довіру та повторюваність допомоги. Разом ці інструменти показують Україну як державу, що вміє не тільки страждати, а й організувати, переконувати, залучати і звітувати. Це особливо важливо, позитивний міжнародний імідж держави впливає не лише на рівень політичної та економічної підтримки, а й на ставлення до її громадян за кордоном [11]. Сприйняття країни часто переноситься на її мешканців, біженців і трудових мігрантів, впливаючи на рівень довіри, готовність до співпраці та соціальну інтеграцію у приймаючих суспільствах. Окрім того, івенти стають чинником

репутації території. У воєнний та повоєнний період така репутація набуває значення важливого інституційного й маркетингового активу [12]. Через публічні події територія демонструє відкритість, життєздатність, культурний потенціал і здатність до відновлення. Саме тому якісно організовані заходи працюють як інструмент довіри, впізнаваності та позитивного позиціонування громади, міста або країни.

Висновки. Масово-комунікаційні події є важливим інструментом формування позитивного міжнародного іміджу України в умовах війни. Вони поєднують інформаційну, мобілізаційну, репутаційну, дипломатичну та контрпропагандистську функції. Їхня сила полягає в тому, що міжнародна підтримка стає видимою і вимірюваною. Аналіз Stand Up for Ukraine, #ArmUkraineNow та UNITED24 доводить, що найкраще працюють ті формати, у яких емоційний заклик пов'язаний із конкретною дією, перевірюваним результатом і зрозумілою звітністю. Подальші дослідження цієї теми доцільно спрямувати на вимірювання довгострокового впливу таких подій на довіру до України, готовність підтримувати оборонну допомогу та сприйняття української культури в міжнародному середовищі.

Список використаних джерел:

1. АрміяInform. Світом шириться глобальний флешмоб ArmUkraineNow. 2022. 20 квітня. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/20/svitom-shyrytsya-globalnyj-fleshmob-armukrainenow-nadajte-ukrayini-zbroyu-negajno/> (дата звернення: 14.06.2026).
2. Братина З. О. Роль стратегічних комунікацій у формуванні взаємодії Україна-НАТО. *Politology Bulletin*. 2024. № 92. С. 398-412.
3. Грабовець І., Черноус Л. Стратегія кризової комунікації у системі «влада-громадськість» в умовах воєнного стану в Україні: етапи, чинники, характерні риси. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2025. Т. 28, № 1. С. 216-222. URL: <https://doi.org/10.15421/172526> (дата звернення: 14.06.2026).
4. Драч В. В. Культурна дипломатія в умовах глобального розвитку суспільств. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*.

2024. № 2. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308270> (дата звернення: 14.06.2026).

5. Кириленко М. Характеристика чинників формування міжнародного іміджу держави. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування». 2023. № 3. С. 98-104.

6. Офіс Президента України. President announced the launch of United24. 2022. 5 травня. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/prezident-ogolosiv-pro-zapusk-united24-globalnoyi-iniciativi-74789> (дата звернення: 14.06.2026).

7. European Commission. Stand Up for Ukraine: 9.1 billion euros pledged in support of internally displaced and refugees. 2022. 9 April. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/stand-ukraine-91-billion-euros-pledged-support-internally-displaced-and-refugees-2022-04-09_en (дата звернення: 14.06.2026).

8. Global Citizen. \$10.1 billion pledged in new grants and loans as part of the Stand Up for Ukraine event. 2022. 9 April. URL: <https://www.globalcitizen.org/en/content/stand-up-for-ukraine-impact-report/> (дата звернення: 14.06.2026).

9. Razom for Ukraine. #ArmUkraineNow: Urgent call to action. 2022. 19 April. URL: <https://www.razomforukraine.org/armukrainenow/> (дата звернення: 14.06.2026).

10. UNITED24. Офіційний сайт. URL: <https://u24.gov.ua/> (дата звернення: 14.06.2026).

11. Torre Cantalapiedra, E., & Ots, I. (2025). Factores que influncian las respuestas políticas de Estados Unidos y Canadá a los refugiados ucranianos. Estudios Fronterizos, 26, Artículo e164. <https://doi.org/10.21670/ref.2506164>

12. Шкуров, Є. В. (2026). Репутація як інституційний та маркетинговий актив територій у воєнний та повоєнний період. Підприємництво та інновації, (39), 170–178. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/39.26> URL: <https://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/913>

ОСВІТНЯ ДИПЛОМАТІЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АЗІЇ

Музиченко Ганна В'ячеславівна,

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Геополітична ситуація середини 2020-х років зумовила необхідність фундаментального перегляду зовнішньої політики України, яка відійшла від традиційної євроатлантичної орієнтації на користь більш диверсифікованої «азійської стратегії». Це пояснюється сукупністю безпекових, економічних і системних чинників. По-перше, повномасштабна війна продемонструвала обмеженість виключно європейського вектора в питаннях швидкої економічної модернізації та відбудови, що актуалізувало потребу у залученні додаткових центрів сили. По-друге, країни Азії концентрують значну частину світового економічного зростання, інноваційного потенціалу та інвестицій, що робить їх критично важливими партнерами для післявоєнної реконструкції України. По-третє, перехід до поліцентричної міжнародної системи стимулює Україну до формування багатовекторної зовнішньої політики, спрямованої на розширення міжнародної суб'єктності [Див.: 2].

У цьому контексті освітня та наукова співпраця стала не просто складовою культурного обміну, а основним інструментом м'якої сили [1] та наріжним каменем національної безпеки. Вона дозволяє Україні інтегруватися у глобальні мережі знань, забезпечувати збереження людського капіталу та створювати довгострокові інституційні зв'язки з ключовими партнерами в Азії. «Азійська стратегія» не означає відмову від євроатлантичного курсу, а є його логічним доповненням у напрямі диверсифікації зовнішньополітичних ресурсів і зміцнення позицій України у глобальному просторі.

У межах цього процесу можна виділити кілька моделей співпраці, що відображають різні стратегії азійських партнерів України.

Японія: модель високотехнологічної освітньої реконструкції. Співробітництво з Японією демонструє приклад інтеграції освіти у безпекову політику. Підтримка українського освітнього сектору розглядається Токіо як елемент ширшої стратегії підтримки міжнародного правопорядку та стабільності. Підписана у 2024 році довгострокова угода заклала основу для системного партнерства, яке поєднує технології, інфраструктуру та підготовку кадрів.

Японська допомога еволюціонувала від кризових заходів до створення «цифрової безперервності» освіти. Оснащення шкіл інтегрованими цифровими середовищами, використання VR-технологій у навчанні та підключення до хмарної інфраструктури фактично інтегрують українську освітню систему в глобальні технологічні мережі. Паралельно розвивається університетська співпраця, включно зі спільними програмами та дослідницькими лабораторіями у високотехнологічних галузях. Спільна магістерська програма між Токійським університетом і КНУ ім. Шевченка у сфері міського планування та структурної стійкості стала прикладом академічної дипломатії нового типу.

Таким чином, Японія реалізує модель, у якій освітня дипломатія поєднує відновлення інфраструктури, трансфер технологій та довгострокову інтеграцію України в інноваційні екосистеми.

Південна Корея: індустріально-орієнтована освітня модель. На відміну від Японії, яка акцентує на технологіях і науковій співпраці, Південна Корея фокусується на розвитку людського капіталу для майбутньої економіки України. Основним інструментом стає підтримка професійної освіти (VET), спрямованої на підготовку фахівців для промисловості та інфраструктурних проєктів.

Створення спільних центрів професійної підготовки та впровадження освітніх програм у сфері «зеленої енергетики» і високоточного виробництва демонструє прагнення Кореї сформувати кадри, які в майбутньому забезпечуватимуть функціонування інвестиційних проєктів. Водночас через

освітні програми для державних службовців відбувається трансфер моделей цифрового врядування, що зміцнює інституційну спроможність української держави. Ключовим прикладом є: Корейсько-український центр професійної підготовки у Бучі, а також спеціалізована магістерська програма «Digital reconstruction / Smart City», яка реалізується на базі КНУ ім. Тараса Шевченка у співпраці з корейськими університетами та КОІСА. Ця модель інтегрує освіту з підготовкою кадрів для майбутніх інфраструктурних проєктів (атомна енергетика, транспорт, smart cities). Ця модель ілюструє, як освітня дипломатія може виступати інструментом поєднання підготовки кадрів із довгостроковою економічною присутністю держави-партнера.

Китай: модель обмеженої співпраці та стратегічного балансування. Відносини між Україною та Китайською Народною Республікою (КНР) у сфері освіти протягом цього періоду є найскладнішим дипломатичним кейсом в «азійській стратегії» України. Якщо співпраця з Японією та Південною Кореєю ґрунтується на цінностях, то відносини з Китаєм залишаються в рамках «кризового прагматизму». Незважаючи на стратегічне партнерство Пекіна з Москвою, освітні зв'язки між Києвом і Китаєм не були повністю розірвані, хоча й зазнали глибоких структурних змін.

З 2022 року освітня дипломатія Китаю щодо України опинилася в пастці його політики «проросійської нейтральності». З одного боку, Китай продовжує визнавати територіальну цілісність України, що дозволяє підтримувати офіційні міжурядові угоди, зокрема Угоду про співпрацю в галузі освіти, термін дії якої був продовжений наприкінці 2024 року. З іншого боку, інтенсифікація військово-технічного партнерства між Російською Федерацією та Китаєм у 2025 році змусила українську сторону запровадити суворі протоколи безпеки щодо спільних наукових розробок.

Найбільш чутливою сферою залишається співпраця у високотехнологічному та аерокосмічному секторах. У 2024 році Україна офіційно призупинила кілька спільних проєктів з китайськими університетами в

аерокосмічній галузі (зокрема з Харбінським технологічним інститутом) через побоювання щодо реекспорту технологій до Російської Федерації.

КНР продовжує активно запрошувати українських вчених (зокрема в галузі матеріалознавства та зварювання) до своїх дослідницьких центрів, пропонуючи гранти, які вдсятеро перевищують внутрішнє фінансування в Україні. Українська дипломатія розглядає це як форму «тихого відтоку мізків» і намагається реструктурувати ці контакти в короткостроковій онлайн-консультації.

Отже, китайський напрям ілюструє, що освітня дипломатія може функціонувати навіть у складних політичних умовах як інструмент обмеженого, але стратегічно необхідного діалогу.

Підсумовуючи зазначимо, що освітня дипломатія України в сучасних умовах трансформувалася з допоміжного гуманітарного інструменту у стратегічний компонент зовнішньої політики, що поєднує безпековий, економічний та комунікаційний виміри. Теоретично вона спирається на концепції «м'якої сили» та «knowledge diplomacy», які дозволяють розглядати освіту як механізм формування довгострокових партнерств і міжнародного впливу. У цьому контексті освітня дипломатія реалізує три ключові функції: збереження людського капіталу, трансфер технологій і проектування позитивного образу держави.

Практичний аналіз співпраці України з Японією, Південною Кореєю та Китаєм підтверджує ефективність цієї моделі. Японія реалізує високотехнологічний підхід, інтегруючи освіту в процеси цифрової реконструкції та інноваційного розвитку; Південна Корея використовує освіту як інструмент підготовки кадрів для економічного відновлення; тоді як Китай демонструє складний формат керованої співпраці в умовах геополітичної напруги.

Узагальнено це свідчить про перехід України від моделі експорту освітніх послуг до стратегії комплексної взаємодії, в якій освіта виступає інструментом

зміцнення міжнародної суб'єктності та формування нової архітектури відносин із країнами Азії.

У середньостроковій перспективі (до 2030 року) можна прогнозувати подальшу інституціоналізацію освітньої дипломатії України як окремого напрямку зовнішньої політики, із розширенням мережі міжуніверситетських альянсів та спільних дослідницьких центрів у країнах Азії. Ймовірно посилиться інтеграція освіти з інноваційними та безпековими стратегіями, зокрема у сферах цифрових технологій, кібербезпеки та зеленої енергетики. У результаті освітня дипломатія може стати одним із ключових факторів довгострокового відновлення України та її закріплення як активного суб'єкта міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Knight, J. 2015. The potential of Knowledge Diplomacy. Higher Education and International Relations' in L. Weimer. A Wealth of Nations. EAIE. Amsterdam, the Netherlands, pp 37-45. URL: https://www.researchgate.net/profile/Jane-Knight/publication/350671487_The_potential_of_knowledge_diplomacy_Higher_education_and_international_relations/links/6193080f61f09877209f7bd5/The-potential-of-knowledge-diplomacy-Higher-education-and-international-relations.pdf
2. Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування : монографія. Київ : Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/11906>

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ SOFT POWER ДЕРЖАВИ

Піскун Катерина Сергіївна,

здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності

«Політологія. Українські та європейські студії»

Навчально-Науковий інститут психології та соціальних наук, Університет

Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Дмитрашко Світлана Анатоліївна,

к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет

Ушинського, м. Одеса

Культурна дипломатія у сучасних міжнародних відносинах дедалі частіше розглядається не лише як допоміжний інструмент зовнішньої політики, а як один із ключових механізмів реалізації концепції soft power. Водночас її теоретичне осмислення та практична ефективність потребують критичного переосмислення, особливо в умовах трансформації глобального порядку, гібридних загроз та посилення конкуренції між державами у символічному та інформаційному просторі.

У науковій літературі усталеною є позиція, відповідно до якої культурна дипломатія виступає складовою публічної дипломатії та спрямована на формування позитивного іміджу держави через поширення культурних цінностей і норм. У цьому контексті Н. Дж. Калл підкреслює, що публічна дипломатія історично розвивалася як інструмент впливу на іноземні суспільства через інформаційні та культурні канали [1]. Розвиваючи цю думку, О. С. Коптєв визначає публічну дипломатію як технологію зовнішньої політики, що забезпечує вплив на іноземні аудиторії через комунікаційні механізми [6, с. 52]. У цьому контексті культурна дипломатія функціонує як інструмент формування довіри, що є передумовою для досягнення стратегічних зовнішньополітичних

цілей. Проте така інтерпретація часто має нормативний характер і не враховує складності реальних міжнародних процесів.

Теоретичне підґрунтя концепції *soft power* було закладене у працях Джозефа Ная, який визначав її як здатність держави досягати бажаних результатів через привабливість, а не примус [3]. У подальшому Дж. Меліссен розвинув цю концепцію, підкреслюючи, що сучасна публічна дипломатія є багаторівневою системою комунікації, де держави конкурують за увагу та довіру глобальної аудиторії [4]. Водночас у сучасних дослідженнях наголошується на обмеженнях *soft power*, зокрема на складності її вимірювання та залежності від загального політичного та економічного потенціалу держави. Таким чином, її не можна розглядати як автономний інструмент впливу.

У цьому аспекті доцільно звернутися до аксіологічного виміру дипломатії, розкритого у дослідженні С. А. Дмитрашко, присвяченому аналізу діяльності Генрі Кіссінджера. Авторка наголошує, що дипломатична практика Кіссінджера ґрунтується на поєднанні інтересів, сили та цінностей, а також на принципі балансу сил як основі міжнародної стабільності [2, с. 145]. У цьому контексті стає очевидним, що культурна дипломатія не може розглядатися ізольовано від «жорстких» інструментів впливу. Більше того, її ефективність часто визначається саме наявністю потужного політичного та економічного ресурсу, що ставить під сумнів автономність *soft power* як самостійного інструменту.

Історичний досвід підтверджує зазначену тезу. Так, у період Холодної війни культурна дипломатія активно використовувалася як засіб ідеологічної боротьби. Однак її ефективність була значною мірою зумовлена військово-політичною та економічною могутністю сторін. Культурна привабливість Заходу, зокрема через кінематограф, музику та освітні програми, підсилювалася загальним образом економічного процвітання і політичної стабільності. Водночас радянська культурна дипломатія, попри високий рівень розвитку мистецтва, не змогла компенсувати структурні недоліки політичної системи. Це дозволяє зробити висновок, що культурна дипломатія є ефективною лише у поєднанні з іншими ресурсами державної сили.

Сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин також демонструють обмеженість класичного розуміння soft power. Зокрема, у науковому обігу з'являється поняття «sharp power», що використовується для позначення маніпулятивного впливу через культурні та інформаційні інструменти [4]. У цьому контексті культурна дипломатія може виступати не лише засобом взаєморозуміння, але й інструментом інформаційної експансії. Така трансформація підкреслює необхідність критичного підходу до оцінки її ролі у сучасній міжнародній політиці.

Особливо показовим у цьому сенсі є досвід України. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 2022 культурна дипломатія стала важливим елементом міжнародної комунікації держави. Проведення культурних заходів за кордоном, участь у міжнародних фестивалях, активна присутність у глобальному медіапросторі сприяють формуванню позитивного іміджу України [6]. Водночас ці заходи є ефективними насамперед у поєднанні з військовою стійкістю держави та підтримкою з боку міжнародних партнерів. Це ще раз підтверджує, що soft power не функціонує у «чистому вигляді», а є складовою комплексної стратегії [3].

Крім того, слід враховувати вплив цифровізації на трансформацію культурної дипломатії. Соціальні мережі та цифрові платформи значно розширюють можливості комунікації, однак водночас підвищують ризики маніпуляцій та дезінформації. У таких умовах межа між культурною дипломатією та інформаційною війною стає дедалі більш розмитою, що вимагає нових підходів до регулювання та оцінки ефективності цих процесів [4; 6].

Таким чином, узагальнюючи викладене, доцільно констатувати, що культурна дипломатія є важливим, але не самодостатнім інструментом реалізації зовнішньої політики. Вона здатна підсилювати вплив держави, формувати позитивне сприйняття та сприяти досягненню стратегічних цілей, проте її ефективність залежить від наявності комплексного ресурсного забезпечення. Власна позиція полягає у тому, що концепція soft power потребує подальшого теоретичного уточнення та адаптації до сучасних умов, оскільки її класичне

розуміння не повною мірою відображає складність сучасних міжнародних процесів. У цьому контексті культурна дипломатія має розглядатися не як альтернатива «жорсткій силі», а як елемент інтегрованої стратегії держави, що поєднує різні інструменти впливу у єдину систему.

Список використаних джерел:

1. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles : Figueroa Press, 2009. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/publications/public-diplomacy-lessons-past>
2. Melissen J. The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. New York : Palgrave Macmillan, 2005. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9780230554931>
3. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : PublicAffairs, 2004.
4. Wyszomirski M. J., Burgess C., Peila C. International Cultural Relations: A Multi-Country Comparison. Columbus : Ohio State University, 2003.
5. Дмитрашко С. А. Цінності й практика дипломатичної діяльності Генрі Кіссінджер // Politicus. 2024. № 4. С. 142–148. URL: http://www.politicus.od.ua/4_2024/23.pdf
6. Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України // Міжнародні та політичні дослідження. 2023. № 36. С. 51–60.

POLITICAL CULTURE AS AN INSTRUMENT OF CULTURAL DIPLOMACY IN THE MODERN STATE

Pronoza Inna Ivanivna,

Candidate of political sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Political Science and Law
Ushynsky University, Odesa, Ukraine

Skliar Ihor Stanislavovych,

Master's student in Political Science,
Educational and Scientific Institute of Psychology and Social Sciences,
Ushynsky University, Odesa, Ukraine

Political culture has become a crucial analytical and practical category for understanding how modern states construct their international image and exercise influence in the global arena. In the context of globalization, intensified geopolitical competition, and the growing role of information and communication technologies, states increasingly rely on non-material instruments of power. Among these instruments, cultural diplomacy plays a central role, as it enables states to shape external perceptions through values, cultural narratives, and symbolic representation. Political culture, in turn, serves as an internal foundation that determines the credibility, consistency, and effectiveness of such external projections.

Political culture can be defined as a system of values, norms, beliefs, and behavioral patterns that shape citizens' attitudes toward political institutions, authority, and participation in public life. It reflects the level of trust in the state, the quality of democratic governance, and the degree of civic engagement. In this sense, political culture is not only an internal characteristic of political systems but also an important element of international perception. States that demonstrate stable democratic practices and coherent civic values are more likely to generate trust and positive attitudes in the global environment.

Cultural diplomacy, as emphasized by UNESCO, plays a fundamental role in promoting dialogue, mutual understanding, and peace between societies [2]. It is not

limited to governmental communication strategies but includes broader interactions involving education, science, arts, cultural exchange, and civil society initiatives. Cultural diplomacy therefore functions as a long-term process of relationship-building that is based on trust, reciprocity, and shared values rather than short-term political messaging.

A key theoretical foundation for understanding the relationship between political culture and cultural diplomacy is provided by Joseph S. Nye's concept of soft power. Nye argues that soft power is the ability of a country to achieve desired outcomes through attraction rather than coercion or payment [1]. Soft power is generated through culture, political values, and foreign policies that are perceived as legitimate and morally attractive by other international actors. In this framework, political culture becomes a central source of soft power because it reflects the internal value system of society and its political institutions.

The effectiveness of cultural diplomacy largely depends on the coherence between internal political culture and external communication. When a state demonstrates consistency between democratic principles and actual governance practices, it gains greater international credibility and influence. Conversely, when there is a gap between declared values and political reality, the effectiveness of cultural diplomacy is significantly reduced, and the state's soft power potential is weakened.

The British Council emphasizes that cultural relations should not be understood as short-term propaganda instruments but as long-term processes grounded in trust, reciprocity, and mutual understanding [3]. This approach highlights the importance of authenticity in cultural diplomacy. External cultural messaging is effective only when it reflects real societal values and is supported by a stable and coherent political culture.

In the contemporary digital environment, cultural diplomacy is undergoing significant transformation. Digital platforms and social media enable states to communicate directly with global audiences, bypassing traditional diplomatic channels. However, this also creates new risks, including disinformation, narrative competition, and increased vulnerability to information manipulation. As a result,

political culture must adapt to these challenges by strengthening media literacy, critical thinking, and civic resilience within society.

Civic participation represents another important dimension of political culture. In modern democratic systems, cultural diplomacy is no longer exclusively a state-centered activity. It increasingly involves non-state actors such as universities, NGOs, diaspora communities, and cultural organizations. This diversification enhances the authenticity and sustainability of cultural diplomacy, as it reflects the broader involvement of society in shaping national identity and international communication.

Political culture also plays a key role in constructing national identity narratives that are communicated externally. These narratives include historical memory, cultural heritage, and shared societal values. When these elements are coherent and widely accepted within society, they form a stable and credible international image of the state.

UNESCO further stresses that cultural policy is essential for fostering inclusive societies and strengthening intercultural dialogue [2]. In conditions of global instability and conflict, such dialogue becomes a key mechanism for reducing tensions and promoting international cooperation. Political culture that emphasizes openness, tolerance, and democratic values thus becomes a strategic asset in international relations.

In conclusion, political culture represents a fundamental component of cultural diplomacy in the modern state. It determines the internal value framework that shapes external communication and directly influences international perception. Cultural diplomacy, in turn, serves as a mechanism for projecting political culture onto the global stage. The interaction between these two dimensions constitutes a core element of soft power in contemporary international relations. Strengthening democratic political culture is therefore essential for enhancing the effectiveness of cultural diplomacy and ensuring a positive international image of the state.

References:

1. British Council. Cultural relations and soft power research. URL: <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight>

2. Nye, J. S. (2004). Soft Power and American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, 119(2), 255–270. <https://doi.org/10.2307/20202345>
3. UNESCO. Culture Sector. URL: <https://www.unesco.org/en/culture>

РОЛЬ МАСОВО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У ПРОМОЦІЇ УКРАЇНИ: КЕЙС EUROVISION 2022–2023

Семотюк Анна,

здобувачка спеціальності «Журналістика»,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

Науковий керівник:

Шкуров Євген Владленович,

к.філол.н, доцент, доцент кафедри журналістики та реклами ДТЕУ, Київ

Масові комунікаційні заходи вже не можна зводити лише до розваги. Вони створюють спільний інформаційний момент, у якому різні аудиторії одночасно бачать символи, чують повідомлення й реагують на подію [5]. У кризових умовах така подія здатна працювати як канал публічного представлення країни, якщо поєднує трансляцію, соціальні мережі, журналістські матеріали, участь лідерів думок і зрозумілу символіку [4; 10]. Для України після початку повномасштабної війни це стало особливо важливим. Боротьба за міжнародну увагу перетворилася на частину інформаційного спротиву та державної комунікації [1].

Eurovision 2022-2023 є показовим кейсом такої трансформації. У 2022 році конкурс відбувся в Турині, а Україну представляв гурт Kalush Orchestra з піснею «Stefania» [6]. Перемога України отримала міжнародний резонанс і була описана у світових медіа як вияв підтримки країни під час війни [2; 3]. У 2023 році конкурс провели в Ліверпулі від імені України, оскільки Україна не могла безпечно прийняти подію на своїй території [9]. Тому Eurovision став не тільки музичним конкурсом. Він набув значення PR-платформи, інструменту культурної дипломатії та простору міжнародної солідарності.

З огляду на теорію медіаподій Eurovision працює як ритуал спільної уваги [5]. Глядачі не просто дивляться виступи. Вони голосують, коментують, поширюють відео, реагують на образи й символи. Для PR це важливо, бо подія створює не один контакт, а серію повторних згадок. Телевізійний ефір переходить у новини, дописи, короткі відеофрагменти, меми та дискусії. У випадку України така хвиля допомагала утримувати тему війни в міжнародному медіапросторі навіть тоді, коли новинна увага світу починала слабшати.

Перемога Kalush Orchestra у 2022 році стала сильним PR-кейсом. Україна була представлена не тільки як держава, що потребує допомоги. Вона постала як країна з живою культурою, мовою, музичною традицією і здатністю говорити до Європи власним голосом [2]. Пісня «Stefania» поєднала українську мову, фольклорні мотиви й сучасну музичну форму [6]. Саме ця комбінація створила зрозумілий образ України для широкої аудиторії. Це не була суха політична заява. Це був культурний сигнал, який легше сприймається емоційно.

Окреме значення мав заклик Олега Псюка допомогти Україні, Маріуполю та Азовсталі після виступу у фіналі [11]. У комунікаційному сенсі цей момент перевів увагу від конкурсної інтриги до конкретної гуманітарної теми. Меседж був коротким і дуже зрозумілим. У межах публічної дипломатії такий жест можна трактувати як поєднання культурної презентації з адвокацією [4]. Сцена Eurovision на кілька секунд стала каналом прохання про міжнародну допомогу. Саме тому цей епізод мав сильний психологічний ефект.

Водночас не слід перебільшувати прямі наслідки конкурсу. Перемога на Eurovision не могла автоматично змінити політичні рішення урядів. Її ефект був іншим. Вона створила інформаційне вікно, у якому Україна отримала позитивне, масове й емоційно насичене представлення [2; 3]. Це відповідає логіці м'якої сили, коли країна впливає не примусом, а привабливістю культури, довірою до символів і здатністю викликати солідарність [10]. Для PR це принципово. Міжнародна підтримка залежить не лише від фактів. Вона також залежить від емоційної близькості аудиторії до країни. Eurovision 2023 продовжив цю комунікаційну лінію в іншому форматі. Ліверпуль приймав конкурс від імені

України, тому сама організація події стала знаком партнерства [9]. Українська присутність була вбудована у міський простір, сценічні рішення та супровідні культурні заходи [7; 8]. Офіційний сайт Eurovision описував українські мистецькі події, інсталяції, музичні ініціативи, ринки, синьо-жовті акценти та інші форми культурного представлення в Ліверпулі [8]. Це мало PR-значення, бо підтримка України була показана не тільки словами. Вона стала видимою у просторі міста.

Порівняння двох років показує різні моделі комунікації. У 2022 році домінувала емоційна мобілізація. Вона була пов'язана з перемогою, голосуванням, шоком війни й закликком зі сцени [2; 11]. У 2023 році переважала модель інституційної солідарності. Вона спиралася на партнерство Великої Британії, рішення European Broadcasting Union і культурне представлення України в Ліверпулі [7; 8; 9]. Перша модель працювала як сильний інформаційний спалах. Друга підтримувала тривалішу присутність української теми у міжнародній комунікації. З погляду PR Eurovision виконав кілька функцій. По-перше, він підсилив упізнаваність України через музику, мову, кольори та культурні коди [6; 8]. По-друге, він створив умови для гуманітарного меседжу, який був почутий міжнародною аудиторією [11]. По-третє, він показав Україну як суб'єкт, а не лише як об'єкт співчуття. Це важливо для державного іміджу. Країна, яка говорить від себе, має більше шансів зберегти власну рамку в міжнародному просторі.

Разом із тим масові комунікаційні заходи мають обмеження. Розважальний формат може спрощувати складну воєнну реальність. Він здатен перетворити трагедію на емоційний образ, який швидко споживається аудиторією. Тому PR-стратегії України мають поєднувати видовищність із поясненням, символи з фактами, емоцію з відповідальністю. Eurovision не замінює дипломатію, журналістику чи державну інформаційну політику. Він створює потужний комунікаційний момент, який потрібно продовжувати іншими інструментами. Важливо, що позитивний міжнародний імідж України впливає не лише на рівень політичної, військової та гуманітарної підтримки, а й на ставлення до українців за кордоном. Образ держави часто переноситься на її громадян, біженців і

трудоу мiґрантiв [12], визначаючи рiвень довіри до них, готовнiсть до спiвпрацi та умови соцiальної iнтеґрацiї в приймаючих суспiльствах. У воєнний i повоєнний перiод iвенти функцiонують як чинник, що впливає на довіру. Саме довіра стає основою репутацiї територiї, її iнституцiйної спроможностi та привабливостi для партнерiв, донорiв i iнвесторiв [13; 14]. Тому такi подiї, як Eurovision, стають частиною репутацiйної стратегiї держави, адже допомагають транслювати назовнi цiнностi, стiйкiсть i культурну суб'єктнiсть України [15].

Висновки. Отже, Eurovision 2022–2023 пiдтвердив значення масових комунiкацiйних заходiв для PR та пiдтримки України. У 2022 році перемога Kalush Orchestra дала Україні сильний момент мiжнародної видимостi й дозволила поєднати культурний виступ iз гуманiтарним зверненням [2; 11]. У 2023 році проведення конкурсу в Лiверпулi вiд iменi України стало прикладом культурної солiдарностi та репутацiйної пiдтримки [7; 9]. Обидва кейси свiдчать, що культурна подiя може стати iнструментом м'якої сили, якщо вона спирається на реальний досвiд краiни, впiзнаванi символи та зрозумiлу для свiту комунiкацiю [10]. Подальшi дослiдження можуть зосередитися на вимiрюваннi такого впливу через медiамонiторинг, аналiз соцiальних мереж i вивчення змiн у мiжнароднiй увазi до України.

Список використаних джерел:

1. Иванов В. Ф. Основні теорії масової комунікації і журналістики : навч. посіб. / за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси, 2010. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/TMbook.pdf>
2. BBC News. Eurovision 2022: Ukraine wins, while the UK's Sam Ryder comes second. 2022. 14 May. URL: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-61452678>
3. Belam M., Svorak M. Ukraine wins 2022 Eurovision song contest as UK finishes second in Turin. The Guardian. 2022. 15 May. URL: <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2022/may/15/ukraine-wins-2022-eurovision-song-contest-as-uk-finishes-second-in-turin>

4. Cull N. J. Public diplomacy: Taxonomies and histories. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2008. Vol. 616, No. 1. P. 31-54.
5. Dayan D., Katz E. *Media events: The live broadcasting of history*. Cambridge : Harvard University Press, 1992.
6. European Broadcasting Union. Eurovision Song Contest 2022. Eurovision Song Contest. URL: <https://eurovision.tv/event/turin-2022>
7. European Broadcasting Union. Eurovision Song Contest 2023. Eurovision Song Contest. URL: <https://eurovision.tv/event/liverpool-2023>
8. Eurovision Song Contest. How Liverpool came alive with Ukrainian culture. 2023. 13 May. URL: <https://www.eurovision.com/stories/how-liverpool-came-alive-with-ukrainian-culture/>
9. Halliday J., Clinton J. Liverpool to host Eurovision song contest on behalf of Ukraine. *The Guardian*. 2022. 7 October. URL: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/oct/07/liverpool-to-host-eurovision-song-contest-on-behalf-of-ukraine>
10. Nye J. S., Jr. Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. 2008. Vol. 616, No. 1. P. 94-109.
11. Reuters. Ukraine band makes plea for Mariupol at Eurovision final. 2022. 14 May. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-band-makes-plea-mariupol-eurovision-final-2022-05-14/>
12. Torre Cantalapiedra, E., & Ots, I. (2025). Factores que influncian las respuestas políticas de Estados Unidos y Canadá a los refugiados ucranianos. *Estudios Fronterizos*, 26, Artículo e164. <https://doi.org/10.21670/ref.2506164>
13. Шкуров, Є. В. (2026). Бренд-комунікації територій у посткризовому відновленні. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, (27), 205–216.
14. Шкуров, Є. В. (2026). Бренд-комунікації територій як механізм довіри та інвестиційних рішень у економічній трансформації та відновленні України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*, 1(119), 204–213.
15. Kotler, P., Haider, D. H., & Rein, I. (1993). *Marketing places: Attracting investment, industry, and tourism to cities, states, and nations*. Free Press.

НАПРЯМ 4
**СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКІ,
СОЦІОЛОГІЧНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ**

ЧИ ІСНУЮТЬ МЕЖІ ЛЮДСЬКИХ ЗНАНЬ?

Дерік Ангеліна Едуардівна,
здобувачка першого року навчання
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти факультету іноземних мов
Університет Ушинського, м. Одеса

Атаманюк Зоя Миколаївна
доктор філософських наук,
професор, професор кафедри
філософських та соціологічних студій та
соціокультурних апрактик
Університет Ушинського, м. Одеса

Проблема знання неодноразово опинялась в епіцентрі філософських дискусій. Серед пунктів, що позначають історичну траєкторію таких дискусій можна згадати протистояння Сократа і софістів, гостроту питання про співвідношення знання та віри (інколи: розуму та віри) в ранній християнській патристиці, проблему співвідношення мови та знаків із істинною реальністю за часів схоластики, епістемологічні наголоси періоду утвердження новочасної європейської філософії, нарешті, проблему співвідношення знання та цінностей і полеміку навколо сутності знання у методологічній свідомості сцієнтистської європейської філософії першої третини ХХ ст. Зрозуміло, тема, як і більшість філософських тем, не була ні вичерпана, ні закрита. Більше того, останнім часом у спробах визначити стан та тип сучасного суспільства все частіше фігурує термін «суспільство знань», що знову повертає нас до питання про сутність

знання та його роль, перш за все в суспільному житті, але також і в житті окремої людини [1]. Саме цей останній момент уявляється мені важливим, оскільки в сучасних епістемологічних та наукознавчих дослідженнях виявляється тенденція трактувати знання як синонім інформації, обізнаності або поінформованості: в усіх таких трактуваннях знання так чи інакше відривається від людини або й навіть протиставляються їй. Сьогодні ми звертаємось до питання про межі людського пізнання, що є однією з центральних проблем філософії, або гносеології, яка хвилює людство протягом усього його існування. Чи здатний людський розум досягнути всесвіт у його повноті, чи ми приречені блукати лише в обмеженому просторі зрозумілого? Відповідь на це питання не є однозначною, оскільки вона коливається між гносеологічним оптимізмом та песимізмом, а також залежить від того, що саме ми вважаємо «знанням».

З іншого боку, історія науки – це історія розширення меж можливого. Люди навчилися вимірювати швидкість світла, зазирати в мікросвіт атома і бачити галактики, що знаходяться на відстані мільярдів світлових років. Пізнання — це процес руху від незнання до знання. Хоча кожне конкретне знання може бути відносним, сума людських знань постійно зростає. Технології, винахідництво та науковий метод розширюють межі нашого розуміння. Філософський матеріалізм стверджує, що принципових меж пізнання немає, і людство здатно досягнути всі закономірності природи! Як казав Іммануїл Кант, «Розум не черпає свої закони з природи, а диктує їх їй» [1].

Перш за все, людські знання обмежені нашими біологічними та психологічними особливостями. Ми сприймаємо світ через органи чуття (зір, слух, нюх, дотик), які мають певний діапазон чутливості. Наш мозок, хоч і є надзвичайно складним, має обмежений обсяг пам'яті та обробки інформації в одиницю часу.

Таким чином так, у всього є межа, проте на мою думку, кожна людина обирає не тільки свій шлях, а й ціну та рівень своїх знань. Люди повинні усвідомлювати обмеженості власних знань, мати змогу вчано зупинитися, тут я погоджусь із Сократом. «Я знаю, що нічого не знаю». Але все одно, у кожного

своя думка, і, можливо, комусь ближче слова Ньютона. «Наші знання — це лише крапля, а те, чого ми не знаємо — океан» [2].

Тому те, поза чим не може відбутись феномен знання, ґрунтується на вкоріненості людини у товщу природно-космічних процесів, а тому безглуздо вести розмову про «мислячі машини», про «бунт роботів», про знання як деяку інформаційну ланку організації соціального життя та виробничих процесів: тут можемо мати справу лише з інформацією, значущістю та цільовим спрямуванням якої може визначити людина і тільки людина. З іншого боку, із нашого дискурсу випливає і неможливість подавати людину як об'єкт та результат соціальних маніпуляцій та програмувань (у чому свою «посильну» роль намагаються виконати прихильники аналітичної філософії): людина, як ми можемо переконатись у цьому на прикладі аналізу її епістемологічної характеристики, завжди постає чимось значно більшим за суспільство, за технології, за способи і форми організації життя; вона до того ж, у прямому значенні, є явищем всекосмічним, фундаментальним, буттєвим [3, с. 199]. І одним із нагальних завдань філософії, на моє глибоке переконання, постає завдання наполегливого нагадування їй про це, пробуджування в ній відчуття своєї глибинної спорідненості із першими початками буття.

Аналіз будови знання, вписаний у пошуки та традиції світової філософії, дає можливість стверджувати, що його не можна звести до інформації, до технологічних засобів організації суспільного життя: своїм смисловим компонентом знання органічно зв'язане з людиною, з її вкоріненістю у глибинні шари буття.

Список використаних джерел:

1. Кант І. Критика сили судження. Київ : Темпора, 2022. 702 с.
2. Філософія: Підручник / за ред.. Є.Р. Борінштейна. Одеса: Університет Ушинського, 2021. 502 с.
3. Юнг К.Г. Архетипи і колективне несвідоме. Київ : Астролябія. 2023. 608 с.

СОЦОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО ІРЛАНДІЇ

Івахненко Анастасія,

здобувачка 3 курсу спеціальності

«Політологія», Навчально-Науковий інститут психології та соціальних наук, Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Дмитрашко Світлана Анатоліївна,

к. політ. н., доцент, доцент кафедри політичних наук і права, Університет Ушинського, м. Одеса

Після початку повномасштабної війни в Україні Ірландія надала тимчасовий захист понад 100 тисячам українців, що стало найбільшим міграційним викликом в історії держави. Дослідження цього впливу важливе для розуміння процесів інтеграції та міжкультурного діалогу в Ірландії. Культура відіграє ключову роль у збереженні та розвитку ірландської національної ідентичності, яка формувалася століттями під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників — колоніального минулого, боротьби за незалежність, модернізації та глобалізації. Ірландська національна свідомість тісно пов'язана з мовою, фольклором, мистецтвом, музикою, літературою, релігією та соціальними практиками.

Ірландія активно використовує культуру для створення позитивного іміджу країни у світі та популяризує ірландську музику, танці, літературу, кінематограф (Riverdance, Джеймс Джойс, Оскар Вайлд, Вільям Б. Єйтс). Культурні інституції Ірландії, зокрема Culture Ireland, підтримують міжнародні проекти, фестивалі та гастролі, демонструючи глобальній спільноті автентичність і динамічність ірландської культури.

В умовах глобалізації ірландська ідентичність дедалі більше базується на поєднанні традицій і модерності: збереження кельтських коренів поєднується з відкритістю до мультикультуралізму та інновацій.

Культура допомагає інтегрувати нові мігрантські спільноти, водночас зберігаючи ядро ірландських цінностей. Так формується інклюзивна громадянська ідентичність, що поєднує етнокультурну спадщину з принципами толерантності, демократії та солідарності.

Історично міграція українців до Ірландії відбувалася в кілька етапів, що відображали економічні та політичні зміни в Україні. Перша хвиля почалася в 1990-х роках після розпаду СРСР, тоді люди шукали стабільну роботу та кращі умови життя, оскільки в Україні панувала економічна нестабільність і високий рівень безробіття. У цей період почали формуватися перші українські громади та церкви, які підтримували мігрантів у збереженні національної ідентичності.

Друга хвиля міграції, що припала на 2000–2013 роки, була пов'язана з економічним бумом Ірландії, відомим як «Кельтський тигр». У цей період приїжджали не лише робітники, а й висококваліфіковані спеціалісти та студенти. Українці почали активно створювати громади, відкривати культурні центри та суботні школи української мови, брати участь у культурному житті міст.

З 2014 року, після анексії Криму та початку війни на Донбасі, частина українців приїжджала з гуманітарних та політичних причин. Мігранти були як трудовими працівниками, так і біженцями з прифронтових територій. Зростала роль сімейної міграції та участь жінок у трудовій діяльності. Українці почали більш активно інтегруватися у громади та культурне життя, сприяючи зміцненню контактів та взаєморозуміння з громадянами Ірландії.

Наймасштабніша хвиля почалася після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році. Ірландія надала українцям тимчасовий захист за директивою ЄС, що дозволяє легально проживати, працювати та навчатися. Ця хвиля має переважно гуманітарний характер і створює значне навантаження на соціальні та освітні інституції країни.

Проте українці активно інтегруються у трудове середовище Ірландії. Вони працюють у будівництві, сільському господарстві, готельно-ресторанному бізнесі, IT та охороні здоров'я. Однак нерідко стикаються з проблемами визнання дипломів і кваліфікацій, що змушує багатьох працювати у низькокваліфікованих сферах. Високий рівень працездатності, дисциплінованість та готовність до адаптації дозволяють українцям швидко знаходити роботу та підтримувати родини в Україні.

Інтеграція українців в Ірландії супроводжується низкою комплексних викликів, які стосуються соціальної, економічної, освітньої та культурної сфер. «Хоча ірландці залишаються надзвичайно доброзичливою нацією, у суспільстві відчувається напруга через брак ресурсів для самих громадян. Це створює відчуття тимчасової "підвішеності", де ти ніби інтегрований, але водночас не маєш жодних гарантій на завтра. Звісно, у цій країні гарна природа, привітні люди та багато цікавого. Однак інтегруватися у суспільство можна тільки у великих містах» [1]. Соціальні та психологічні труднощі залишаються одними з найгостріших. Багато українців прибувають після пережиття війни, втрати домівки або розлуки з рідними, що створює високий рівень стресу та психологічного навантаження. Відмінності у культурних нормах, мовний бар'єр і необхідність адаптації до нового соціального середовища також ускладнюють процес інтеграції, особливо для жінок з дітьми та літніх людей, які складніше освоюють нові умови. Однак активно діє Асоціація українців в Ірландії, яка піклується про потреби мігрантів – від оформлення документів до організації літніх таборів для українських дітей [2].

Попри ці труднощі, українці поступово інтегруються у соціальне та культурне життя Ірландії. Вони беруть активну участь у місцевих фестивалях, культурних заходах та волонтерських ініціативах, створюють власні громадські організації, культурні центри та освітні програми. Ці ініціативи допомагають зміцнити соціальні зв'язки, сприяють міжкультурному діалогу та взаємному збагаченню культур.

Українська громада в Ірландії відіграє помітну роль у формуванні культурного ландшафту країни, збагачуючи його власними традиціями, мистецтвом, освітою та соціальними ініціативами. Особливо помітний внесок українців у музичне, театральне та кулінарне життя Ірландії. Українські музичні та танцювальні колективи беруть участь у місцевих фестивалях, концертах і виставах. Народні танці, хорове співання та виступи національних оркестрів стають частиною культурного життя міст, таких як Дублін, Корк, Голвей і Лімерик. Через такі активності українці не лише зберігають свою культурну ідентичність, а й формують позитивний імідж України за кордоном.

Присутність українців у культурному середовищі Ірландії створює унікальні умови для взаємного культурного збагачення, яке відбувається через безпосередній контакт між громадами, спільну участь у мистецьких і соціальних проєктах, а також через освітні та культурні програми. Українці знайомлять ірландців із традиційною та сучасною українською культурою — музикою, танцями, літературою, живописом, ремеслами, кулінарними традиціями та національними святами. Це дозволяє місцевому населенню глибше пізнати історію, духовні цінності та культурні особливості України, що сприяє формуванню позитивного іміджу українців у суспільстві.

Особливо помітною є взаємодія у сфері музики та мистецтва. Українські колективи беруть участь у місцевих фестивалях, концертах та виставках, де демонструють національні танці, хоровий спів та сучасну українську творчість. Знаковою подією був концерт відомого українського гурту *DakhaBrakha* у вересні 2025 р., який синкретичною творчістю об'єднує світ з Україною, адже свій стиль вони називають «етно-хаос» [3]. Взаємне збагачення також відбувається через кулінарію та соціальні ініціативи. Українські громади організовують ярмарки та фестивалі національної кухні, де ірландці мають змогу спробувати традиційні страви, такі як вареники, борщ, деруни чи українські солодощі. Одночасно українці знайомляться з ірландськими гастрономічними традиціями, що створює умови для інтеграції та формування спільних культурних практик.

Особливу роль відіграє участь українців у волонтерських та громадських проектах, де відбувається щоденний міжкультурний обмін. Наприклад, українці допомагають у місцевих бібліотеках, культурних центрах, школах, організують освітні та мистецькі майстер-класи, що сприяє розвитку співпраці та взаємної підтримки між громадами.

Перспективи розвитку українсько-ірландських культурних зв'язків виглядають обнадійливо. Загалом, розвиток українсько-ірландських культурних зв'язків сприятиме формуванню мультикультурного та толерантного середовища, зміцненню соціальної згуртованості та створенню умов для подальшого співробітництва у сфері освіти, мистецтва та громадських ініціатив. Така інтеграція культур є важливим кроком до взаємного збагачення та розвитку довгострокових партнерських відносин між Україною та Ірландією.

Список використаних джерел:

1. Шиканова А. Чому Ірландія стала «золотою кліткою» для тисяч українців. РБК-Україна. 16 квітня 2026 р. URL : <https://www.rbc.ua/rus/lifestyle/chomu-irlandiya-stala-zolotoyu-klitkoyu-tisyach-1776358067.html> (дата звернення 18.05.2026)
2. Літні табори для дітей. Сайт Асоціації українців в Ірландії. URL : <https://www.ukrainians.ie/uk/litni-tabory-dlia-ditey/> (дата звернення 18 травня 2026)
3. Інформація про гастрольний тур гурту DakhaBrakha в Ірландії. URL : <https://dakhabrakhatour.com/> (дата звернення 18 травня 2026)

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ В РОБОТІ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ З ВИБОРЦЯМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО НЬОГО: ДОСВІД МІСТА ОДЕСИ

Ієремія Василь Володимирович,
аспірант кафедри політичних наук і права,
Університет Ушинського, м. Одеса

Довіра громадян до інститутів місцевого самоврядування є ключовою умовою функціонування демократичної держави. Проте рівень довіри населення України до депутатів місцевих рад залишається відносно невисоким попри послідовне зростання після децентралізаційних реформ 2014–2020 років.

На основі синтезу наукової літератури з питань теорії політичного маркетингу [1; 2] у контексті роботи депутата місцевої ради можна виділити щонайменше чотири функціональні групи маркетингових інструментів: (1) комунікативні (медіаприсутність, соціальні мережі, особистий сайт); (2) партисипативні (прийоми громадян, громадські слухання, петиції); (3) маркетингу відносин (регулярні зустрічі з виборцями, електронні розсилки, звіти); (4) репутаційні (особистий брендинг, виконання передвиборчих обіцянок, реагування на критику).

Моніторинг громадянської мережі ОПОРА [3] зафіксував, що запровадження відкритих списків надало виборцям більший вплив на персональний склад ради, що, у свою чергу, посилило особисту відповідальність депутата перед конкретними виборцями. Це створило додатковий імпульс для застосування персоналізованих маркетингових стратегій.

Всеукраїнська кампанія «Атестація депутатів місцевих рад», що реалізується за підтримки Національного фонду демократії (NED) та Міжнародного фонду «Відродження», оцінює роботу депутатів за 18 індикаторами — відкритістю, прозорістю, доброчесністю та підзвітністю. За результатами кампанії у 2024 році більше третини депутатів Одеської міської

ради отримали найнижчі оцінки, тоді як максимальні 5 балів здобули лише 10 осіб. Серед системних проблем зафіксовано: нерегулярне відвідування засідань, брак прозорості та низьку підзвітність перед виборцями.

Аналіз «Депутатського порталу» Одеської міської ради (ЦПР, 2024) показав: звіти за всі 4 роки каденції розміщені лише у 9 депутатів. За 2023 рік прозвітувало близько 30% складу ради (дані платформи «Атестація депутатів», 2024). Така ситуація свідчить про формальне ставлення частини депутатів до маркетингу відносин із виборцями та використання звітності як маркетингового інструменту.

Водночас, моніторинг виявив ряд депутатів, що демонструють системне застосування маркетингових інструментів. За даними Intent.press (2021), найактивніші депутати ведуть сторінки у Facebook та Instagram, де регулярно публікують: фотозвіти зі зустрічей із мешканцями, коментарі до голосувань на сесіях, відеозвернення, інформацію про власні ініціативи. Ці практики відповідають визначеним у науковій літературі характеристикам ефективних маркетингових комунікацій у публічному просторі — інтерактивності, регулярності та орієнтованості на конкретні потреби виборців.

Практика прийому громадян із фіксацією звернень та публічним звітом про їх виконання є прикладом органічного поєднання партисипативного маркетингу з маркетингом відносин. Депутати, які системно ведуть таку роботу, значно рідше стикаються з кризами репутації та мають вищу базу підтримки при наступних виборах, що підтверджується практикою місцевих виборів 2020 року в Одесі.

Повномасштабне вторгнення Росії суттєво трансформувало комунікативний простір місцевого самоврядування. З одного боку, довіра до місцевих органів влади зросла — дослідники KSE Institute (2024) фіксують, що підвищення підзвітності та прозорості місцевої влади, а також залучення громадян до прийняття рішень підтримують довіру навіть в умовах погіршення економічного становища. З іншого боку, комунікація депутата з виборцями

набуває нових вимірів: інформування про евакуацію, гуманітарну допомогу, відновлення інфраструктури.

Цифрова адаптивність стала ключовою умовою ефективної роботи депутатів в умовах воєнного стану. Депутати, які мали налагоджені цифрові канали комунікації з виборцями до лютого 2022 року, змогли оперативно переорієнтуватися на антикризовий маркетинг: доведення актуальної безпекової інформації, координацію волонтерських ресурсів, організацію підтримки постраждалих.

Воєнний контекст підсилює значення автентичності та персонального брендингу: виборці очікують не лише інформування, а й реального лідерства та демонстрації особистої відповідальності. Ця закономірність підтверджується міжнародними дослідженнями ролі місцевих лідерів у кризових ситуаціях та корелює з практикою найуспішніших депутатів Одеської міської ради у 2022–2024 роках.

Маркетингові інструменти в роботі депутата місцевої ради є не допоміжним, а центральним елементом побудови довіри виборців. Теоретичний аналіз і емпіричні дані показують, що ефективність маркетингового інструментарію визначається не окремими акціями, а системністю, орієнтованістю на конкретні потреби виборчої аудиторії та автентичністю комунікації.

Досвід Одеської міської ради VIII скликання є показовим у плані виявлення розриву між наявними інституційними можливостями (Депутатський портал, законодавчо закріплені вимоги до звітності) та реальними практиками. Моніторинги громадянського суспільства фіксують, що лише незначна частка депутатів системно використовує весь спектр маркетингових інструментів.

Список використаних джерел:

1. Ієремія В. В. «Політичний маркетинг» в науковому і публічному дискурсах. *Політикус*. 2025. № 6. С. 12-18. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-6.2>

2. Ієремія В. В. Маркетинг взаємовідносин як теоретичне підґрунтя побудови довіри до політичних акторів. *Регіональні студії*. 2026. № 44. С. 210-215. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2026.44.33>

3. Громадянська мережа ОПОРА. *Остаточний звіт за результатами спостереження на місцевих виборах - 2020*. URL: https://oporaua.org/vybory/zvit-mistsevi-vybory_2020-23539

4. Собко В. *Все менше й менше: як звітували депутати Одеської міської ради за 2023 рік роботи*. URL: <https://attestation.in.ua/publications/vse-menshe-i-menshe-iaak-zvituvali-deputati-odeskoyi-miskoyi-radi-za-2023-rik-roboti/2676/>

5. Бондаренко С. *Як працює «Депутатський портал» Одеси*. URL: <https://cpi.org.ua/analytics/yak-pracyuye-deputatskij-portal-odesi/>

6. *В Одесі представили оцінки депутатів Одеської міськради*. Intent.press, 2025. <https://intent.press/en/news/certification-of-local-deputies/2025/results-of-public-monitoring-of-city-council-deputies-presented-in-odesa/>

Розкриття факту делегування завдань генеративному ШІ

Автор заявляє про використання генеративного ШІ у процесі дослідження та підготовки рукопису. Відповідно до таксономії GAIDeT (2025), наведені нижче завдання були делеговані інструментам генеративного ШІ за повного людського нагляду:

- Пошук і систематизація літератури
- Вичитування та редагування

Використаний інструмент генеративного ШІ: Claude 4.6.

Повну відповідальність за фінальний рукопис несе автор.

Декларацію подав(ла): Василь Ієремія

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕХАНІЗМИ, АКТОРИ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ

Карастан Сергій Костянтинович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

ОНП «Філософія»,

Навчально-науковий інститут музичного і перформативного мистецтва та

соціокультурних практик,

Університет Ушинського, м. Одеса

У соціально-філософському контексті тіньова економіка може бути інтерпретована як прояв глибинної кризи нормативної узгодженості сучасного суспільства, в межах якої формальні інституційні структури дедалі частіше втрачають здатність забезпечувати легітимність економічної поведінки. Йдеться не лише про порушення правових норм, а про більш фундаментальний процес – розрив між інституційно закріпленими моделями економічної раціональності та реальними практиками соціальної взаємодії. У цьому сенсі тіньова економіка виконує роль індикатора деформації соціального порядку, виявляючи зони недовіри, інституційної неефективності та ціннісної невизначеності. Її стійкість у сучасних умовах свідчить про те, що економічна система функціонує не лише через формальні механізми регуляції, але й через неформальні практики, які компенсують або заміщують інституційні провали. Тіньова економіка постає як форма соціальної адаптації до інституційної неузгодженості, водночас залишаючись фактором, що підриває довгострокову можливість стабільного, справедливого та екологічно збалансованого розвитку.

У динаміці розвитку інститутів тіньового сектору економіки можна виділити низку механізмів, які пояснюють як інституційну стабільність, так і здатність до адаптації:

- механізм інституційного включення, або ефект інкорпорації – передбачає, що будь-який інститут поступово інтегрується у ширший комплекс

взаємопов'язаних структур. Тому його ліквідація або трансформація неминуче провокує ланцюгові зрушення в інших елементах системи. Стійкість інституту визначається рівнем транзакційних витрат, необхідних для його зміни, а також тим, як ці витрати розподіляються між суміжними інституційними сферами. Значущим чинником виступає і здатність зацікавлених груп до лобіювання збереження інституту, від функціонування якого вони отримують вигоди;

- механізм поступового вдосконалення – полягає у тому, що учасники, взаємодіючи в межах конкретного інституту, з часом набувають компетенцій щодо більш ефективного виконання його правил. Це не лише оптимізує реалізацію інституційних норм, а й сприяє розвитку способів їхнього застосування, завдяки чому загальна структура стає більш стабільною та передбачуваною;

- ефект соціокультурної інерції – виявляється у прагненні соціальних груп утримуватися від змін тих моделей поведінки, які раніше підтвердили свою ефективність. Саме цим пояснюється довготривале збереження застарілих або неформальних практик, включно з тіньовою економічною діяльністю, навіть за умов реформування правового чи економічного середовища. У такому вимірі тіньова економіка постає як форма історично закріпленої адаптації до обмежень формальної системи, що підтримується звичкою, соціальною пам'яттю та символічною легітимністю неформальних норм.

Ми пропонуємо, в рамках дослідження процесів інституціалізації тіньової економіки, зробити особливий акцент на класифікацію ключових акторів цих процесів. Серед критеріїв для можливої класифікації, можна розрізнити агентів тіньової економіки: *за їхньою роллю в інституціалізації тіньової економіки: ініціатори, репродуценти (транслятори), та інтегратори норм тіньової економіки. За інституційною приналежністю та формальністю діяльності* це можуть бути: формально-легальні актори, напівлегальні економічні агенти, цілком нелегальні суб'єкти. *За виконуваною функцією в економічному циклі* пропонується розрізнити наступні групи акторів тіньового сектору: виробники тіньової продукції, посередники і логістичні структури, фінансові агенти,

споживачі тіньових товарів і послуг. *За ступенем залучення до інституціональних дисфункцій* пропонуємо розрізняти наступні категорії акторів: адаптивні актори, опортуністи, інституційні маніпулятори. *За позицією щодо державного регулювання* можливо запропонувати наступні категорії учасників тіньового сектору: актори-вигодонабувачі (прибічники), актори-нейтралі, актори-реформатори (супротивники тіньових практик). Запропонована типологія дозволяє більш точно і диференційовано осмислити функціонування тіньового сектору як складного, поліморфного, багатфакторного соціального інституту, і на основі цього розуміння замислитися над розробкою адресних стратегій його трансформації.

Дивлячись на тіньову економіку як феномен соціокультурного простору, ми оцінюємо не тільки економічні та інституційні риси досліджуваного явища, але й намагаємося глибше вивчити її соціально-філософський та культурний виміри. В такому ракурсі, тіньова економіка постає як інтегральний соціокультурний феномен, що очевидно не зводиться лише до макроекономічних, статистичних, фіскальних, кримінально-правових або інших галузевих характеристик. Вона є результатом складної системної взаємодії економічних практик із цінностями, нормами, звичаями та культурними кодами суспільства, в яких укорінюється і відтворюється.

Вагомий теоретико-методологічний внесок у дослідження проблеми протидії тіньовій економіці здійснено в монографії О. Дяченка, у якій обґрунтовано структурно-функціональний підхід до формування та реалізації державної політики у цій сфері, що передбачає поєднання нормативно-правових, організаційних, економічних та інституційних механізмів, спрямованих на зниження рівня тінізації економіки до параметрів розвинених країн. Особливу увагу приділено методології оцінювання масштабів тіньової економіки та розробці критеріїв ефективності державної політики, що дозволяє здійснювати моніторинг рівня тінізації та визначати результативність управлінських рішень. Запропоновано комплексну модель підвищення ефективності функціонування державної політики протидії тіньовій економіці, яка інтегрує системний,

інституційний та синергетичний підходи та передбачає узгодження дій державних органів із залученням громадськості до процесів контролю та прийняття рішень [1].

Функціонування тіньової економіки ґрунтується не тільки на економічній доцільності, а й на культурних настановах, історичному досвіді, колективних уявленнях і формах довіри, ментальних зразках, які створюють для економічних суб'єктів відносно стабільний соціальний простір. Це свідчить про те, що тіньова економіка має ознаки інституціоналізованої соціальної підсистеми, яка діє паралельно з офіційною економікою, та навіть у симбіозі з окремими її інститутами. У соціокультурному вимірі тіньова економіка виконує подвійну роль: з одного боку, вона є механізмом адаптації суспільства до дефіциту, функціональної обмеженості або невідомості формальних інститутів; з іншого боку, вона формує альтернативні практики, що часто підривають легальні механізми регулювання та зміцнюють атмосферу правової та моральної амбівалентності. Більше того, вона виступає своєрідним «дзеркалом суспільства» в певний період історії, у якому проявляються недоліки офіційних політичних та економічних інститутів, низький рівень довіри до держави, домінування своєрідних патронально-клієнтських відносин. Таким чином, тіньова економіка може бути інтерпретована як симптом культурної інерції, та одночасно – як колективна форма креативної адаптації до соціально-економічних негараздів епохи.

Список використаних джерел:

1. Дяченко О.П. Теоретико-методологічні засади державної політики протидії розвитку тіньової економіки в Україні: Монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 295 с.

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ КАНАДИ

Козар Анна Олександрівна,

здобувачка третього року навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Політологія»,

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Науковий керівник:

Горло Наталя Віталіївна,

д. політ. н., проф., професор кафедри політології,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Кожна поліетнічна держава перебуває у пошуку найбільш оптимальної моделі реалізації етнонаціональної політики, яка б водночас сприяла згуртуванню суспільства навколо спільних цінностей і забезпечувала захист прав різних етнічних груп. На сьогодні Канада продовжує залишатися у списку світових лідерів за показником міграції: мігрантам з різних куточків світу надають не лише місце для проживання, а й можливості для всебічного розвитку, активної участі у суспільному житті та збереження культурних надбань свого народу. Мультикультуралізм у Канаді є не лише частиною національної ідентичності, а й офіційною державною політикою.

Термін «мультикультуралізм» у науковому обігу з'явився наприкінці 80-х рр. ХХ ст. Мультикультурним у сучасному світі називають суспільство, яке поєднує різні культурні та етнічні групи. Всі групи мають рівні права та можливості, і жодна не ігнорується чи вважається неважливою. У такому суспільстві немає офіційної культури, частиною якої має бути кожна людина [8, р. 545]. Станом на зараз мультикультуралізм розглядають як суспільне явище, ідеологію та державну політику. Мультикультуралізм у контексті суспільного явища – це співіснування різних за расовим та етнічним походженням людей. З

точки зору ідеології, це узгоджений набір ідей та ідеалів, що мають вшановувати культурне розмаїття у державі. У той же час, мультикультуралізм як державна політика – це управління різноманітністю за допомогою офіційних заходів федерального, провінційного, територіального та муніципального урядів [5]. Усі три підходи можна розглядати в контексті Канади, адже мультикультуралізм як державна політика попередньо пройшов через перші дві стадії: суспільне явище та ідеологію, трансформувавшись у сучасний його вигляд. Мультикультуралізм як офіційну державну політику було запроваджено у Канаді з 1971 року. Такі засади як рівність, толерантність, багатоманітність в етнічному та культурному плані перейшли в юридичну площину та визначили подальший політичний курс Канади.

Міграційні процеси у Канаді розвиваються дуже стрімко. У Національному опитуванні домогосподарств у 2011 році у відповідях респондентів налічувалося вже більш ніж 200 різних етнічних походжень. У списку було також присутнє позначення «корінне населення». Про іноземне походження повідомили 20,6% населення, а найбільше людей прибули з Азії [5]. А на початку 2024 року було зафіксовано чи не найбільшу кількість населення у країні – 41 млн. людей, чому посприяла й масова міграція у 2022 році [1]. Відповідно, у Канаді присутнє мовне та релігійне розмаїття. Держава об'єднує навколо себе людей з різною культурною спадщиною доволі в екологічний спосіб, де кожен інтегрується в суспільство на основі канадських правил, водночас, зберігаючи свої цінності та традиції. 27 червня громадяни та інші члени канадського суспільства відзначають День мультикультуралізму.

Значна частина мешканців країни підтримує базові цінності мультикультуралізму, які сформувалися у Канаді протягом багатьох років. Дослідження свідчать про доволі позитивне налаштування жителів Канади до мультикультуралізму. За даними дослідження Ipsos-Reid, яке проводилось у 2008 році, 84% канадців погодились з тезою про те, що мультикультуралізм є однією з найкращих рис цієї країни. У той же час 61% людей, за даними Strategic Counsel, зазначили, що мультикультуралізм зміцнює національну ідентичність

[2]. У 2024 році AV Communications (AVC) та Ipsos провели дослідження, за результатами якого 77% канадців вважають культурне розмаїття основою національної ідентичності. 88% людей також зазначили, що почуваються комфортно, виражаючи свою культурну ідентичність, при цьому залишаючись частиною канадського суспільства [3]. Згідно з даними опитування Research Co, що проводилось 2024 року, 65% канадців пишаються мультикультуралізмом, натомість у 2023 році цей показник був більшим і становив 74%. 63% опитаних, своєю чергою, пишаються культурою корінного населення, 58% – двомовністю, 55% – станом демократії в Канаді, а 48% – системою правосуддя [4].

Однак впродовж свого становлення та розвитку мультикультуралізм був предметом гострих дискусій. Критики мультикультуралізму стверджують, що він сприяє не згуртованості, а роз'єднанню суспільства, адже окремі культурні анклавні не взаємодіють з основною частиною суспільства Канади. Втрачається єдність, можливий сепаратизм. Подібне явище також відбирає таланти у країн, звідки приїзять мігранти. Канадський історик Дж. Гранатштейн звернув увагу на те, що через високий рівень політкоректності канадці менше знають про свою історію, а школярам важко скласти тести зі знання історичних постатей цієї країни. І саме через політику мультикультуралізму чимало громадян та іммігрантів вважають, що Канада не має унікальної історії. Хоча основна ідея мультикультуралізму полягає у рівності, на думку його критиків, подібна політика навпаки розділяє людей, велика частина з яких не пристосовується до загальних норм [7].

Опитування, проведене Leger у лютому 2019 році, показало, що, на думку майже половини респондентів, Канада приймає забагато біженців та іммігрантів. Подібне опитування у червні того ж року показало, що 63% опитаних вважають, що Канада вже досягла тієї межі, де вона була здатна інтегрувати мігрантів, тому уряд повинен обмежити міграційні процеси. Дані іншого опитування Ipsos у травні 2019 року свідчили про те, що 37% респондентів вважали імміграцію загрозою для білошкірих канадців [6]. Канада планує скоротити кількість

мігрантів, адже міграційні процеси великого масштабу також впливають і на економічну складову життя мешканців.

Зважаючи на вище зазначені думки та опитування мешканців Канади, можна зробити висновок, що у громадян, незважаючи на позитивні аспекти політики мультикультуралізму, присутнє невдоволення певними аспектами цього процесу, на що влада також звертає увагу.

Отже, мультикультуралізм дійсно займає важливе місце у житті Канади і стає основою національної ідентичності канадців як нації, що підтверджують доволі позитивні відгуки громадян та іммігрантів про наявні складові мультикультуралізму у суспільстві. Разом з тим він також піддається критиці з боку різних суспільних і політичних груп та науковців за його неоднозначний вплив на культурну, економічну, безпекову та інші складові держави. Мультикультуралізм, на думку критиків, не об'єднує людей, а сприяє конфронтації й відокремленню мігрантів від решти суспільства, що може мати негативні наслідки.

Не можна наразі однозначно відповісти, чи становить мультикультуралізм небезпеку для культурної та інших складових Канади, адже, з одного боку, він і є тією визначною рисою держави, що формує її імідж у світі, з іншого ж – не всі підтримують подібного роду культурну основу національної ідентичності, адже є народи-засновники, що зберігають свої традиції, які можуть відійти на другий план. Мається на увазі корінне населення (індіанці та інуїти), англійці й французи. Незважаючи на мінуси, мультикультуралізм продовжує бути одним з визначальних складників суспільно-політичного життя Канади.

Список використаних джерел:

1. Кузнецова Н. Населення Канади 2025: зростання завдяки імміграції. *Ванкуверок*. URL: <https://vancouverok.com/ua/naselenie-kanady/> (дата звернення: 10.05.2026)
2. Bohatyrets V. Embracing multiculturalism of Canada: the roots & the present-day realities. *Modern Historical and Political Issues: Journal in Historical & Political Sciences*. Chernivtsi National University, 2017. Vol. 35-36. P. 32 – 41. URL:

https://www.researchgate.net/publication/325796423_Embracing_multiculturalism_of_Canada_the_roots_the_present-day_realities (дата звернення: 15.05.2026)

3. Canadian, and then Some: Landmark Study Maps the Multicultural Reality of Canadian Identity. 84% of Canadians are comfortable expressing their cultural identity while still feeling Canadian. *Ipsos*. URL: <https://www.ipsos.com/en-ca/landmark-study-maps-multicultural-reality-of-canadian-identity> (дата звернення: 11.05.2026)

4. Canadians Becoming Less Proud of Economy and Multiculturalism. Mario Canseco. *Research.Co*. URL: <https://researchco.ca/2024/07/05/canada-pride-2024/> (дата звернення: 12.05.2026)

5. Dewing M. Le multiculturalisme canadien. Étude Générale. *Bibliothèque du Parlement*. 2019. URL: https://multiculturalmentalhealth.ca/wp-content/uploads/2019/07/Dewing_Multiculturalisme_2009-20-f.pdf (дата звернення: 15.05.2026)

6. Lee E., Johnstone M. Lest We Forget: Politics of Multiculturalism in Canada Revisited during COVID-19. *Critical Sociology*. 2021. P. 1 – 15. URL: https://www.researchgate.net/publication/350664262_Lest_We_Forget_Politics_of_Multiculturalism_in_Canada_Revisited_during_COVID-19 (дата звернення: 10.05.2026)

7. Rocher F., White B. W. L'interculturalisme québécois dans le contexte du multiculturalisme canadien. 2014. *Institute for Research on Public Policy*. URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep51644.6?seq=1> (дата звернення: 11.05.2026)

8. Verma N. Multiculturalism in Canada. *International Journal of Scientific Research and Engineering Development*. July-August 2022. Volume 5, Issue 4. P. 545 – 549. URL: <https://ijsred.com/volume5/issue4/IJSRED-V5I4P71.pdf> (дата звернення: 13.05.2026)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ РФ ДО ВЕРБУВАННЯ ПОЛІТИКІВ У ФРН ТА ФРАНЦІЇ

Левко Артур Ігорович,

здобувач вищої освіти

ОПП «Дипломатія та міжнародне співробітництво»,

спеціальності СЗ Міжнародні відносини

1 курс ОС магістр,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

Науковий керівник:

Ковтун Олена Юріївна,

к. політ. н., доцент,

доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

Росія не керується загальною стратегією, вербуючи політиків закордоном. Хоча використовуються подібні методи, як шпіонаж, погрози та підкуп, їх масштаб та підбір буде відрізняється відносно кожного окремого куратора. Загалом, дії у сфері вербування політиків характеризуються реактивізмом, непослідовністю і несистемністю. Тут головну роль відіграватимуть персональні ініціативи окремих кураторів. Об'єднуватимуть ці розрізнені ситуативні акції лише спільні цілі: послаблення Європейського Союзу та НАТО; зменшення присутності США у на європейському континенті; створення більш сприятливих для реалізації інтересів Москви умов у політичному просторі окремих країн.

Однак не слід робити поспішних оцінок про абсолютну анархію у сфері, оскільки спроби координувати цю діяльність на окремих платформах таки ведуться. Так, деякі точкові ініціативи підпадали під контроль на вищих рівнях, наприклад, з боку уряду РФ. Такою була справа Лізи, дівчинки із сім'ї російських

мігрантів у Німеччині, яка нібито була викрадена і зґвалтована турецькими й арабськими переселенцями. У 2016 році мали місце численні спроби публічного розголосу даної справи з акцентом на етнічному конфлікті у Німеччині, про що також згадував Міністр закордонних справ Росії Сергей Лавров.

Також варто звернути увагу на низку загальних та регіональних пріоритетів, зокрема надання переваги підтримці крайніх правих та лівих партій та підживленню присутніх соціальних конфліктів між різними групами.

На цьому вся загальна координація дій обмежується, оскільки Кремль ставить різні цілі та має різного масштабу амбіції у країнах Європи [1; с.1-4].

Зважаючи на це, доречно розглянути підходи РФ до вербування політиків у кожній країні окремо й пізніше провести компаративний аналіз.

Щодо Німеччини, то тут вплив російських спеціальних служб на політичний ландшафт більш ніж очевидний. У останньому на момент проведення дослідження звіті «Про захист конституції» від Міністерства внутрішніх справ ФРН за 2024 рік зазначається: «Росія за допомогою своїх спецслужб, застосовуючи різні заходи та методи, впливає також на Німеччину з її демократичними інститутами та процедурами, щоб наблизитися до своїх геополітичних цілей [2; с. 303]».

Як основний засіб для цього виділяються закордонні дипломатичні представництва РФ у країні: посольство у Берліні та генеральне консульство у Боні. Головними виконавцями є «легальні» агенти-резиденти у згаданих установах під командуванням Головного управління розвідки та Служби зовнішньої розвідки РФ. Також згадуються асоційовані з Росією інформаційні служби, агенти-нерезиденти під прикриттям та угруповання кіберзлочинців.

Політики у Німеччині вербуються, згідно зі звітом, для:

- отримання якнайраніше релевантної інформації, часто обмеженої в доступі;
- впливу на соціальний дискурс;
- лобізму політичних рішень [1; с.3] [2; с. 303-310].

Одночасно межа між вербуванням політиків, тобто залученням до співпраці із закордонними спецслужбами, та інформуванням громадськості чи іншими законними методами співпраці, часто несвідомими, доволі невелика. Цей не випадковий збіг є виявом концепту гібридизації інструментів зовнішньої політики.

У рамках вербування політиків у Німеччині Росія використовує наступні методи:

- фінансування діяльності політиків, зокрема представників наближених до Росії партій;
- регулярні консультації для інформування та інструктування [3].

На відміну від Німеччини, де втручання у політичне середовище відбувається здебільшого через партію Альтернатива для Німеччини (АдН), у Франції російські спецслужби мають розсіяний фокус через присутність великої російськомовної спільноти, яка приживає некомпактно. Крім того попередній досвід тривалих культурних, наукових та підприємницьких зв'язків сприяв появі впливового проросійського лобі у країні.

Цілі та амбіції Росії у Франції розширені порівняно з тими для Німеччини. Тут мають місце спроби лобіювати зняття санкцій з РФ, проштовхнути лояльних осіб на вищі політичні посади. Також Франція розглядається Росією як «слабка ланка» євроатлантичного та Європейського союзів (через сильні антиамериканські та євроскептичні сентименти), тому саме тут доречно послаблювати НАТО, ЄС та вплив США. Також підтримувані Росією політики відвідують заходи в РФ та виступають на пропагандистських телеканалах, що виводить останню з ізоляції [4; с. 1-2].

У Франції також були випадки фінансування лояльних партій зі сторони країни-агресорки. Так, у 2014 році Марін Ле Пен та її партія отримали 9 млрд євро від першого чесько-російського банку [5; с. 16-20].

Отже, оскільки у Росії не існує загального підходу до вербування іноземних політиків, а координація відбувається ситуативно, її підходи у Франції та Німеччині різні. Виявилось, що різниця полягає у очікуваннях, які РФ плекає у

роботі спеціальних служб у тій чи іншій країні, а також у масштабі операцій та поточних умовах діяльності, які впливають із геополітичного розташування країни, політичного ландшафту та появи «чорних лебедів».

Акцент на радикальних політичних силах, бажання зруйнувати єдність в середині ЄС та НАТО, зменшити присутність США у Європі є серед спільного у підходах Росії у Німеччині та Франції. У останній фокус на створенні «контрольованого хаосу» із дискредитації НАТО і ЄС був помітнішим через активність російської зовнішньої політики: серед громадян Франції велика кількість євроскептиків та налаштованих проти домінування США у світі осіб.

Список використаних джерел:

1. Galeotti M. Controlling Chaos: How Russia Manages Its Political War in Europe. <https://ecfr.eu/>. URL: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/ECFR228_-_CONTROLLING_CHAOS1.pdf (date of access: 19.05.2026).
2. Verfassungsschutzbericht 2024. Bundesamt für Verfassungsschutz. URL: https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/DE/verfassungsschutzberichte/2025-06-10-verfassungsschutzbericht-024.pdf?__blob=publicationFile&v=3 (Zugriffsdatum: 19.05.2026).
3. Tagesschau.de. Verfassungsschutzbericht: Mehr Gewalt von rechts, weniger von links. [tagesschau.de](https://www.tagesschau.de). URL: <https://www.tagesschau.de/inland/gesellschaft/verfassungsschutzbericht-136.html> (date of access: 19.05.2026).
4. Jurczynszyn Ł. Russia's Attempts to Influence the Presidential Election in France. ETH Zürich. URL: <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/PISM-Russia's%20Attempts%20to%20Influence%20the%20Presidential%20Election%20in%20France.pdf> (date of access: 19.05.2026).
5. Yatsyk A. The Pro-Russian Right and Their Allies in France. Ahead of the Presidential Race. <https://hal.science/>. URL: https://hal.science/hal-04243111v1/file/Malign%20Influence%204_ENG.pdf (date of access: 19.05.2026).

СПЕЦИФІКА ЦИВІЛІЗАЦІЙ СХОДУ І ЗАХОДУ

Наумова Марія Василівна,

здобувачка першого року навчання

першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти факультету іноземних мов

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Атаманюк Зоя Миколаївна

доктор філософських наук,

професор, професор кафедри

філософських та соціологічних студій та

соціокультурних апрактик

Університет Ушинського, м. Одеса

Дихотомія «Захід - Схід» - це не просто географічний поділ, а зіткнення двох фундаментально різних способів «бути у світі». Філософська специфіка цих цивілізацій виявляється у тому, як вони конструюють реальність, шукають істину та визначають роль людини в історичному часі.

У розвитку світового соціокультурного процесу важливу роль відіграє діалог культур Заходу і Сходу, який має в сучасних умовах загальнолюдську значимість, що зумовлює неминущий дослідницький інтерес до проблеми взаємодії Сходу і Заходу, до її інтерпретацій в різних філософських, культурологічних теоріях. Проблема діалогу Сходу та Заходу є дуже актуальною і для України, особливо сьогодні, коли країна переживає значні соціально-ціннісні зміни, перетворення у політичній, економічній, культурній сферах життя, коли гостро постають проблеми відродження національної духовності, збереження традицій. Фундамент Західної думки тримається на принципі диференціації. Від часів античності світ сприймається як об'єкт, що протистоїть

суб'єкту. Це світ дискретних речей, суворих категорій та бінарних опозицій (дух/матерія, добро/зло). Буття тут – це структура, яку можна препарувати.

Східна метафізика, навпаки, базується на монізмі та процесуальності. Світ не складається з «цеглин», він є неперервним потоком енергії чи станів (Дао, Брахман). Тут немає остаточного поділу на «Я» та «не-Я».

Якщо Захід шукає незмінні закони в статиці, то Схід вбачає істину в динаміці змін та вічному колообігу елементів. Для Заходу пізнання – це інструмент експансії. Раціоналізм, логічний аналіз та науковий метод стали засобами підкорення реальності. Пізнати означає дати дефініцію, виміряти та використати. Це шлях інтелектуального штурму.

Східна традиція віддає пріоритет екзистенційному досвіду та інтуїції. Істина тут не формулюється у вигляді теореми, вона проживається через медитацію та мовчання. Розум сприймається як корисний, але обмежений інструмент, що часто заважає прямому осягненню суті. Якщо Захід прагне «знати, щоб володіти», то Схід прагне «відчувати, щоб бути в гармонії».

Соціальна дія на Заході антропоцентрична. Людина – це автономний суб'єкт, деміург, що змінює ландшафт історії. Цінності індивідуалізму, лінійного прогресу та свободи волі формують активну життєву позицію. Життя - це проект, який треба реалізувати. На Сході діяльність розглядається через призму вписаності в ціле. Людина є частиною складного соціального та космічного організму, де головним є не самоствердження, а виконання обов'язку. Цінність традиції, ритуалу та «недіяння» (у-вей) домінує над жагою до новаторства. Час тут не стріла, що летить у майбутнє, а цикл, що повертає все на свої місця [1, с.20].

Специфіка Заходу – це енергія прориву, аналізу та індивідуальної відповідальності. Специфіка Сходу – мудрість прийняття, синтезу та колективної гармонії.

Багато людей переживають цей внутрішній розкол на собі. В нашому суспільстві насаджується західний прагматизм з його культом споживання та зовнішніх досягнень. Проте справжній резонанс дехто може відчути у східній

філософії. І це не спроба сховатися від світу, а мистецтво поєднувати динаміку життя з непохитним внутрішнім світом.

Сьогодні ці цивілізаційні вектори перестають бути паралельними лініями. Сучасний світ потребує їхнього синтезу: західного динамізму, що спрямований на покращення життя, та східної глибини, що не дає цьому процесу перетворитися на безглузду гонитву за споживанням [1, с. 24].

Для західних народів характерна найбільш повна відкритість у спілкуванні і в різноманітних формах регуляції взаємодії один з одним. Водночас їм не вистачає «півтонів», властивих східним людям. Західна людина екстраверт, динамічний, активний суб'єкт, котрий втручається в усі явища навколишньої дійсності і не зв'язує себе постійними тісними узами з історичними традиціями. Східна ж філософія намагається знайти «рівновагу з природою» шляхом встановлення тісних зв'язків з історичними традиціями, в ній переважають інтуїція та емпатія. Соціальні та психологічні особливості східних і західних мислителів позначилися на їхньому розумінні краси. Кожне мистецтво оформлює єдиний зміст в залежності від здавна сформованих в даному регіоні уявлень про оточуючу їх дійсність. Хоча на Сході і на Заході визнають одні й ті ж естетичні категорії, розуміння цих категорій, в силу різного способу життя людей, по-різному, що, природно, позначається на сприйнятті і на тлумаченні естетичних і художніх явищ. Естетичне споглядання на Сході є щось набагато більш суб'єктивне, ніж на Заході, де під красою з часів античності мають на увазі об'єктивне, властиве самим природним процесам, явищам, речам [1, с. 21].

Вивчивши проблему дихотомії Схід–Захід, можна зробити висновок, що особливості перманентності культуротворчого процесу на Сході різко контрастують з культуротворчою ситуацією на Заході і одночасно визначають важливі передумови взаємного тяжіння обох, необхідності діалогу. Таке взаємне тяжіння і взаємодія синкретичної культури з культурою, багаторазово опосередкованою рефлексивними процесами, становить одну з чудових особливостей світового культуротворчого процесу ХХ ст., яка проявилася в

самих різних сферах (від художньої літератури та кінематографу до дизайнерської діяльності).

Список використаних джерел:

1. Рассел Б. Історія західної філософії. - К. : Основи, 1995. 759 с.
2. Філософія: Підручник / за ред.. Є.Р. Борінштейна. Одеса: Університет Ушинського, 2021. 502 с.

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕДІА В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Начев Микола Юрійович,

здобувач третього (освітньо-наукового)

рівня вищої освіти ОНП Філософія

Університет Ушинського, м. Одеса

Науковий керівник:

Атаманюк Зоя Миколаївна

доктор філософських наук,

професор, професор кафедри

філософських та соціологічних студій та

соціокультурних апрактик

Університет Ушинського, м. Одеса

Філософське підґрунтя феномену соціальних мереж, за Ю. Шабановою [5], пов'язується з номадологічною концепцією, запропонованою французькими постмодерністами Жилем Дельозом і Феліксом Гваттарі. Вона ґрунтується на ідеї різомі – способу мислення й світосприйняття, що відмовляється від лінійності, характеризується гнучкістю, відкритістю та нелінійним розвитком.

Нові медіа постають як сучасні форми створення, поширення та обміну інформацією за допомогою цифрових технологій, акцентуючи увагу на їхньому технічному потенціалі. Водночас у центрі соціальних мереж залишається

людина – її досвід, самовираження та взаємодія з іншими користувачами і суспільством у цілому [1, с. 161].

Соціальні мережі сьогодні охоплюють майже всі вікові та соціальні групи, стаючи важливим середовищем політичної, культурної, освітньої й економічної взаємодії. Саме в цифровому просторі формується феномен «цифрової людини» – особистості, яка активно взаємодіє з глобальним інформаційним середовищем та усвідомлює себе частиною цифрового суспільства.

Поняття *Homo digitalis* уперше використав Марк Пренскі у 2001 році для позначення покоління, що виросло в епоху цифрових технологій. Для таких людей інтернет і цифрові платформи стали основними джерелами інформації, а технології — невід’ємною частиною повсякденного життя. В українському науковому середовищі частіше вживають термін «цифрова людина», який охоплює не лише «цифрових уродженців», а й тих, хто адаптувався до нових технологічних умов [3, с. 226].

Сучасне інтернет-покоління, відоме як покоління Z або iGen, народилося приблизно між 1995 і 2010 роками. Його представники з раннього дитинства користуються цифровими пристроями, що суттєво впливає на їхнє мислення, комунікацію та соціальну поведінку. Молодь активно застосовує соціальні мережі для навчання, самовираження та громадської активності. Дослідження свідчать, що значна частина молодих людей проводить у цифровому середовищі понад дев’ять годин щодня, регулярно переглядає відеоконтент і створює власні публікації для соціальних платформ.

Українське інтернет-покоління формувалося в умовах складних суспільних викликів, тому для нього характерні високий рівень адаптивності, критичність мислення та інформаційна обережність. Молоді люди прагнуть самовираження, незалежності та свободи у відстоюванні власних поглядів. Найпопулярнішими соціальними платформами серед української молоді залишаються Telegram, YouTube, Instagram, TikTok і Facebook [4, с. 162].

До основних рис представників цифрового покоління належать постійна присутність у віртуальному просторі, здатність швидко сприймати великі обсяги

інформації, багатозадачність та прагнення до інтерактивності. Молодь не лише споживає контент, а й активно створює власний — відео, тексти, стріми чи подкасти. Соціальні мережі стають середовищем формування віртуальних спільнот, у яких люди об'єднуються за інтересами, цінностями чи громадянською позицією.

Особливий вплив на молодь мають лідери думок — блогери, інфлуенсери та громадські діячі. Вони здобувають популярність завдяки актуальному та якісному контенту, а рівень їхнього впливу залежить від активності аудиторії. Для багатьох молодих людей такі постаті стають прикладом для наслідування та джерелом життєвих орієнтирів. Через соціальні мережі популяризуються як позитивні цінності — патріотизм, екологічна свідомість, волонтерство, — так і споживацькі установки, де успіх асоціюється насамперед із матеріальним достатком і популярністю [4, с. 163].

Під впливом цифрової культури змінюється й уявлення молоді про кар'єру та самореалізацію. Традиційні професійні шляхи дедалі частіше поступаються роботі в онлайн-середовищі, створенню контенту чи розвитку власних цифрових проєктів. Це стимулює творчість і підприємливість, однак водночас формує ілюзію швидкого та легкого успіху.

Разом із позитивними можливостями соціальні мережі створюють і певні ризики. Надмірне перебування в цифровому просторі може призводити до залежності від гаджетів, порушення сну, проблем із концентрацією уваги, тривожності та депресивних станів. Психологи також відзначають послаблення навичок живого спілкування й труднощі у формуванні глибоких міжособистісних стосунків.

Окрему проблему становить кібербулінг — агресивна поведінка в інтернеті, спрямована на приниження або переслідування інших користувачів. Найчастіше він проявляється через образливі коментарі, поширення неправдивої інформації чи створення фейкових акаунтів. Важливим елементом кібербулінгу є мова ворожнечі, яка особливо небезпечна через анонімність цифрового середовища та швидке поширення інформації серед великої аудиторії [4, с. 165].

Суттєвий вплив на формування цінностей сучасної молоді має також штучний інтелект. Алгоритми ШІ змінюють принципи роботи соціальних мереж, персоналізують контент та впливають на інформаційні потоки. Серед найбільш поширених напрямів використання ШІ — створення дипфейків, робота чатботів і автоматизований аналіз контенту. Водночас ці технології можуть бути корисними для розвитку громадянської активності, підтримки волонтерських ініціатив та популяризації української культури й мови.

В умовах війни українська молодь змушена особливо уважно ставитися до інформації, перевіряти джерела та протидіяти дезінформації. Саме тому критичне мислення й медіаграмотність стають необхідними навичками сучасної людини.

Отже, соціальні мережі та цифрові технології відіграють ключову роль у процесі соціалізації молодого покоління. Вони впливають на систему цінностей, моделі поведінки та уявлення про успіх і самореалізацію. Поряд із новими можливостями цифрова епоха створює ризики інформаційної залежності, маніпуляцій і психологічного тиску. Тому важливо розвивати медіаграмотність, цифрову культуру та навички критичного аналізу інформації, щоб зберігати власну ціннісну автономію та відповідально користуватися можливостями сучасного інформаційного простору.

Список використаних джерел:

1. Алексеєнко Ю. Соціальні медіа й соціальні мережі в процесі конвергенції старих і нових медіа. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. № 32 (71). С. 160–164. doi: <https://doi.org/110.32838/2710-4656/2021.5-2/25>.
2. Бірюкова М. Технології самопросування в соціальних мережах. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2021. № 89. С. 138–145.
3. Гаврилюк О. Соціальні мережі як чинник культурної адаптації і соціалізації. *Культурологічний альманах*. 2023. № 2. С. 225–231. doi: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.2.31>.

4. Ломачинська І., Гришина Ю. Інтернет-покоління і консцієнтальні війни сучасності. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2024. № 52. С. 161–168. doi: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.19>.

5. Шабанова Ю. Соціальні мережі в антропологічному вимірі метамодерну. *Digital transformations in culture*. Riga : Baltija Publishing, 2023. С. 330–346. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-319-4-19>.

МОВА ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

Стасій Наталя Сергіївна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОПП «Філологія (перша-англійська, друга-німецька)»

факультет іноземних мов, медіа та психології,

Міжнародний університет, м. Одеса

Науковий керівник:

Петінова Оксана Борисівна,

д. філос. н., професор, професор кафедри романо-германської філології та

методики викладання іноземних мов,

Міжнародний університет, м. Одеса

Актуальність теми «Мова як інструмент культурної ідентичності в умовах демократії» зумовлена необхідністю консолідації суспільства, захисту суверенітету та формування самосвідомої нації. Мова виступає не лише засобом спілкування, а й фундаментальним маркером національної приналежності. Вона об'єднує людей, зберігає історичну пам'ять, формує менталітет і є інструментом безпеки, захищаючи інформаційний простір. Знання та використання рідної мови – це запорука самобутності народу та його розвитку. На превеликий жаль, є досі ті які вірять в те що мова немає великого значення ,адже деякі люди сприймають мову виключно як засіб передачі інформації. Для них головне – порозумітися,

тому неважливо, якою мовою це буде зроблено, якщо мета комунікації досягнута. Або ж у певних регіонах або ситуаціях, де історично склалося двомовність або домінування іншої мови. Тому люди й поділилися на дві категорії, ті яким мова важлива і тим кому ні. Через це питання мови стало важливим.

Мета роботи: дослідити, як мова використовується в демократії для об'єднання людей та як завдяки неї розвивається її народ дізнатися чому люди не можуть вирішити мовне питання. Роль мови в державотворенні та роль держави в розвитку мови в сучасному світі набуває особливого звучання в контексті процесів глобалізації. Для окремих країн, які нещодавно стали суверенними, але й досі не позбулися політичного та культурного тиску колишніх метрополій, мовна політика стає чи найголовнішим інструментом державотворення та підтвердженням обраного шляху незалежного розвитку. Виявлення векторів взаємодії мови і держави, має передусім допомогти у визначенні напрямів формування й реалізації такої мовної політики, яка б задовольняла потреби сучасної української держави [1]. Мова також формує наше бачення світу. Через слова ми називаємо явища, події, цінності. Наприклад, такі поняття, як «соборність», «єдність», «спільнота», «гідність», мають не лише лексичне значення, а й глибокий культурний сенс. Вони відображають історичний шлях України та прагнення українського народу до самостійності й цілісності. Вживання цих слів у повсякденному мовленні закріплює їх у свідомості та підсилює відчуття спільної мети [3]. Також мова є інтелектуальним здобутком кожної людини. Наше мовлення (темп, стиль, діалект), мова, якою ми розмовляємо, більшою мірою зумовлені не фізіологічними особливостями, а тим, у якому суспільстві ми живемо та в яких соціокультурних умовах проходить розвиток і діяльність [5].

Мова може впливати на менталітет людини в багатьох аспектах. Основна мова, яку людина використовує для спілкування, може визначати її сприйняття світу, культурні цінності та уявлення про світовий порядок. Наприклад, мова може впливати на те, як людина сприймає час, відноситься до індивідуалізму та

колективізму, а також до сімейних структур і соціальних ролей. Наприклад, у деяких культурах, які мають велику кількість часових форм, люди можуть мати більш гнучке сприйняття часу, тоді як в інших культурах можуть бути більш орієнтовані на точний час та розклади [8].

Мова також може впливати на сприйняття рівня взаємодії та дотримання правил. Наприклад, деякі мови можуть мати виразні форми наказового нахилу, що сприяє більш жорсткій формі комунікації, в той час як інші мови можуть бути більш схильними до довірливого та м'якого спілкування. Кожна мова може впливати на сприйняття інших культур та національних груп, а також на сприйняття різних ідей та поглядів. Наприклад, деякі мови можуть мати виразні форми ввічливості, які сприяють більш поважному відношенню до інших людей, тоді як інші мови можуть бути більш прямолінійними і менш схильними до вживання ввічливих форм [8]. Отже, мова може впливати на сприйняття світу та культурні цінності, а також на сприйняття різних аспектів життя. Мова робить нас людьми. Позбавлені її виразності ми були б такими ж, як собаки і мавпи. Володіючи мовою, ми є людьми – чоловіками і жінками і мова ця робить нас згуртованим національним суспільством, вона ж свідчить про рівень творчості всієї нації і її мобільність та послідовний поступ у світовому процесі [9].

Колись французький письменник А. Рівароль зауважив, що мова народу, то своєрідна медаль відчеканена історією. Чи можна говорити про відчеканену українську мову? Без сумнівів, що так, але складність полягає у реакціях тих, хто себе такою медаллю нагороджує. Бо далеко не всі в Україні усвідомлюють вагу цієї нагороди і тому й ситуація виникає майже шекспірівська, пам'ятаєте: мова багатьох людей нагадує розбещеність їх господарів. Одна історична ситуація, коли господарі народу, його верхи, є історично незмінними з початку виникнення його і його мови. Тоді мова завжди вільна і через вільний народ може висміяти рівень розбещеності сильних світу цього. Але цілком інша ситуація, коли верхи народу віками призвичаювалися до завойовника та його чужої мови. Тоді національна мова не лише відображає рівень розбещеності політичних колабораціоністів але й їх зневагу до мови й культури власного народу. Така

мова мусить ще й, як це не парадоксально, воювати за достойне місце на своїй історичній території та нагадувати про свою роль народів, котрий приспаний віками насильства і приниження [9].

Сучасна мовознавча наука інтерпретує мову як соціальне явище. Без мови неможливе існування суспільства, проте поза суспільством не існує й самої мови. Суспільство організовано в таку політичну форму існування, як держава. Конкретний вияв державності залежить від багатьох історичних, етнічних, економічних та інших факторів, серед яких важливу роль відіграє менталітет народу. Разом з тим, мова, за визначенням В. фон Гумбольта, є духом, тобто свідомістю народу [1]. Одна з її функцій – етносеміотична. Головним предметом її опису є національна мовна особистість зі своєю специфічною картиною світу, що відображається в національній мові, з її концептуальною системою, що складається впродовж століть. Картина світу, за Л. Вайсгебером, – це система інтуїтивних уявлень про реалії етносу, зафіксованих у мові [1].

Мова сама по собі є системою звукових і графічних знаків, що виникла на певному рівні розвитку людства, розвивається й має соціальне призначення. Правила мови унормовують використання знаків та їх функціонування як засобів людського спілкування. Мова є знаковою системою, що забезпечує процес комунікації. Вона постає найважливішим засобом спілкування, тим підґрунтям, на якому вибудовуються міжлюдські стосунки й соціальна структура суспільства [6]. Важлива функція мови є і в політиці. Політична мова відіграє важливу роль у формуванні громадської думки та визначенні соціальних процесів. Вона має значний вплив на психологічний стан суспільства та сприйняття політичної реальності. Політична мова може викликати різні емоції у громадян. Від захочення та підтримки до обурення чи непокою. Вона формує певну атмосферу сприйняття інформації та думок щодо політичних подій. Наприклад, агресивна мова може викликати конфлікт та напруження у суспільстві. Висловлювання політиків часто визначають реакцію аудиторії на певні події чи проблеми [8].

Значення мови для народу – неоціненне. Мова пов'язана з нашою свідомістю. Зв'язок свідомості з мовою виявляється в тому, що виникнення і формування індивідуальної свідомості можливе тільки тоді, якщо людина включена в світ мови і передусім – словесної. Саме у мовному спілкуванні дитина у віці близько трьох років починає говорити про себе «Я», знаходячи тим самим здібність до свідомості і самосвідомості. Разом з мовою вона несвідомо засвоює логіку мислення, починає, наприклад, міркувати про себе і свої взаємини зі світом та іншими людьми у категоріях «причина-слідство» (не знаючи ще нічого про самі категорії взагалі), вчиться оцінювати свої та чужі вчинки (не знаючи ще про те, що таке ціннісне відношення до світу). Рідна мова формує у людини несвідомим для неї способом відчуття ритму, музичності (адже кожне звучне слово – це цілий музичний твір), а також багато інших якостей її душі [2].

Мова – найважливіший засіб спілкування між людьми. Вона безпосередньо зв'язана з мисленням. Не може бути мислення без мови і мови без мислення. Мова і мислення мають глибоко суспільний характер – не лише за своєю природою, а й за своєю функцією в суспільстві. За допомогою мислення люди пізнають світ, об'єктивні закони природи й суспільства. Пізнавальна діяльність людини, її мислення можливі лише на базі мовного матеріалу, слів і речень. Кожний момент діяльності обумовлюється думкою і її носієм – мовою. Тільки завдяки мові все здобуте попередніми поколіннями не гине марно, а служить фундаментом для подальшого розвитку людства. Адже кожна свідомо нація повинна мати державну мову. Це її основа, її стержень. Те, чим живе кожен. Як розвинена держава завжди бореться й дбає про чистоту мови, адже це те, що ми так відстоювали впродовж віків. Наші предки цілі століття боролися, щоб мову почули в усьому світі. Причина насамперед не в єдиномовному корінному населенні. Якби всі спілкувалися однією мовою, то непорозумінь можна було б уникнути [3, 7].

Особливу роль мова відіграє в умовах війни. У часи емоційного напруження та невизначеності слово може як ранили, так і підтримувати. Саме тому культура мовлення набуває особливого значення. Уміння говорити просто,

зрозуміло й з повагою – це прояв не лише мовної грамотності, а й громадянської відповідальності. Коли представники органів влади, освітяни, медики чи соціальні працівники спілкуються з людьми доступною мовою, вони сприяють зменшенню напруги та зміцненню довіри [4]. За часів боротьби за незалежність, українська мова стала важливим інструментом спротиву. Вона зберігалася всупереч заборонам, ігноруванню та спробам асиміляції. Люди розуміли, що втрата мови означає втрату ідентичності. Зараз, коли Україна знову захищає свою територіальну цілісність, мова виступає не тільки як засіб комунікації, а як символ опору агресії [10].

Список використаних джерел:

1. Держава та мова в контексті процесів глобалізації Оксана Герасимова, головний спеціаліст Департаменту комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України. URL: <https://share.google/c0iUSAtPu4TCWlzgE>
2. Джей Джи. Яку роль відіграє мова в житті людини? URL: <https://dovidka.biz.ua/yaku-rol-vidigraye-mova-v-zhitti->
3. Мова як чинник єдності: українське слово в контексті Соборності. URL: <https://share.google/fLG8wVODHDGh71ovz>
4. Чи існує мовний конфлікт? *Газета «День»* URL: <https://day.kyiv.ua/article/poshta-dnya/chy-isnuye-movnyy-konflikt>
5. Сухенко В. Мова і суспільство: взаємодія і розвиток. Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця. С. 734-742. URL: <https://share.google/iyH77l51gTgjQwHOa>
6. Роль мови в суспільному житті - Українське ділове мовлення: подробиці. URL: <https://share.google/fDI7wCebKoaopZvvN>
7. Мова і демократія. URL: <https://share.google/mc5YyMCfdSeH8P2GG>
8. Як мови формують наші переконання та цінності. *TutorEng*. URL: <https://share.google/SEZzu3CxsApbm6bry>
9. Свідомість і мова. *Studfiles*. URL: <https://share.google/8oG3ciLpHMLjErbSK>

10. Сила української мови: чому рідна мова має значення. UKR.NET. URL: <https://share.google/ackXGgjKzsBizVh8k>

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ ВИКЛИКИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ В КРАЇНАХ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Цуркан Дар'я

здобувачка четвертого року навчання першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
«Міжнародні економічні відносини», ОНУ Імені І.І. Мечникова

Науковий керівник:

Цевух Ю.А.

к.е.н., доц. ОНУ Імені І.І. Мечникова

Сучасний етап розвитку світової економіки та суспільства характеризується безпрецедентно високою мобільністю людських ресурсів. У цьому контексті міжнародна міграція перетворюється на один із найголовніших чинників формування не лише економічного середовища, а й соціокультурного ландшафту регіону.

Особливе місце у цих глобальних процесах посідає Північноамериканський регіон, який є ключовим центром тяжіння міжнародних мігрантів. У площині соціологічних та управлінських інтерпретацій, міграція сьогодні є не просто демографічним чи економічним процесом, а центральним фактором суспільної стабільності, конкурентоспроможності та культурної інтеграції.

Сучасний етап розвитку світової економіки та суспільства характеризується безпрецедентно високою мобільністю людських ресурсів. У цьому контексті міжнародна міграція перетворюється на один із найголовніших чинників формування не лише економічного середовища, а й соціокультурного

ландшафту регіону. Теоретико-методологічний фундамент дослідження базується на працях провідних закордонних науковців, серед яких Дж. Борхас, Д. Кард, О. Старк, Дж. Стігліц та П. Кругман, які аналізували вплив міграції на заробітну плату, зайнятість та структуру ринку праці з позицій неокласичної теорії та теорії людського капіталу. Для країн Північної Америки характерним є явище “вибіркової міграції”, яке формує суттєві соціокультурні виклики для управління людським капіталом. [2] Зокрема, у США спостерігається висока концентрація людського капіталу серед професійної міграції: серед власників віз категорії TN 48% мають науковий ступінь магістра або доктора. Загалом серед іноземного населення США частка осіб із вищою освітою становить близько 35%, що часто перевищує аналогічні показники місцевого населення у відповідних вікових групах. Розподіл мігрантів за рівнем освіти у США має такий вигляд [1].

Таблиця 1.

Розподіл мігрантів за рівнем освіти у США

Рівень освіти	Іноземне населення США (%)	Уродженці США (%)
Менше повної середньої	24,70%	7,00%
Повна середня та незакінчена вища	40,20%	56,50%
Ступінь бакалавра	19,20%	22,40%
Вища/Науковий ступінь	15,90%	14,10%

Джерело: складено на основі джерела [5].

У Канаді соціологічний аспект міграції виражений ще гостріше. Станом на 2021 рік 55% нещодавніх іммігрантів мали ступінь бакалавра або вище. Однак це породжує серйозну управлінську та соціальну проблему, а саме надмірну кваліфікацію. Високоосвічені іммігранти в Канаді значно частіше займають позиції, що не потребують їхнього рівня знань, у результаті чого вони заробляють на 16% менше за корінних канадців із подібними дипломами. Цей

феномен свідчить про слабкість інституційних систем визнання кваліфікацій та створює соціальну напругу [4].

У 2024-2025 роках управлінське регулювання міграції у Північній Америці зазнало радикальних змін: відбувся перехід від політики стимулювання припливу до жорсткого управління обсягами та якістю. Американська адміністрація посилила контроль за легальними каналами, наприклад, через запровадження або пропозицію спеціального збору у розмірі \$100 000 за видачу віз категорії H-1B. Таке обмеження має на меті відсіяти працівників із середньою оплатою, проте воно може призвести до щорічних втрат добробуту обсягом \$2,9 млрд через зниження інноваційної активності [6].

Досвід Канади трохи інший: надмірний приплив тимчасових резидентів створив колапс інфраструктури та ринку оренди. Уряд застосував жорсткі управлінські кроки: зменшення прийому тимчасових працівників на 37% та скорочення цільового показника студентів на 49% у 2025 році.

Мексика змушена переформатовувати свою політику під тиском зовнішніх обставин. У 2024 році було запущено платформу *México te emplea*, що дозволяє створювати робочі місця для біженців у співпраці з більш ніж 380 компаніями. Мексика активно впроваджує сертифікацію навичок для репатріантів.

Такі інституційні зміни свідчать про те, що Північна Америка відходить від конкуренції за "кількість" мігрантів на користь боротьби за фіскальний та інноваційний внесок [3]

Аналіз ринків праці підтверджує критичну залежність Північної Америки від іноземної робочої сили. Динаміка участі мігрантів у робочій силі США демонструє, що рівень економічної активності серед іноземців (66-67%) стабільно перевищує показники уродженців США (близько 61-62%).

Таблиця 2.

Участь мігрантів у робочій силі США

Рік	Іноземне населення (млн)	Частка в населенні (%)	Рівень участі іноземців (%)
2015	43,2	13,40%	66,70%
2020	44	13,30%	64,50%
2024	53,3	15,80%	67,00%
2025 (оц.)	51,9	15,40%	66,20%

Джерело: складено на основі джерела [5].

У Канаді значним соціологічним викликом є інтеграція новоприбулих мігрантів. Статистика безробіття показує, що рівень безробіття серед нових мігрантів у 2024 році становив 11,1%, тоді як серед уродженців Канади цей показник дорівнював лише 5,6%. Цей розрив свідчить про наявність невидимих бар'єрів інтеграції та потребує комплексних програм підтримки та мовної адаптації [7].

Щодо Мексики, головною управлінською проблемою залишається високий рівень неформальної зайнятості. За даними листопада 2025 року, попри низький загальний рівень безробіття (2,7%), неформальна зайнятість охоплює 54,8% працездатного населення. Більшість мігрантів та біженців інтегруються саме у цей сектор, що позбавляє їх соціального захисту та робить вразливими до економічних шоків[8].

У результаті проведеного дослідження, можна сказати, що міжнародна міграція у країнах Північної Америки є фундаментальною основою соціально-економічного розвитку та функціонування суспільства. Водночас сучасні трансформації вимагають якісно нового, глибокого соціологічного та управлінського підходу. Ефекти міграції у 20-х роках більше не обмежуються компенсацією демографічних втрат. Державні інституції та суспільство зіштовхнулися з викликами сегментації ринку праці, необхідністю асиміляції величезних груп населення з різними соціокультурними фонами та подоланням

структурних бар'єрів (таких як невизнання іноземних дипломів чи житлові кризи).

Список використаних джерел:

1. Card D. Immigration and Inequality. *American Economic Review*. 2009. Vol. 99. No. 2. P. 1-21. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.99.2.1> (дата звернення 01.04.2026)
2. Krugman P., Obstfeld M., Melitz M. *International Economics: Theory and Policy*. 11th ed. Boston: Pearson Education, 2018. URL: <https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/international-economics-theory-and-policy/P200000003889> (дата звернення 01.04.2026)
3. Stark O. *The Migration of Labor*. Cambridge: Basil Blackwell, 1991. URL: <https://www.wiley.com/en-us/The+Migration+of+Labor-p-9780631171922> (дата звернення 01.04.2026)
4. Stiglitz J. E. *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company, 2002. URL: <https://wnorton.com/books/9780393324390> (дата звернення 01.04.2026)
5. World Bank. Net Migration (indicator SM.POP.NETM). World Development Indicators Database. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM>
6. U.S. Bureau of Labor Statistics. *Foreign-Born Workers: Labor Force Characteristics 2024*. Washington DC: BLS, 2025. URL: <https://www.bls.gov/news.release/pdf/forbrn.pdf> (дата звернення 01.04.2026)
7. Statistics Canada. *Labour force characteristics of immigrants, annual*. Ottawa: Statistics Canada, 2026. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=1410047201> (дата звернення 01.04.2026)
8. INEGI. *Encuesta Nacional de Ocupación e Empleo (ENOE)*. Ciudad de México: INEGI, 2025. URL: https://www.inegi.org.mx/contenidos/saladeprensa/boletines/2026/enoe/enoe2026_02_CdMx.pdf (дата звернення 01.04.2026)

ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ УТВЕРДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ

Юрченко Єлизавета Володимирівна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОПП «Філологія (перша-англійська, друга-німецька)»

факультет іноземних мов, медіа та психології,

Міжнародний університет, м. Одеса

Науковий керівник:

Петінова Оксана Борисівна,

д. філос. н., професор, професор кафедри романо-германської філології та

методики викладання іноземних мов,

Міжнародний університет, м. Одеса

Дана тема може вважатися актуальною, оскільки література та демократія ще з давніх часів, коли тільки зароджувалася демократія та демократичні ідеї, були тісно пов'язаними між собою. Багато поетів, письменників та політичних діячів через літературу розповсюджували демократичні ідеї, за що нерідко були жорстоко покарані прихильниками інших поглядів. Літературні твори ставали засобом боротьби за свободу слова, рівність і права людини. На жаль, незважаючи на те, що ми живемо в сучасному світі, досі існують ті, хто виступає проти демократії і жорстко придушує голоси молодих авторів, які через свою літературу намагаються донести свою точку зору. Саме тому вивчення ролі літератури у формуванні демократичних ідей є важливим і сьогодні.

Мета роботи – дослідити, як література використовувалася для поширення демократичних ідей та які письменники досягли значних успіхів у цьому напрямку.

Література є невід'ємною частиною розповсюдження демократичних ідей. Ще з давніх часів саме через літературні твори поети та освічені люди поширювали ідеї свободи, рівності та справедливості. Через літературні твори, ще в Давній Греції – місці зародження демократії – автори давали змогу людям

усвідомити власні права та можливості. Давньогрецькі драматурги порушували питання справедливості, влади та відповідальності громадян перед суспільством. Як зазначається у словникових джерелах, література і демократія мають тісний зв'язок, оскільки література виступає засобом формування громадянської свідомості та поширення демократичних ідей [2]. Це означає, що художні твори допомагають людям краще розуміти суспільні процеси та брати участь у житті держави. У більш пізні періоди люди, яких не влаштовували демократичні ідеї, всіма силами намагалися «перекрити дихання» вільним поетам і письменникам. Їх переслідували, забороняли їхні твори або змушували мовчати. Проте саме завдяки літературі демократичні ідеї поширювалися серед населення, формуючи нові цінності.

Як зазначається в одному з джерел, художня література формує культурні цінності суспільства та впливає на моральний розвиток особистості, адже вона «сприяє розвитку співчуття, відповідальності та розуміння інших людей» [1]. Саме ці якості лежать в основі демократичного суспільства. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що читання літератури сприяє розвитку емпатії та здатності розуміти інших людей. Наприклад, дослідники наголошують, що література допомагає людині бачити світ очима інших людей, що є необхідною умовою розвитку демократії [8]. Через історії героїв читачі навчаються співпереживати та приймати відповідальні рішення.

Зарубіжна література містить багато прикладів письменників, які використовували свої твори для підтримки демократичних ідей. У наукових дослідженнях зазначається, що романи та інші літературні твори можуть формувати уявлення про свободу, рівність та громадянські права, що сприяє зміцненню демократичного суспільства [4]. Крім того, література може виступати формою опору політичному тиску. Як зазначається у сучасних публікаціях, література здатна бути формою спротиву авторитарним режимам і допомагати людям висловлювати свою позицію [10]. У таких умовах письменники стають голосом суспільства і відстоюють право людини на свободу слова.

У ХХ столітті роль літератури як засобу боротьби за свободу стала особливо помітною. У багатьох країнах письменники виступали проти диктатури та цензури. Їхні твори поширювалися навіть у підпільних умовах, що дозволяло зберігати демократичні ідеї серед населення. Як підкреслюють дослідники, читання художніх творів сприяє формуванню критичного мислення та громадянської активності, що є важливим для функціонування демократичного суспільства [6].

В Україні ситуація була не кращою. У різні історичні періоди українські письменники також зазнавали переслідувань за свої переконання. Особливо це проявилось у ХХ столітті, коли багато літераторів були репресовані радянською владою. Згадаємо долю таких українських письменників, як Микола Хвильовий, Валер'ян Підмогильний, Микола Куліш, які через свої твори намагалися достукатися до людей і відстояти право на свободу слова. Багатьох письменників було заарештовано, заслано до Сибіру або розстріляно. Ті, кому вдалося вижити, часто були змушені мовчати або писати твори відповідно до вимог влади. Навіть проста заборона на друк творів ставала серйозним покаранням для письменника, адже позбавляла його можливості донести свої думки до людей. Українська література відіграла значну роль у формуванні національної свідомості та демократичних ідей. У літературознавчих джерелах зазначається, що література допомагає формувати громадянські цінності та сприяє розвитку демократичної культури, оскільки вона передає суспільству моральні та культурні ідеали [5].

У сучасному світі роль літератури залишається важливою. Навіть сьогодні вона використовується для висловлення протесту проти несправедливості та порушення прав людини. Як зазначає дослідниця Лора Бігер, література створює простір для осмислення суспільних процесів і формує почуття належності до демократичної спільноти [3].

Таким чином, література продовжує виконувати важливу функцію – допомагати людям усвідомлювати свої права, розвивати критичне мислення та брати активну участь у житті суспільства. Отже, можна зробити висновок, що, незважаючи на те, що на перший погляд творча література і серйозна політика

можуть здаватися далекими одна від одної, насправді вони тісно пов'язані між собою. Література в усі часи була важливим засобом поширення демократичних ідей, формування громадянської свідомості та боротьби за свободу слова.

Через художні твори письменники та поети доносили до людей ідеї рівності, справедливості та права людини на власну думку. Саме література допомагала суспільству усвідомлювати важливість свободи, критично оцінювати дії влади та відстоювати власні права. Особливо важливу роль література відігравала у періоди політичного тиску та цензури. Навіть тоді письменники продовжували боротися за право людей на правду і свободу, часто жертвуючи власним життям або свободою. Українська та зарубіжна література містять багато прикладів того, як слово ставало засобом боротьби проти тиранії та несправедливості.

Таким чином, література була і залишається голосом народу, який неможливо повністю заглушити. Вона продовжує впливати на світогляд людей, формувати демократичні цінності та сприяти розвитку суспільства. Саме тому роль літератури у становленні та підтримці демократії є надзвичайно важливою як у минулому, так і сьогодні.

Список використаних джерел:

1. Як художня література формує культурні цінності: стаття. 2024. URL: <https://www.brd24.com/article/yak-khudozhnya-literatura-formuye-kulturni-cinnosti.html> (дата звернення: 08.04.2026).
2. OnlyArt.org.ua. Демократія і література: онлайн-словник термінів. URL: <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/demokratiya-i-literatura/> (дата звернення: 08.04.2026).
3. UkrLit.net. [Літературний термін «...»]: словникова стаття. URL: <https://ukrlit.net/info/dict/ce4ew.html> (дата звернення: 08.04.2026).
4. Reading for Democracy. Неповний електронний документ. URL: <https://share.google/15gc5pGa0DT9NbNCo> (дата звернення: 08.04.2026).
5. Bieger, L. *Belonging and Narrative: A Theory of the American Novel*. Bielefeld: Transcript, 2018. 186 p.

6. Murdoch, I. У перекладі Попова, М. Iris Murdoch on Storytelling and Why Art Is Essential to Democracy. *DailyGood.org*. 2020. URL: <https://www.dailygood.org/story/2547/iris-murdoch-on-storytelling-and-why-art-is-essential-to-democracy-maria-popova/?lang=uk> (дата звернення: 08.04.2026).
7. Fraser, G. Freedom by the Book: Novels and the Future of Liberal Democracy. *American Literary History*, 2023. Vol. 35, № 1, pp. 491–498. DOI: 10.1093/alh/ajac246.
8. Gefen, A. Literature and Democracy. *Esprit*, 2021. № 7, pp. 47–56. DOI: 10.3917/espri.2107.0047.
9. Chandra, R. Can Literature Help Save Democracy? *Greater Good Magazine* (Berkeley), 23 Jan 2026. URL: https://greatergood.berkeley.edu/article/item/can_literature_help_save_democracy (дата звернення: 08.04.2026).
10. Clark, A. Literature can be a form of resistance: Lea Ypi talks to Elif Shafak about writing in the age of demagogues. *The Guardian*, 30 Aug 2025. URL: <https://www.theguardian.com/books/2025/aug/30/literature-can-be-a-form-of-resistance-lea-ypi-talks-to-elif-shafak-about-writing-in-the-age-of-demagogues> (дата звернення: 08.04.2026).

Організаційний комітет конференції:

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дмитрашко С.А. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І. І. - кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дерев'янкін С. Л. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Швець С. Л. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Гайдаєнко П. Л. – випускник ОНП «Політологія», доктор філософії» (Phd) зі спеціальності 052 Політологія

Горобець В. В. – аспірант третього року навчання ОНП «Політологія» ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Піскун К. С. – здобувачка першого року навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Політологія. Українські та європейські політичні студії».

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ УНІВЕРСИТЕТУ
УШИНСЬКОГО
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ**

**VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та
молодих вчених
«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ:
ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»**

м. Одеса, 22 травня 2026 року

**Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ
тощо несуть автори.**